

ESPOON MUSTALAHDEN KULTTUURIYMPÄRISTÖSELVITYS 2019

TILAAJA
ESPOON KAUPUNKI 2019

SELVITYKSEN LAATIJAT

TENGBOM OY
Salomonkatu 17 A
00100 Helsinki

Maarit Suomenkorpi, maisema-arkkitehti
Kaisa Baiardi, maisema-arkkitehti
Carita Lonka, arkkitehti
Matias Mäenpää, arkkitehti

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO.....	5
1.1	SELVITYKSEN TAUSTA	
1.2	SELVITYKSEN TAVOITTEET	
1.3	AINEISTOT JA MENETELMÄT	
2.	MAISEMA.....	7
2.1	MAISEMARAKENNE JA VESISUHTEET	
2.2	KORKEUSSUHTEET JA GEOMORFOLOGIA	
2.3	MAA- JA KALLIOPERÄ	
2.4	KASVILLISUUDEN PÄÄPIIRTEET	
2.5	MAISEMAKUVA	
2.6	MAISEMAN ARVOT	
	2.6.1 VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET JA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT	
	2.6.2 MAAKUNNALLISESTI JA PAIKALLISESTI MERKITTÄVÄT KULTTUURIMAISEMAT JA RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT	
2.7	ARKEOLOGINEN KULTTUURIPERINTÖ	
2.8	PERINNEYMPÄRISTÖT	
3.	ALUEEN JA MAISEMAN HISTORIA.....	19
3.1	1700-LUKU JA VARHAISEMMAT VAIHEET	
3.2	KURTTILAN YHTEISRANNAT	
3.3	1800-LUKU	
3.4	1900-LUKU	
3.5	KARTTATARKASTELU MAISEMAN MUUTOKSISTA	
3.6	ÄMINNEN TIILITEHDAS	
4.	MAISEMAN JA RAKENNUSTEN KESKEISET PIIRTEET JA ARVOT.....	28
4.1	KULTTUURIMAISEMAN KANNALTA MERKITTÄVÄT NÄKYMÄT	
4.2	RAKENNETTU YMPÄRISTÖ	
5.	YHTEENVETO JA SUOSITUKSET.....	81
5.1	INVENTOINNIN TULOKSET JA YHTEENVETO	
5.2	OSA-ALUEET JA JATKOSUOSITUKSET	
6.	LÄHTEET.....	98
7.	LIITTEET.....	99

Kuva. Selvitysalueen rajaus ilmakuvan päällä. (Espoon kaupunki)

1. JOHDANTO

1.1 SELVITYKSEN TAUSTA

Selvitysalue sijaitsee Espoonlahden pohjukassa, Kauklahden keskustan eteläpuolella. Kulttuuriympäristöselvitys on laadittu Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen toimeksiannosta, vireillä olevan Mustalahden asemakaavan alueelle. Mustalahti on asemakaavoittamatonta pientaloaluetta ja kaavoituksen yhteydessä on tarkoit-
tus tutkia pientaloalueen täydennysrakentamista sekä veneiden talvisäilytysalueen sijoittamista Tiilitehtaanlaiturin alueelle.

Selvitysalue on suhteellisen väljästi rakennettua pientaloaluetta. Selvitysalueen pohjoisosassa on peltoalue ja lännessä ja etelässä selvitysalue rajautuu Espoonlahteen. Alueen maisemassa vuorottelevat mäenrinteet, selänteet ja peltoaukeat, joista osa on metsit-
tynyt. Selvitysalue on vesialueet poislukien kooltaan noin 90 hehtaaria. Vesialueet mukaan lukien koko alueen laajuus on noin 123 hehtaaria, ja selvitystä varten ympäristöä on tarkasteltu myös laajemmalla alueella.

Suurin osa alueen rakennuskannasta on uudempaa pientalorakentamista, joka on rakennettu 1960-luvun jälkeen. Uudemman rakennuskannan joukossa on kuitenkin myös vanhempia rakennuksia, joista vanhimmat ovat 1800-luvun puolelta sekä vanhojen maatalojen päärakennusten ympärille muodostuneita pihapiirejä. Vanhin rakennuskanta sijoittuu enemmän selänteille tai avointen alueiden reunavyöhykkeille kun taas uudempi rakentaminen sijoittuu myös entisille viljelyalueille.

Selvitysalueella sijaitsee Äminnen tiilitehtaan alue, joka on historiallisen ajan muinaisjäänös sekä Kurttilan yhteisrannat, jotka ovat paikallisesti arvokas kulttuuriympäristö. Yhteisrannat ovat olleet käytössä jo 1700-luvulta lähtien.

Espoon kaupunki tilasi kulttuuriympäristöselvityksen Mustalahden alueesta kaavoituksen pohjaksi. Espoon kaupungilta ohjausryhmään kuuluivat maisema-arkkitehti Marie Nyman, aluearkkitehti Christian Ollus ja kaavoitusinsinööri Matias Kallio Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksesta sekä intendentti Tryggve Gestrin Espoon kaupunginmuseolta. Konsulttityöstä on vastannut Tengbom Oy, projektipäällikkönä maisema-arkkitehti Maarit Suomenkorpi ja suunnittelijoina maisema-arkkitehti Kaisa Baiardi sekä arkkitehdit Carita Lonka ja Matias Mäenpää. Selvitystyössä on tutkittu

alueen historiaa, analysoitu alueen ja rakennusten ominaispiirteitä sekä maisemarakennetta ja maisemakuvaa. Analyysin pohjalta on nostettu esille alueen kulttuurihistoriallisia ja maisemallisia arvoja sekä annettu suosituksia eri osa-alueiden muutosherkkyydestä jatkosuunnittelua varten.

1.2 SELVITYKSEN TAVOITTEET

Selvityksen tavoitteina on:

- Tuottaa kaavoitusta varten tietoa alueen historiasta, rakentumisesta ja nykytilasta.

- Määritellä alueen, maiseman ja rakennetun ympäristön keskeisimmät ominaispiirteet ja arvot, jotta ne voidaan ottaa huomioon jatkosuunnittelussa.

- Antaa suosituksia jatkosuunnittelulle ja täydennysrakentamisen sijoittamiselle eri osa-alueille.

1.3 AINEISTOT JA MENETELMÄT

Kulttuuriympäristöselvitys on laadittu lähtöaineiston sekä maastokäynneillä tehtyjen havaintojen ja alueen asukkailta saatujen tietojen pohjalta.

Lähtöaineistona on käytetty alueelle aiemmin laadittuja inventointeja ja raportteja, vanhoja karttoja ja ilmakuvia sekä alueeseen liittyvää kirjallisuutta. Myös Espoon kiinteistörekisterin ja Espoon rakennusvalvonnan arkiston tietoja on käytetty hyväksi alueen rakennusten rakennusvuosia ja muutoksia arvioitaessa. Useiden vanhempien rakennusten kohdalla varmaa tietoa rakennusvuosista ei kuitenkaan löytynyt. Selvitystä varten tarkistettiin myös Helsingin kaupunginarkisto sekä Helsingin rakennusvalvonnan arkisto, mutta näistä ei löytynyt selvitysalueeseen liittyvää materiaalia.

Maastokäynneillä on tutustuttu selvitysalueeseen, dokumentoiden valokuvaamalla selvitysalueen tärkeimmät maisemalliset elementit ja keskeiset rakennukset ympäristöineen. Maiseman perusrakenteen selvittämisessä on käytetty hyväksi mm. kallio- ja maaperäkartoja sekä Maanmittauslaitoksen avoimia materiaaleja.

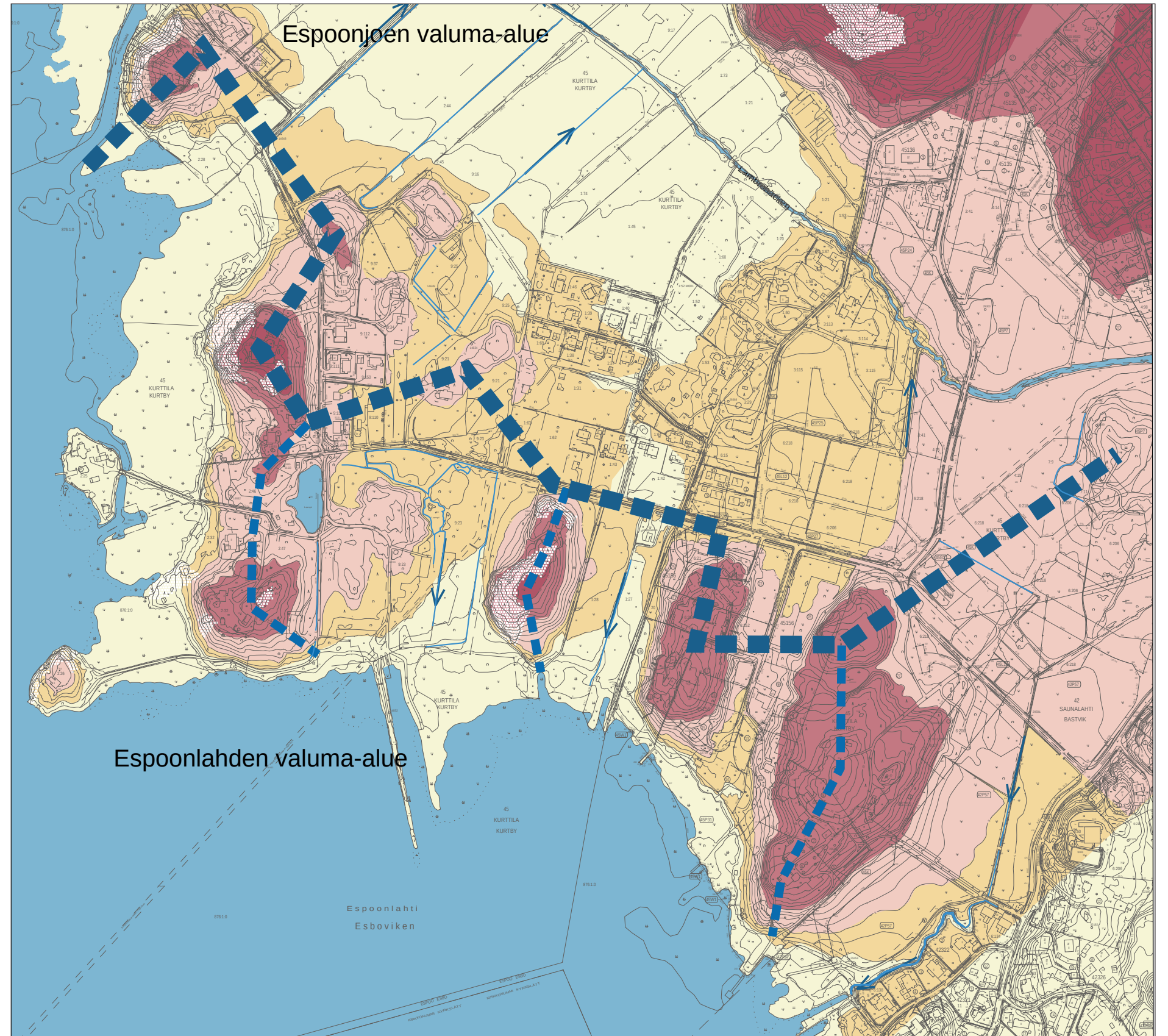
Kulttuurimaiseman ja rakennusten arvotus on tehty asiantuntija-arvioina. Rakennetun ympäristön suhteen on arvioitu rakennusten säilyneisyyttä, kerroksellisuutta, edustavuutta ja harvinaisuutta/tyy-

pillisyyttä sekä rakennustaiteellisia, kulttuurihistoriallisia ja maisemallisia arvoja. Vanhojen karttojen avulla on selvitetty historiallisia pihapiirejä ja rakennusten muodostamia kokonaisuuksia, joista osa on yhä nähtävissä maastossa. Maiseman historiaa ja arvoja on selvitetty vanhojen karttojen ja ilmakuvien sekä alueelle tehtyjen aikaisempien selvitysten avulla. Maiseman nykytilan kuvaamisessa ja arvottamisessa on kiinnitetty huomiota muun muassa kulttuuri-
maiseman kannalta merkittäviin näkymiin, maiseman tilallisuuteen ja reunavyöhykkeisiin sekä maastossa näkyviin historiallisiin rakenteisiin ja tielinjoihin.

2. MAISEMA

2.1 MAISEMARAKENNE JA VESISUHTEET

Mustalahden rantakalliot ja Mustalahdentien eteläpuoleiset kallioselänteet kohoavat maisemarakenteellisinä selänteinä ympäröivästä alueesta. Selänteiden rinteillä ja lakialueilla on paikoitellen kalliopaljastumia. Selvitysalueen pohjoisosa kuuluu Espoonjoen valuma-alueeseen, jossa pienemmät ojat ja vesiuomat johtavat pintavedet ensin Lambrobäckeniin ja sieltä Espoonjoen kautta Espoonlahteen. Eteläosassa pintavedet valuvat selänteiden väleissä kulkevia vesiuomia pitkin suoraan Espoonlahteen. Maiseman siluetti on säilynyt ehjänä ja selänteet hahmottuvat puustoisina rinteiden ja piha-alueiden puuston ansiosta.

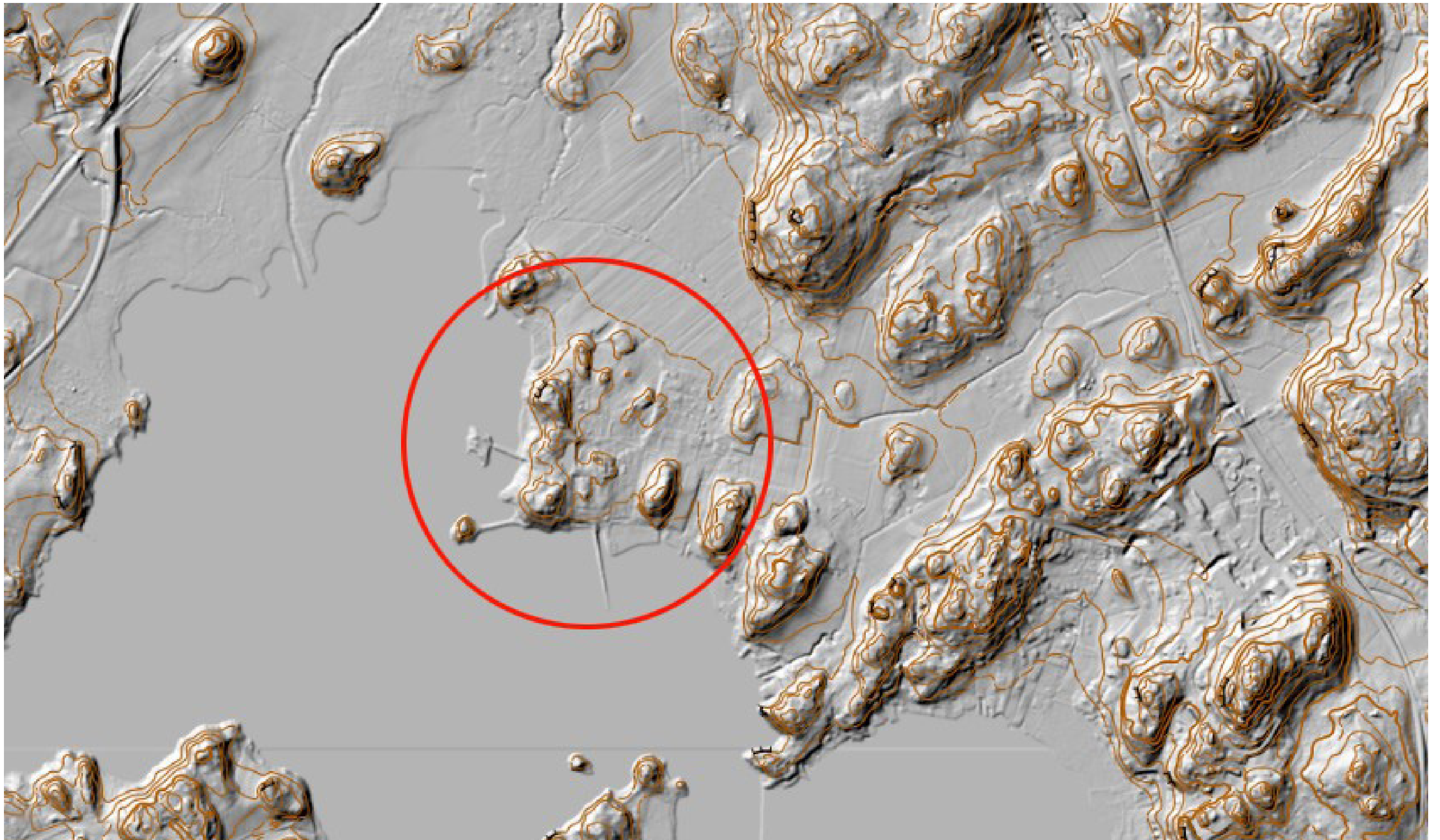
Kuva. Selvitysalueen ympäristön maisemarakenne, vedenjakajat ja valuma-alueet.

2.2 KORKEUSSUHTEET JA GEOMORFOLOGIA

Selvitysalueen maasto on pienipiirteisesti kumpuilevaa ja osin suhteellisen tasaista. Selvitysalueen korkeimmat kohdat nousevat Kurttilan rantakallioilla noin 17 metriin merenpinnan yläpuolella. Tjurholmenin kallioinen saari kohoaa merestä korkeimmillaan noin 7 mmpy. Lambrobäckenin alavat peltolaaksot ovat noin 1,5...2,5 metrin korkeudessa. 1,5-2,5 mmpy korkeudessa.

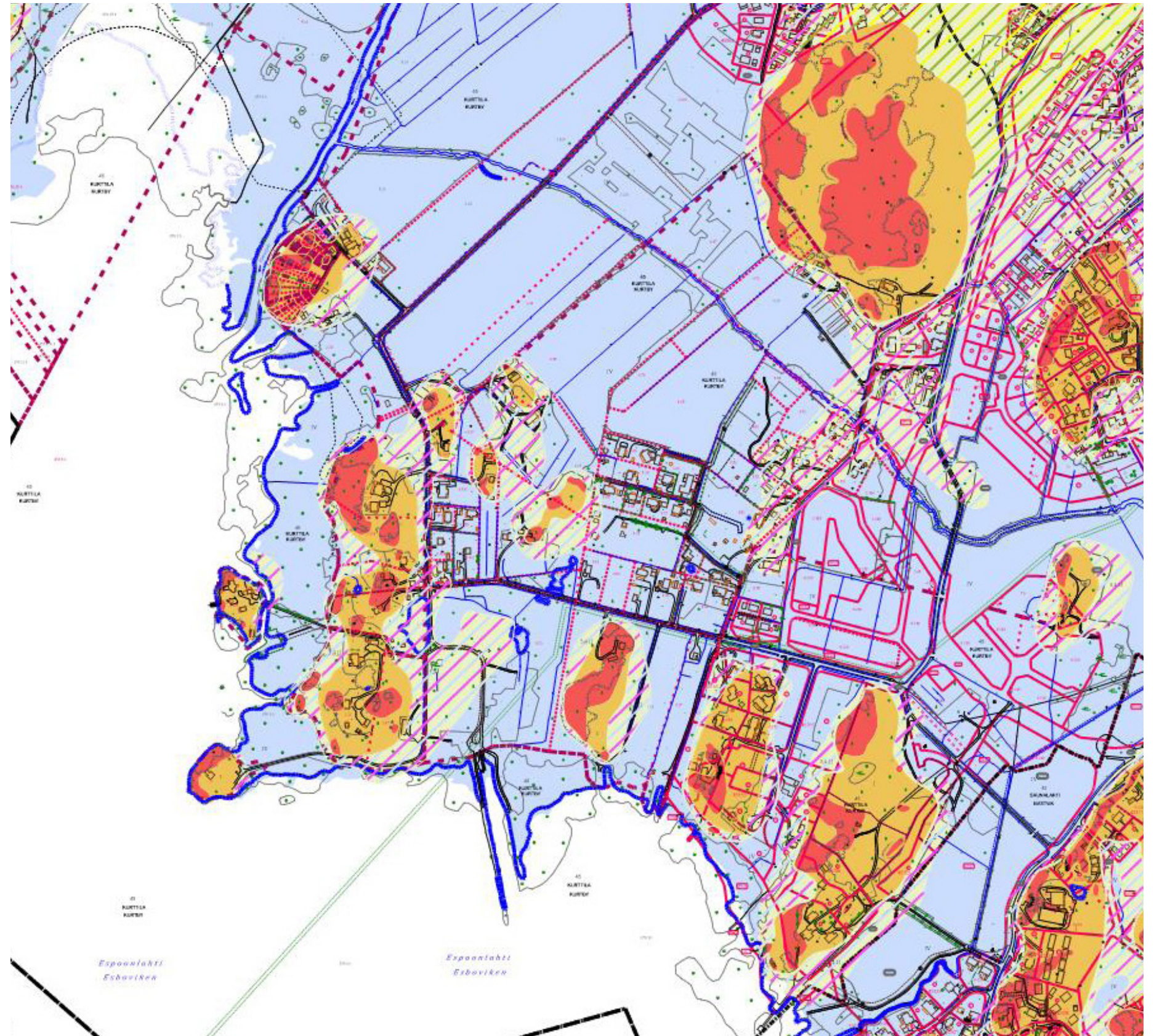
Kuva. Näkymä alueen korkeimmalta (17,5mmpy) kallioselänteeltä Espoonlahdelle.

Kuva. Vinalovarjostekuva selvitysalueen (merkitty punaisella) ympäristöstä. (MML, paikkatietoikkuna, hakupäivä 17.7.2019)

2.3 MAA- JA KALLIOPERÄ

Rantavyöhykkeellä sijaitsee kalliokumpareita, joiden itäpuolelle on kasautunut hiekkamoreenia. Maaston matalimmat kohdat selänteiden välissä ovat savimaita. Selvitysalueen pohjoisosan peltoalueiden pohjamaa on liejusavea. Aikaisempi rakentaminen on sijoittunut kallio- ja moreeniselänteille.

Kuva. Selvitysalueen ympäristön maaperä. Kallioalueet on merkitty punaisella, moreeni oranssilla, hiekka-alueet (saven ja silttikerroksen paksuus 0...3m) keltaisella pohjalla olevalla raidoituksella ja savimaat sinisellä. (kartta: Espoon kaupunki)

Kuva. Espoonlahden rantakalliota.

2.4 KASVILLISUUDEN PÄÄPIIRTEET

Alueella on asutuksen lomaan sijoittuvia metsälaikkuja ja niittyjä, pohjoisosassa laaja peltoalue sekä rantavyöhykkeellä joitakin rehevämpiä luhtaisia metsiköitä ja ruovikkoa. Kallioisilla alueilla metsät ovat karumpia ja havupuuvaltaisia kun taas lehtipuualueilla kasvaa lehtomaista kasvillisuutta, haavikkoa sekä leppää ja entisillä pelloilla niittyjä. Espoonlahden rantavyöhyke ja vesialue kuuluvat vuonna 1995 perustettuun Espoonlahden luonnonsuojelualueeseen ja Espoonlahti-Saunalahti -Natura-alueeseen.

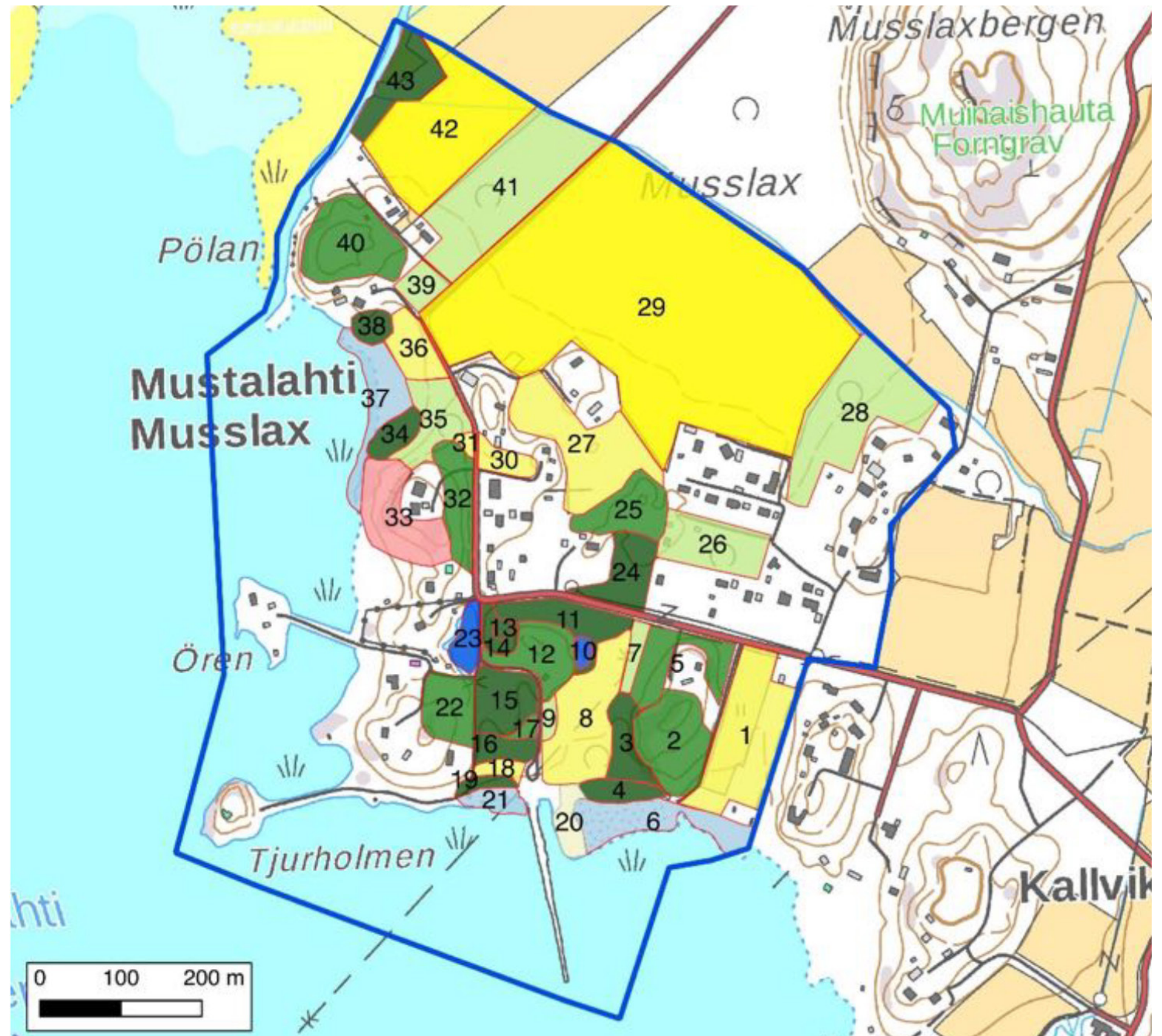
Alueelle tehdyssä luontoselvityksessä (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy, Alleco Oy, 2018) todetaan, että selvitysalue on todennäköisesti aikoinaan ollut luontoarvoiltaan edustavampaa ja sillä on sijainnut merenrannoille tyypillisiä luhtaisia lehtoja ja merenrantaniittyjä. Alue on suurelta osin otettu aikoinaan viljelyskäyttöön, minkä johdosta luontokohteet ovat nykyisin muuntuneita ja niistä näkyy ihmisvaikutuksen jälkiä. (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy, Alleco Oy, 2018) Lähialueella on edelleen monia luonnonarvoja, joista esimerkkinä Espoonjoen suulla sijaitseva luonnollisesti syntynyt tulvaniitty (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy, Alleco Oy, 2018).

Selvitysalueen kasvillisuus on tavanomaista, eikä alueelta havaittu uhanalaisia tai suojeltavia kasvilajeja. Alueella on useita paikallisesti arvokkaita luontotyyppejä, liito-oravalle soveltuvia elinympäristöjä ja kulkureittejä, viitasammakko-, meriuposkuoriaishavaintoja, lintualueita sekä ekologisia yhteyksiä. Alueella on myös useampia puutarhakarkulaisia tai jäännöslajeja sekä paikoin lupiinia, joka on haitallinen vieraslaji. (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy, Alleco Oy, 2018)

Alueen perinneympäristöt on kuvattu luvussa Maiseman arvot.

Luontotyyppi

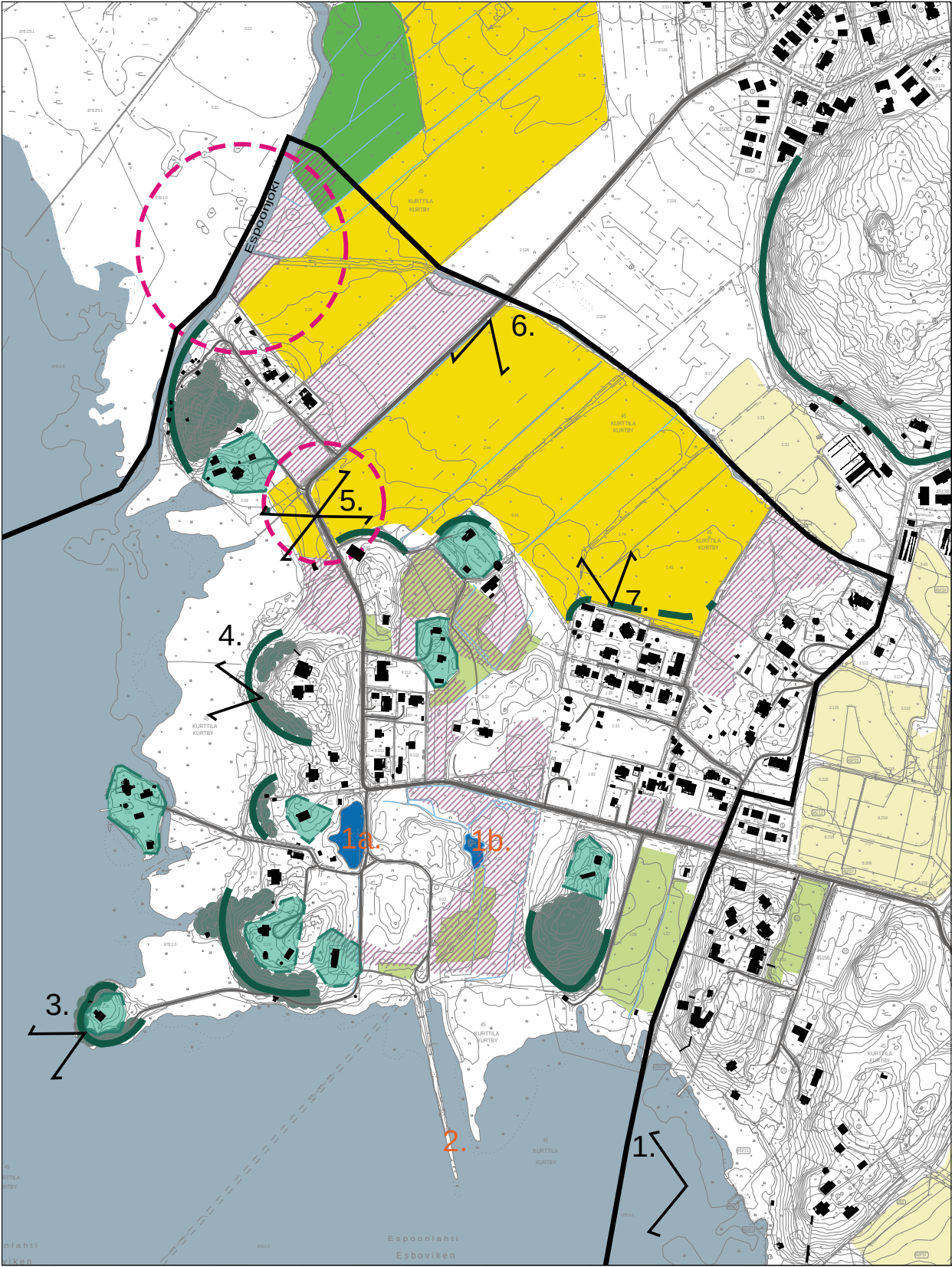
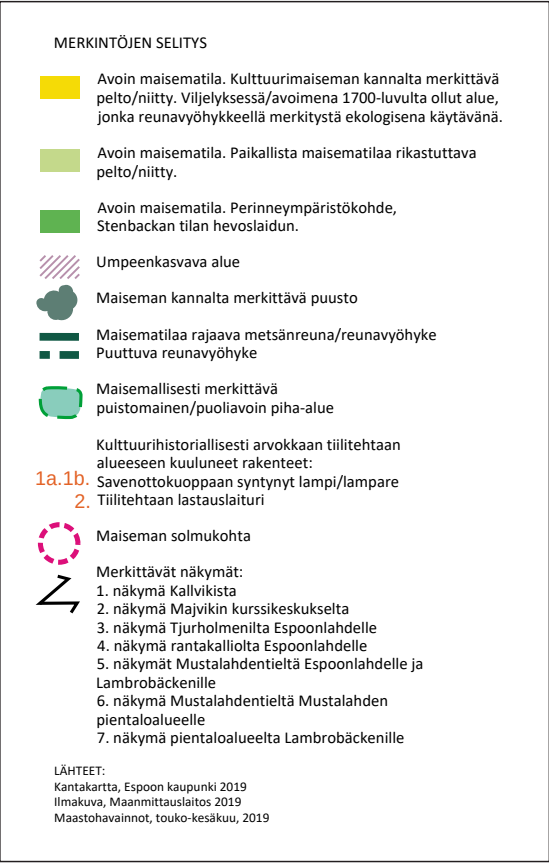
Kuva. Selvitysalueen luontotyytit. Numerointi viittaa luontoselvityksen kohdenumerointiin. (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy, Alleco Oy, 2018)

2.5 MAISEMAKUVA

Selvitysalueen maisemakuvaan merkittävimmin vaikuttavia tekijöitä ovat Espoonlahdesta kohoavat pienpiirteiset kallioiset ja puustoiset selänteet. Puustoinen reunavyöhyke sekä rinteiden ja lakialueiden puusto on maiseman kannalta merkittävä, sillä se muodostaa kaukomaisemassa näkyvän maiseman siluetin. Vaikka ranta-alueiden perinteinen rakentaminen sijaitsee selänteiden ylärinne- ja lakialueilla, on siluetti silti pysynyt eheänä rakentamisen mittakaavan, rakennusten maastoon sovittamisen sekä piha-alueiden ja rinteiden puuston ansiosta. Selvitysalueen länsiosassa on ruovikkoinen rantavyöhyke, josta erottuu kaksi saarta, Tjurholmen ja Ören. Rantavyöhykkeen kallioselänteille ja saarille sijoittuu muutamia vanhoja huviloita. Vanhat maatilakokonaisuudet ovat sijainneet sisämaassa, peltujen yhteydessä. Rantakalliolla on veneilyyn liittyneitä rakenteita, kuten kiinnitysrenkaita sekä Kurttilan yhteisranta, jossa sijaitsee rantavajoja.

Alueen vanhimpien rakennusten pihapiirit ovat puoliavoimia, puistomaisia ja luonnonmukaisia. Ne muodostavat maisemallisesti merkittäviä kokonaisuuksia. Mustalahdentieltä rantaan kääntyvän Rantavallintien maisema on pääosin suljettua ja puustoista. Tien varrella sijaitsee lampi, joka on ollut tiilitehtaan toimintaan liittynyt savenottokuoppa. Muinaismuistoalueella sijaitsee myös toinen tehtaaseen liittynyt pienempi lampare. Ne ovat erityisiä, alueen historiasta kertovia elementtejä alueen maisemassa. Muita tiilitehtaan toiminnasta maastossa näkyviä merkkejä ovat Espoonlahdelle ulottuva pitkä lastauslaituri ja paikoitellen maastossa näkyvä tiilijäte ja. Tehtaan alue on aiemmin ollut maisematilaltaan avoimempi. Maastossa erottuu vielä muutama pieni niittyala, mutta ne ovat vähitellen metsittymässä. Tehtaan toiminnan jälkeen alueella on paikallisten asukkaiden mukaan harjoitettu kasvihuoneviljelyä ja hyötykasvien kasvatusta, ja alueella onkin paikoitellen puutarhakasvien jäänteitä.

Alueen jäljelle jäävät pellot ja niityt ovat olleet viljelyksessä aina 1700-luvulta lähtien. Osa vanhoista pelloista on otettu rakennusmaaksi ja osa on umpeen kasvamassa. Kulttuurimaiseman kannalta merkittävin on Lambrobäckenin laakson peltomaisema alueen pohjoisosassa. Peltolalueen jatkuvuuden Espoonjoen rantaan katkaisee Mustalahdentien varrella sijaitseva metsitetty peltolake. Muut avoimet alueet tuovat maisemaan historiallista kerroksellisuutta ja paikallista vaihtelevuutta.

Kuva. Maisemakuva. Alueen maisemalle ominaisia piirteitä on esitetty raportin liitteenä olevalla Maisemakuva-kartalla.

Kuva. Tiilitehtaan alueella maastossa näkyvä kivijalka ja tiilenpalasia.

Kuva. Näkymä Tjurholmenilta itään tiilitehtaan alueen suuntaan.

Kuva. Rantavallintien on maisematilaltaan pääosin suljettua. Kuvassa oikealla puolella toinen tiilitehtaan savenotokuoppaan syntyneistä lammista.

Kuva. Rantavallintien varrella sijaitseva tiilitehtaan savenotokuoppaan syntynyt lampi rikastuttaa paikallista maisemaa.

Maisemallinen solmukohta voi muodostua paikkaan, jossa on useiden maiseman perustekijöiden leikkauspiste tai kohtauspaikka. Tällaisia paikkoja voidaan selvitysalueella katsoa muodostuvan Espoonjokilaakson suulle maisemallisesti arvokkaalle alueelle sekä Mustalahdentielle paikkaan, jossa avautuu näkymä niin Espoonjokilaakson suistoon kuin itään avoimelle pellolle.

Merkittävimpiä näkymiä alueella syntyy paikkoihin, joista voidaan tarkastella alueen muodostamaan maiseman siluettia meren puolelta. Tällaisia paikkoja ovat Makasiinintien uimaranta (näkymä nro. 1) ja Majvikin kurssikeskus (näkymä nro. 2). Muita merkittäviä näkymiä ovat alueelta avautuvat näkymät vaikuttavaan kansallismaisemaan Espoonlahdelle (näkymät 3 ja 4) sekä alueen sisäiset näkymät avoimeen maisematilaan (näkymät 5, 6 ja 7). Näkymät on kuvattu kappaleessa 4. Maiseman ja rakennusten keskeiset piirteet ja arvot.

Kuva. Tiilitehtaan alueella toimii tällä hetkellä venesatama.

Kuva. Viistoilmakuva Mustalahdelle vuodelta 2008. Maisemakuvasta esille nousevat ranta-alueiden ruovikko, puustoiset selänteet ja rakennetut alueet. Historiallisesta tiilitehtaasta maisemakuvassa on nähtävillä pitkä lastauslaituri sekä lampi, joka on toiminut tehtaan savenottokuoppana. Vanhat rakennukset pihapiireineen luovat paikan henkeä ja historiallista kerroksellisuutta. Pientaloalueen pohjoispuolen peltoalue on supistumassa metsittymisen myötä. (Kuva: Espoon karttapalvelu, hakupäivä 5.9.2017)

2.6 MAISEMAN ARVOT

Alueella sijaitsee pieni osa Espoonjokilaakson maakunnallisesti arvokas maisema-alue ja paikallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö Kurttilan yhteisrannat. Lisäksi alueella sijainnut Åminnen tiilitehtaan alue on historiallisen ajan muinaisjäänös.

Maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön arvoista koottu Kulttuuriympäristön arvot -kartta löytyy kappaleesta Maiseman ja rakennusten keskeiset piirteet ja arvot sivulla 29 sekä raportin liitteenä.

2.6.1 VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET JA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT

Selvitysalueella tai sen läheisyydessä ei ole valtioneuvoston päätöksen 1995 mukaisia valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita tai perinnemaisemia. Maisema-alueiden inventointi on päivitetty 2010–2015, ja päivitysinventoinnissa ei ole tunnistettu uusia alueita selvitysalueen läheisyydessä.

Selvitysalueen ulkopuolella on sijainnut Bobäckin kylän rky-1993-alue. Kuvaus: ”Bobäckin kylän pellot on raivattu Vitträskin järvestä laskevan puron varrelle ja Espoonlahden rannoille. Kylärakenne on hajautunut nauhamaisesti vanhan tien varrella oleville kumpareille. Vanhaa rakennuskantaa on mm. Fasan, Ingvastin ja Tyrisin tiloilla. Omalla mäellään muodostavat Gussin, Siggansin ja Jofsin talot tiiviin rykelmän.” (Museovirasto, Ympäristöministeriö 1993)

2.6.2 MAAKUNNALLISESTI JA PAIKALLISESTI MERKITTÄVÄT KULTTUURIMAISEMAT JA RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT

ESPOONJOKILAAKSON MAAKUNNALLISESTI ARVOKAS MAISEMA-ALUE

Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö sisältää maakunnallisesti tärkeiksi katsottuja ominaispiirteitä ja arvoja. Uudenmaan liiton vuoden 2012 julkaisussa Missä maat mainioimmat on tunnistettu alueen maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt, joihin selvitysalueelle ulottuva Espoonjokilaakson maisema-alue kuuluu. Espoonjokilaakso on maakunnan suurmaiseman kannalta arvokas

murroslaakso, jossa on lukuisia historiallisia kerrostumia keskiaikaisista kylistä viljelymaisemineen ja kylineen 1900-luvun alun teollisuuteen. (Uudenmaan liitto, 2012, s. 86) Selvitysalueen osalta arvokkaaseen maisema-alueeseen kuuluu pieni suikale Pölanin aluetta osoitteessa Muulonranta 1, 4 ja 20. Alueeseen kuuluu joen suistoa ja rannan lehtometsää (arvokas luontotyyppi, Ympäristötutkimus Yrjölä Oy, Alleco Oy, 2018). Selvitysalueen pohjoispuolella maisema-alue jatkuu peltona.

Missä maat on mainioimmat -selvityksessä Espoonjokilaakson maisema-aluetta kuvataan seuraavasti: ”Alueen vanhinta säilynyttä kerrostumaa edustavat lukuisat muinaisjäänökset sekä suuri rantatie ja sen varteen 1400-luvun lopulla rakennettu harmaakivikirkko. Jokilaaksossa on useita keskiajalta periytyviä kyliä, joissa on jonkin verran vanhaa rakennuskantaa jäljellä. 1700-luvun lopulta oleva Träskändan kartano on seudun nuorimpia kartanoita, johon kuuluu hyvin säilyneen rakennuskannan lisäksi suuri puisto. Kauklahdessa Espoonjokilaaksoon on kehittynyt 1900-luvun alkupuolella lasi- ja tiiliteollisuutta, ja näihin liittyvää työväen asumista.”

Tämänhetkinen raja-alue jättää Åminnen tiilitehtaan ja Mustalahden ranta-alueen arvokkaan maisema-alueen rajauksen ulkopuolelle. Mustalahden maisemallisten arvojen ja tiilitehtaan muinaismuistoalueen luonteen takia Kulttuuriympäristön arvot -kartalle on hahmoteltu uusi ehdotus maisema-alueen rajauksesta niin, että se kattaa edellä mainitut osa-alueet osana maakunnallisesti arvokasta maisemaa.

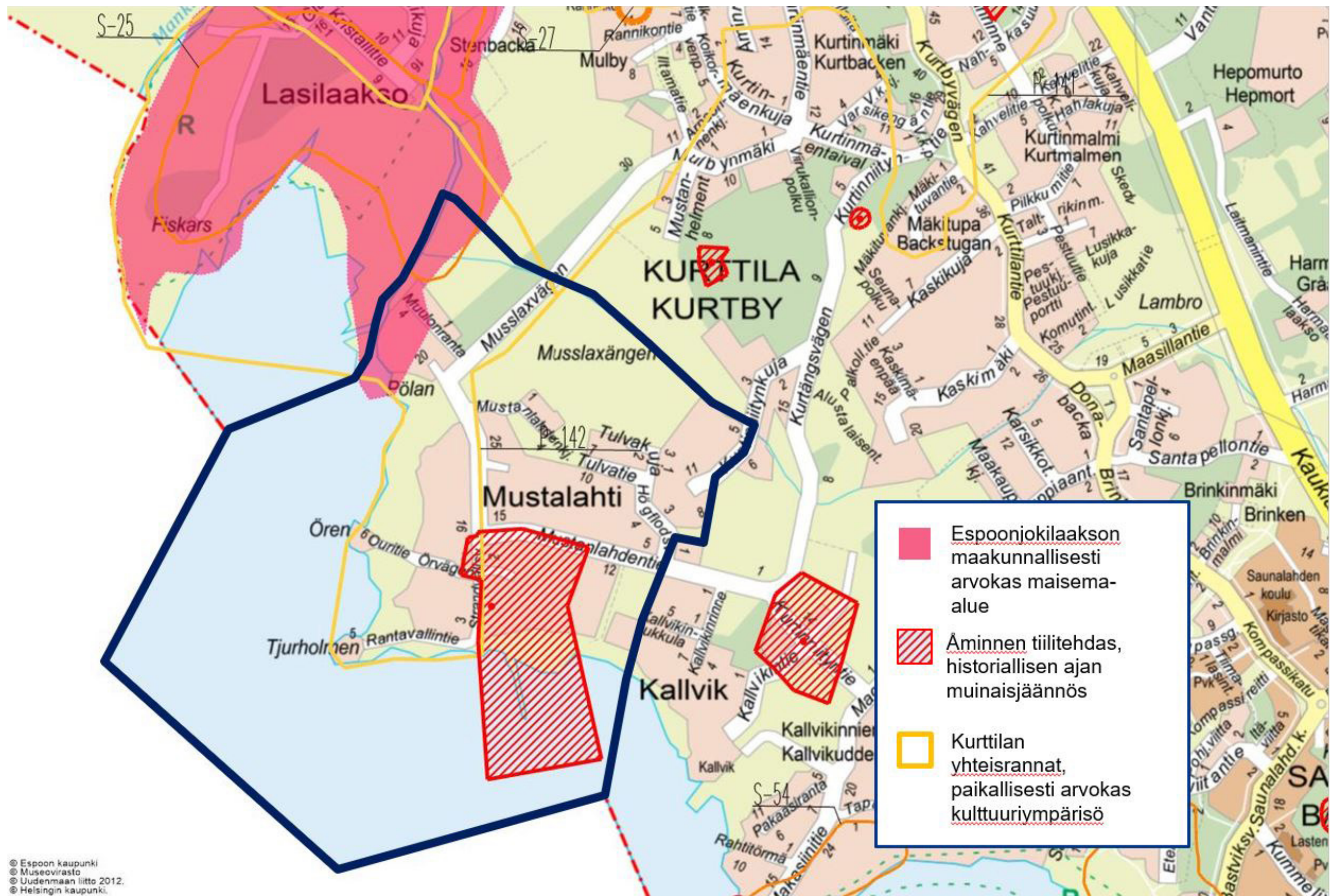
Kuva. Kurttilan yhteisrantoihin kuuluvia rantavajoja.

KURTTILAN YHTEISRANNAT, PAIKALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Espoonjoen ja Mankijoen suistoalueella selvitysalueelle sijaitsee ainakin 1700-luvulta peräisin olevat yhteisrannat. Paikalla on yhä kymmenkunta rantavajaa. Näitä vastapäätä on Fiskarsin historiallisen kalastajayhdyskunnan paikka. Fiskarsinmäen alue on erityisen myös kasvillisuutensa puolesta.

Espoon eteläosien yleiskaavatyötä varten tehdyssä kulttuurihistoriallisessa inventoinnissa (Espoon kaupunki, Arkkitehtitoimisto Lehto Pelkonen Valkama Oy, 2005) kohteiden inventoinnin luokkaan 1 kuuluivat kohteet, joiden joukosta oletettiin löytyvän myöhemmin valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet. Inventoinnissa Kurttilan yhteisrannat arvotettiin kuuluvan luokkaan 1. Kurttilan yhteisrannoille annettiin luokitus H (historiallinen) ja Y (ympäristöllinen). Luokituksen tarkennuksena annettiin ominaisuudet ”edustavuus, harvinaisuus, opetus- ja tutkimusarvo”.

Kurttilan yhteisrantojen toiminnasta muistuttava rantavajojen alue sijaitsee Espoonjokilaakson suulla maisemallisesti merkittävällä paikalla. Se on rajattu Kulttuuriympäristön arvot -kartalle, joka löytyy sivulta 29 ja raportin liitteenä.

Kuva. Maiseman ja kulttuuriympäristön arvot sekä muinaisjäänökset selvitysalueella. (Espoon kaupunki, Museovirasto, Uudenmaan liitto 2012)

2.7 ARKEOLOGINEN KULTTUURIPERINTÖ

Alueella sijaitsee Åminnen tiilitehdas, joka on historiallisen ajan muinaisjäännös (1000034678). Tiilitehtaan toimintaa on kuvattu enemmän kappaleessa Alueen ja maiseman historia.

Vanhan tehtaan paikalla on näkyvissä savenottokuoppia, tiilinen työväenkasarmi ja pitkä lastauslaituri. Tiilitehtaan kohdalla näkyy maastossa osia kaatuneesta tehdaspiipusta, ja runsaasti jätetiiltä. Åminnen lastauslaiturin itäpuolelta on ruopattu pinnalle proomun-osia.

Alueelle on tehty erillinen arkeologinen inventointi (Museoviraston kenttäpalvelut 2019).

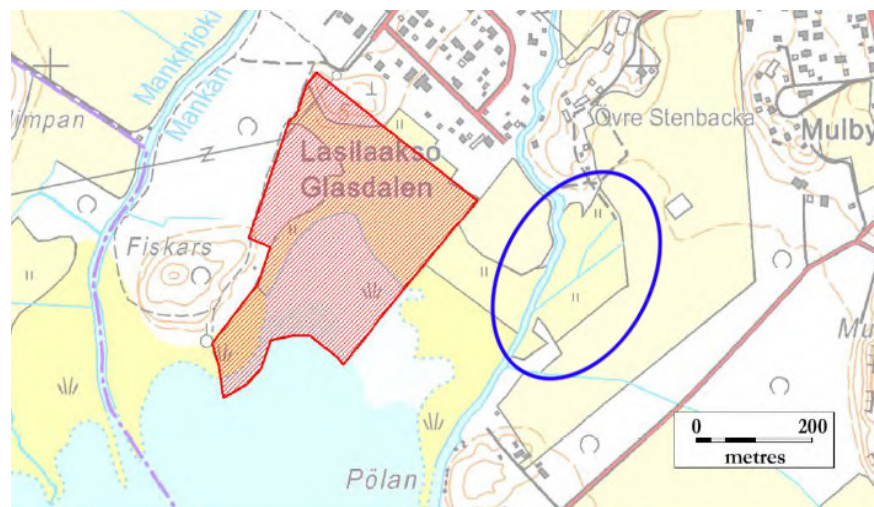
Kuva. Tiilitehtaan entinen lastauslaituri.

2.8 PERINNEYMPÄRISTÖT

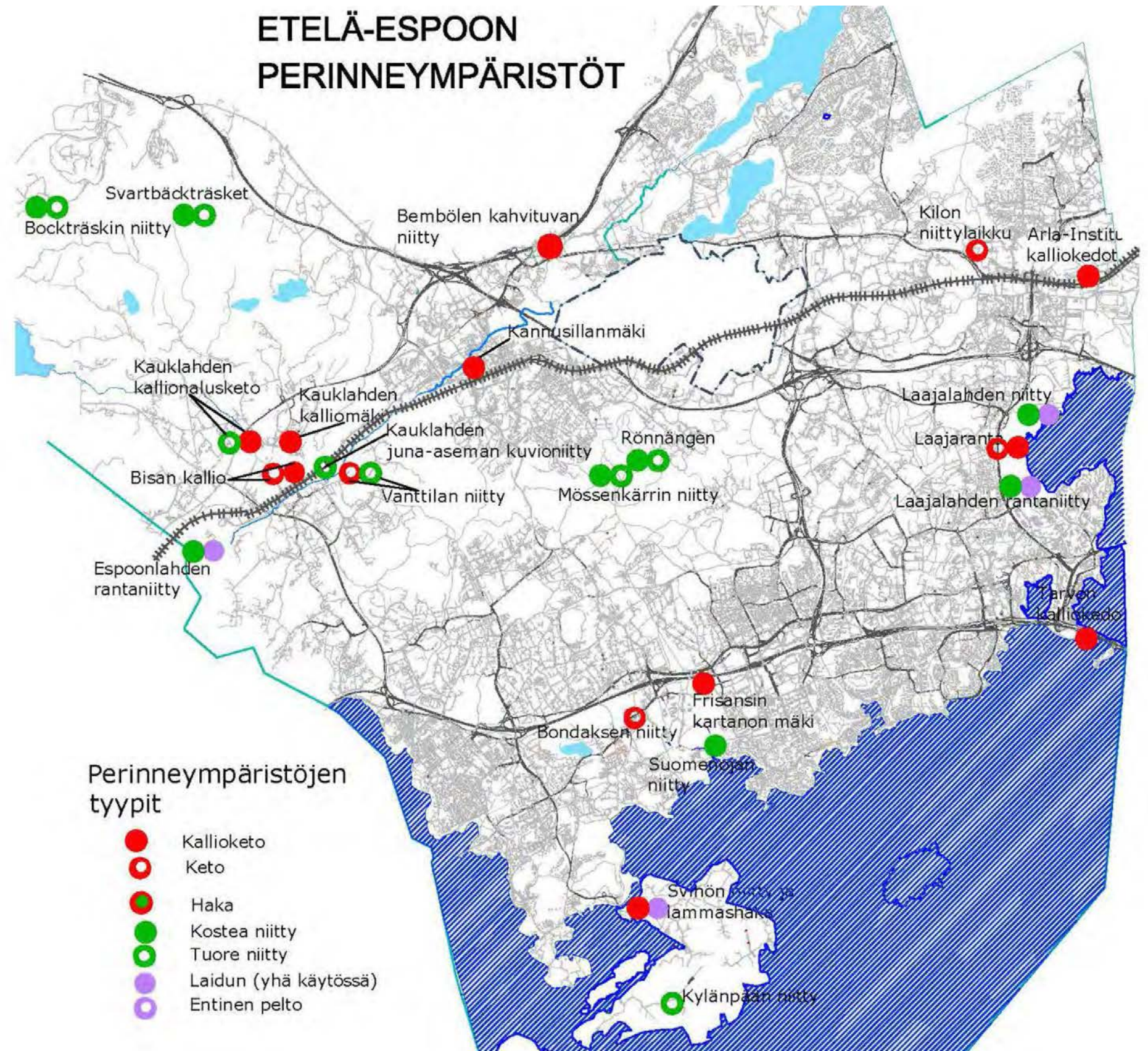
Espoon perinneympäristöselvitys vuodelta 2003 päivitettiin luontotyyppi-, kasvillisuus- ja perhosselvityksen sekä maankäyttöhistorian selvityksen muodossa kesän ja syksyn 2014 aikana. Selvityksessä inventointiin yhteensä 45 perinneympäristöä luontotyyppien ja kasvillisuuden osalta ja 14 perhosten osalta.

Selvitysalueen läheisyydessä sijaitsee perinneympäristökohte Espoonlahden rantaniitty, joka on laaja, melko ruovikoitunut merenrantaniitty Mankijoen ja Espoonjoen alajuoksujen välissä. Niityn kasvillisuus on melko yksipuolista ja mm. nurmilauhan valitsemaa, mikä yhdessä niityllä kulkevien vanhojen sarkaojien kanssa kertoo mahdollisesta aiemmasta peltoviljelystä. Niitty kuuluu vuonna 1995 perustettuun Espoonlahden luonnonsuojelualueeseen ja Espoonlahti-Saunalahti -Natura-alueeseen. Maaperä niityllä on osin liejua ja liejusavea ja pieneltä osin kalliomaata. (Espoon kaupunki, 2014)

Espoon perinneympäristöselvityksessä on lisäksi nostettu esille Espoonjokilaakson rannassa sijaitsevan Stenbackan tilan laidun, joka on edelleen käytössä. (Espoon kaupunki, 2014)

Kuva. Kartalle on merkitty selvitysalueen lähiympäristön perinneympäristökohteet. Espoonlahden rantaniitty on merkitty punaisella ja Stenbackan hevoslaidun Espoonjoen rannalla sinisellä. (karttapohja: Espoon kaupunki, 2014)

Kuva. Etelä-Espoon perinneympäristöt. Kuvassa näkyvät selvitysalueella sijaitseva Espoonlahden rantaniitty sekä Stenbackan tilan laidun, joka on edelleen käytössä. (Espoon kaupunki, 2014)

3. ALUEEN JA MAISEMAN HISTORIA

Kuva. Kuninkaankartasto vuodelta 1776. Kartalla näkyvissä Espoonlahden metsäiset selänteet sekä Lambrobäckenin uoma. (SKS 2012) Mustalahden alue on rakentamatonta avointa niittyä, josta kallioselänteet kohoavat.

Kurttila sijaitsee Espoonlahden pohjukassa, Kaukalahden keskustan eteläpuolella. Kaukalahden, Kurttilan ja Espoonkartanon alue on Espoon vanhimpia asuinpaikkoja. Alueen vanhimmat kylät, muun muassa Kurttila, Muulo (Mulby) ja Mankki, ovat syntyneet jo keskiajalla ja itse Kauklahti oli 1500-luvulla Espoon suurimpia kyliä.

Espoonlahden pohjukka oli liikenteellinen solmukohta, jossa Espoon jokilaakson reitti sisämaahan Helsingin pitäjälle yhtyi meritiiehen Tallinnaan, Tukholmaan ja Viipuriin, sekä suuret maantiet Rantatie sekä Meritien haara Hämeenlinnasta Vihdin kautta Mankkiin. Alue oli vuonna 1556 perustetun Espoonkartanon hallinnoinmaa viimeistään 1640-luvulta vuoteen 1825.

Mustalahden alueen maisemassa näkyy merkkejä ja kerrostumia eri aikakausilta. Alueen vanhinta historiallista kerrostumaa edustavat perinteisiin elinkeinohin liittyvä toiminta, kuten viljely ja kalastus, joista näkyvät muistona Espoonjoen suiston rannalla Kurttilan yhteisrantojen alueella sijaitsevat rantavajat. Myöhemmin hyörylaivaliikenteen kehittyessä 1800-luvun loppupuolella alueelle perustettiin Äminnen tiilitehdas. Nykymaisemassa näkyviä merkkejä tehtaan toiminnasta ovat tehtaan savenottokuoppiin syntyneet lammet, pitkä lastauslaituri ja maastossa paikoitellen näkyvä tiilijäte. Myöhemmin 1900-luvun alussa alueelle kehittyi huvilarakentamista. Maaltamuuton ja kaupungistumisen myötä 1960- ja 70-luvuilla alueen rakentaminen kiihtyi ja 1980-luvun aikana Mustalahdentien pohjoispuolen asutusalue oli laajentunut lähes nykyiselleen.

Maanviljely, tiilitehtaan toiminta ja asuinalueiden rakentaminen ovat Mustalahden alueen maisemaan voimakkaimmin vaikuttaneita tekijöitä. Viljelytoiminta luo avointa maisematilaa ja muuttaa kasvillisuutta voimakkaasti. Sen loppumisen seurauksena entiset viljelyalueet alkavat ensin kasvaa pensaita ja pohjakasvillisuutta, koivua, haapaa ja muita lehtipuita ja lopulta sekametsää. Tämän seurauksena maisematila muuttuu suljetuksi, näkymät lyhentyvät ja osa kulttuurihistoriallisista arvoista menetetään.

3.1 1700-LUKU JA VARHAISEMMAT VAIHEET

Espoon asutushistoria on hyvin pitkä. Varhaiskeskiajalla, 1100-1200-luvuilla, Espoon alueelle muutti ruotsinkielisiä uudisasukkaita, jotka perustivat kyliä silloisten merenlahtien viljaville

savikoille. Kiinteän asutuksen myötä Espoossa vasta varsinaisesti alkoi toden teolla maanviljely. (Espoon kaupunki, 2014) Savikkoinen maaperä ja rantaniityt tarjosivat hyvät olosuhteet maanviljelylle. Uudisasukkailla oli savikkojen viljelyyn sopivat työkalut ja savikot olivat viljavuutta. Lisäksi rannikkoalueilla saatiin rantaniityiltä ja kaislikosta karjalle rehua, mikä taas mahdollisti peltoviljelyn karjan tuottaman lannan myötä. Selvitysalueen ympäristössä pelto- ja kaskiviljely olikin siis korvannut kaskiviljelyn viimeistään 1200-luvulta alkaen, vaikka kaskiviljely sisämaassa jatkuikin pitempään. Pellot tuottivat viljaa kasvavan väestön tarpeisiin kaskia paremmin.

Selvitysalueelle tehdyssä luontoselvityksessä (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy, Alleco Oy, 2018) todetaan, että ennen viljelytoiminnan aloittamista selvitysalueella on todennäköisesti sijainnut merenrannoille tyypillisiä luhtaisia lehtoja ja merenrantaniittyjä. 1700-luvun lopulla alue oli lähes kokonaan avointa niittyä. Selvitysalueella sijaitsevat kuitenkin Kurttilan yhteisrannat, jotka ovat olleet käytössä jo 1700-luvulta lähtien.

3.2 KURTTILAN YHTEISRANNAT

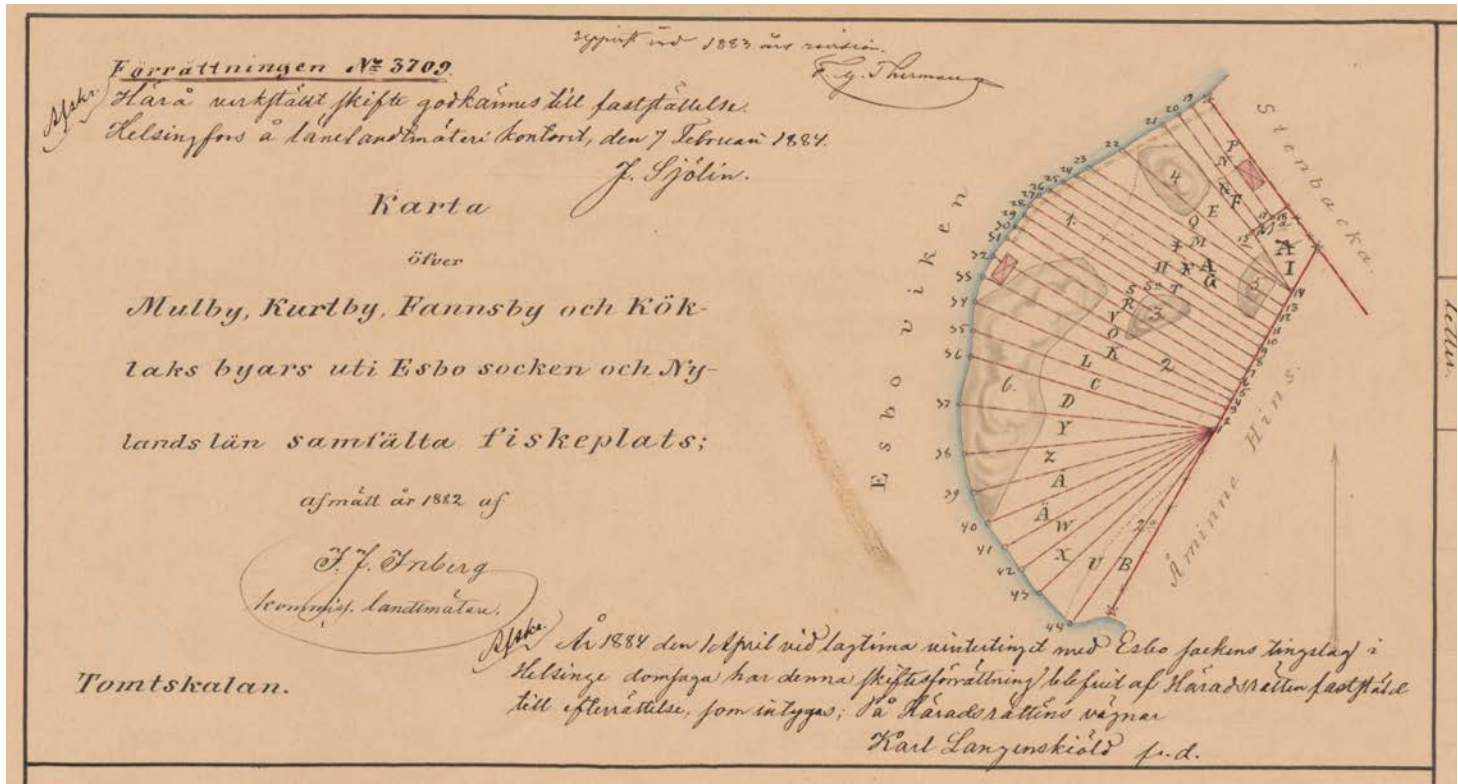
Suuri osa selvitysalueesta kuuluu paikallisesti arvokkaaseen kult-

tuuriympäristöön, Kurttilan yhteisrantoihin. Selvitysalueella tai sen lähistössä sijaitsee lähellä toisiaan kolme historiallista kalastukseen ja merenkulkuun liittyvää paikkaa: Pölanin ja Stenbackan yhteisrannat sekä Fiskarsin kalliokukkula, jossa sijaitsi historiallinen kalastajayhdyskunta.

Pölanin yhteinen kalasatama sijaitsee selvitysalueella Espoonjoen suussa joen itärannalla. Yhteisranta on ollut käytössä jo 1700-luvulta lähtien. Ranta on todennäköisesti toiminut yhteisenä kalarantana.

Fiskarsin historiallinen kalastajayhdyskunta sijaitsi suistolahden vastakkaisella rannalla. Tällä kalliokukkulalla oli jo 1700-luvulla useita kalastajamökkejä, vaikkakin rakennukset on kaikki jo purettu viimeistään 1950-luvulla. Stenbackan yhteisranta taas sijaitsee Pölanista noin puoli kilometriä pohjoiseen. Myös Stenbackan yhteisranta on ollut käytössä ilmeisesti ainakin jo 1700-luvulta lähtien. (Härö 1991, s. 48)

Muita keskeisiä kalastukseen ja merenkulkuun liittyviä paikkoja selvitysalueen läheisyydessä on Magasinsudden, josta laivattiin lähialueen tiilitehtaiden tiiliä ja sahojen lautatavaraa muun muassa Espoonkartanon sahalta Nuuksiolta ja Vihdin Palojärveltä.

Kuva. Tiluskartta Kurttilan yhteisrannoista vuodelta 1882. (Espoon kaupunginmuseo)

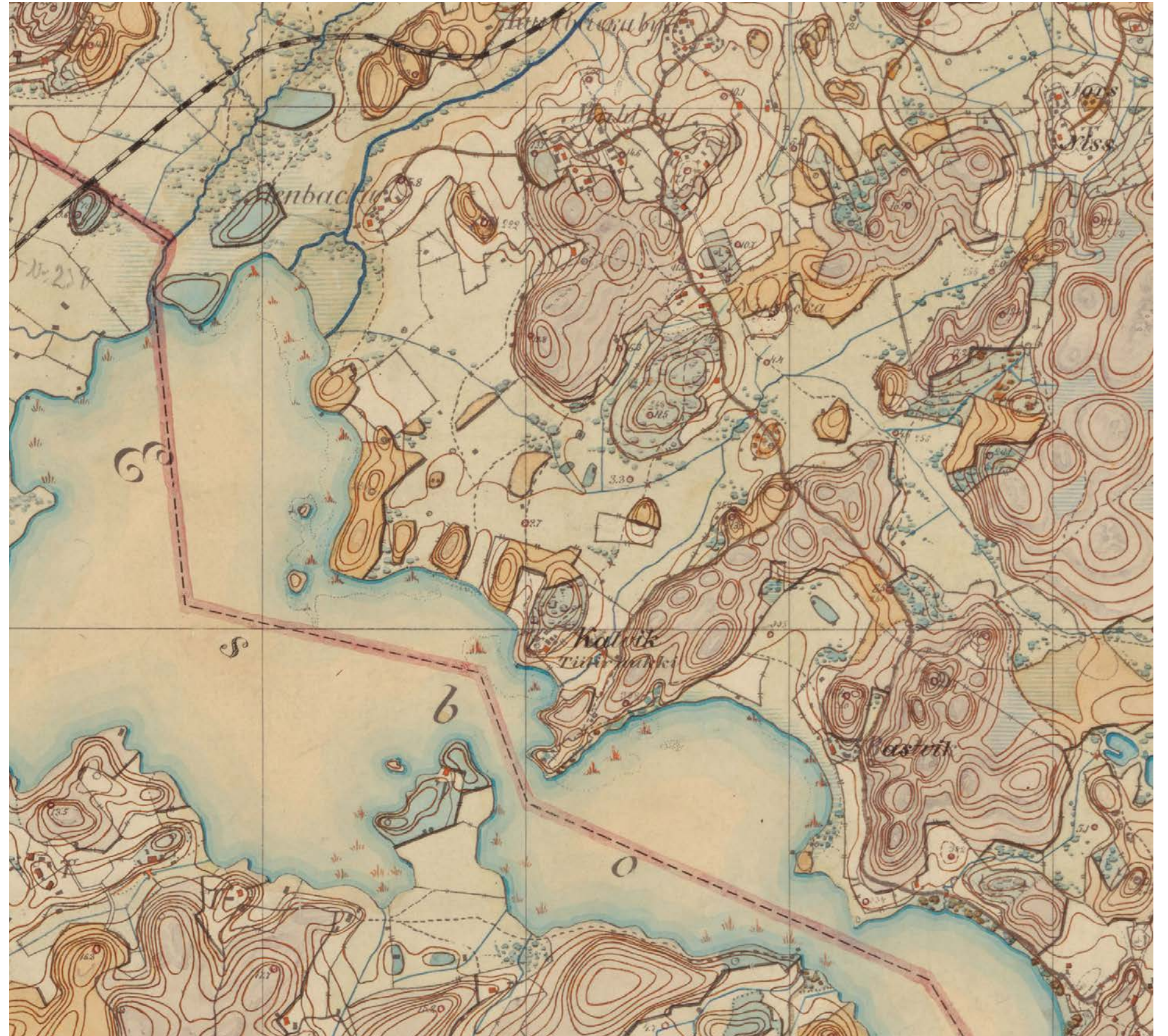
Kuvat. Vasemmalla kyläkartta vuodelta 1759 ja oikealla vuodelta 1827. Ranta-alueet sekä saaret Tjurholmen ja Ören erottuvat ympäröivistä viljelyalueista kallioisina. Lähin asutus sijaitsee Espoonjoen suulla Stenbackan tilan alueella sekä alueen pohjoispuolella Mulbyn ja Åminnen alueella. Myös Magasinsuddenilla on ollut Espoonkartanon laivurin asunto 1500-luvulta ja kruununmakasiini 1700-luvulta. Kallvikin alueella on ollut asutusta viimeistään 1700-luvun alusta. (Kartat: Kansallisarkisto)

3.3 1800-LUKU

1800-luvulla peltoviljely tehostui ja perinteisten niittotekniikalla hoidettujen viljelyalueiden pinta-ala suhteessa tehokkaammin viljelyihin peltoihin alkoi supistua.

Kasvavan peltoalan myötä myös niittyalaa kasvatettiin raivaamalla uusia niittyjä metsistä ja laajentamalla jo olemassa olevia luonnonniittyjä. Espoon niittyala saavutti huippunsa 1800-luvun lopulla, jolloin niityt peittivät noin 4000 hehtaaria, eli 13,8 % pitäjän pinta-alasta. 1800-luvun jälkipuoliskolla maanviljelyä alettiin uudistaa voimakkaasti, osin 1860-luvun katovuosien takia. Merkittävimmät muutokset koskivat rehuntuotannon siirtymistä pelloille, keinotekkoisten lannoitteiden käyttöönottoa ja muutoksia niittyjen ja peltojen suhteellisissa pinta-aloissa. 1800-luvun lopun runsaista niityistä oli vuonna 1910 jäljellä enää kahdeksasosa. (Espoon kaupunki, 2014)

Selvitysalueella tai sen läheisyydessä on toiminut useita tiilitehtaita. Alue on suurelta osin saviperäistä maa-aluetta, ja tuotantoon tarvittava savi tuotiin tehtaille niiden omilta mailta. (Juvonen-Eskola 2003) Tiilenvalmistus on Espoon historiassa ainoa teollisuudenhaara, jolla oli suurempaa merkitystä ennen 1910-lukua. Etenkin Helsingin voimakas kasvu vuosisadan vaihteessa nosti tiilitehtaat kukoistukseen. (Härö 1991, s. 285) Selvitysalueella toimi vuosina 1886-1914 Äminnen tiilitehdas, josta on yhä jäänteitä maastossa. Lisäksi tehtaan yhteyteen rakennettu työnjohtajien asuinrakennus on yhä olemassa. Tiilitehtaan alue on historiallisen ajan muinaisjäännös. Selvitysalueella on myös muutama muu mahdollisesti 1800-luvun puolelta peräisin oleva rakennus.

Kuvat. Senaatinkartta vuodelta 1872. Karttaan on selvitysalueen itäpuolelle lisätty myöhemmin vuonna 1889 perustettu Kallvikin tiilitehdas. (Kartta: Kansallisarkisto)

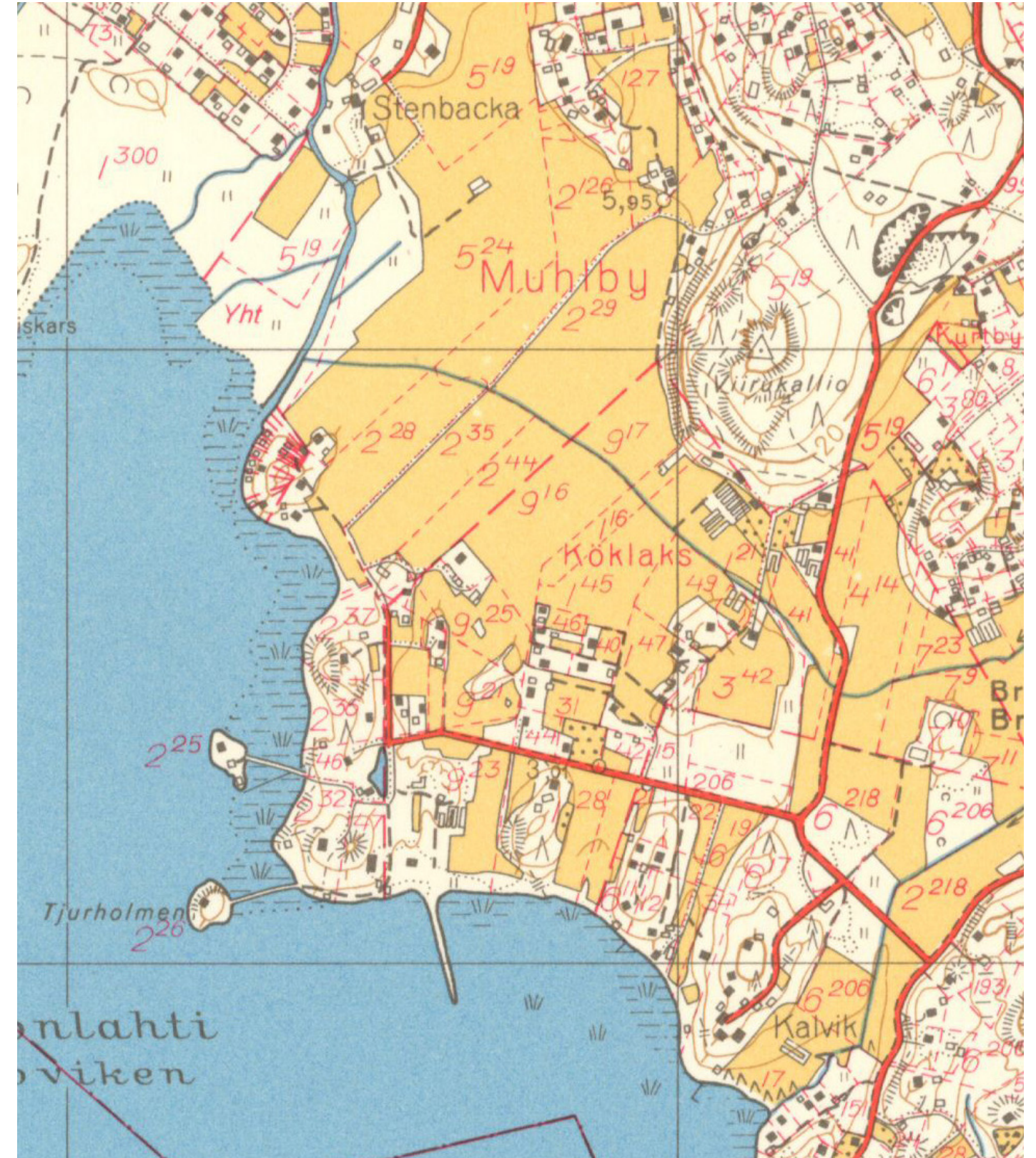
Kuva. Stensvikin tiluskartta vuodelta 1917, Åminne VII. Kartalla nähtävissä tiilitehtaaseen kuuluneita rakennuksia ja rakenteita ja selvitysalueen itäpuolella myös Kallvikin tiilitehdas. (Espoon kaupunginmuseo)

3.6 ÅMINNEN TIILITEHDAS

Mustalahdessa toimi vuosina 1886-1914 tiilitehdas. (1886-1907 nimellä Åminnen tiilitehdas, 1907-1914 nimellä Åminne Ab). Tehdas sijaitsi meren rannalla Mustanlahdentien ja Rantavallintien risteyksessä. (Juvonen-Eskola 2003)

Åminnen tiilitehtaan perusti vuonna 1886 Helsingistä muuttanut rakennusmestari Karl Wilkman. Hän oli ostanut vuonna 1883 huu- tokaupasta maatilaa, joka koostui kolmesta rälssitilasta: Åminnesta, Nissistä ja Hindsistä, jotka sijaitsivat Muulossa (Mulby). Wilkman luopui Helsingissä harjoittamastaan rakennustoimesta ja muutti Åminnen tilalle perheensä kanssa vuonna 1886 ja perusti tehtaan samana vuonna. Espoo oli 1800-luvun lopulla vielä maalaispitäjä ja teollisuus oli vähäistä. Kun Wilkman perusti Åminnen tehtaan, Espoossa toimi lisäksi neljä myllyä sekä kaksi tiilitehdasta: Stensvikin ja Lövkullan tiilitehtaat. Åminnen tehdas toimitti tiiliä erityisesti Helsingin suuriin rakennushankkeisiin pääkaupungin kasvaessa voimakkaasti vuosisadan vaihteessa. (Juvonen-Eskola 2003)

Vuonna 1901 Åminnen tehtaan osti insinööri Knut Selin. Vuonna 1907 Åminnen tiilitehtaasta muodostettiin osakeyhtiö Åminne Ab, ja yhtiön toimitusjohtajaksi tuli Ivar Lindfors. Samaan aikaan yhtiö rakennutti Kauklahden asemalle uuden tiilitehtaan, Åminne Nya Tegelbrukin. Åminnen tiilitehtaan toiminta kuitenkin loppui jo joitakin vuosia tämän jälkeen. Vanha tehdas rannassa lopetti toimintansa vuonna 1914. Tämä johtui ensimmäisen maailmansodan alkamisesta ja siihen liittyneestä rakennustoiminnan lamasta, kyseisen tehtaan vanhanaikaisuudesta, savimaan loppumisesta sekä Knut Selinin kuolemasta. Vuonna 1916 tiiliyhtiö Ab Stensvik osti kilpailijansa. Uuden tehtaan toiminta Kauklahden aseman lähellä päättyi myös vuonna 1918. (Juvonen-Eskola 2003)

Kuvat. Kartat havainnollistavat eroja niittyjen ja peltöjen suhteellisissa pinta-aloissa selvitysalueen ympäristössä. Vasemmalla Senaatin kartta selvitysalueen ympäristöstä vuodelta 1872 ja oikealla peruskartta vuodelta 1961. Vuoden 1872 kartassa niityt ja vesiperäiset niittymaات on kuvattu vihreällä värillä ja pellot keltaisella värillä. Vuoden 1961 kartassa jäljellä olevat vähäiset niityt on merkitty valkoiselle taustalle merkillä " ja pellot keltaisella värillä. Sadassa vuodessa suuri osa entisistä niityistä on korvautunut viljellyillä pelloilla. Myös asuinalueen rakentuminen 1960-luvulta lähtien on alkanut muuttaa alueen maisemakuvaa. (Kartta-vertailu löytyy Espoon perinneympäristöselvityksestä vuodelta 2014, s.10).

3.4 1900-LUKU

Mustalahden alue säilyi aktiivisessa viljelyksessä aina 1900-luvulle saakka, jonka alkuvuosina myös tiilitehtaan toiminta kukoisti, kunnes tehdas rannassa suljettiin vuonna 1914. Kartoilta käy ilmi, että suurin osa tehtaan rakennuksista oli purettu jo vuoteen 1939 mennessä. Tiilitehtaan alueella sijaitsi kasvihuoneita 1950-luvulta 1980-luvulle.

1900-luvun puolivälin jälkeen myös viljelytoiminta alueella alkoi hiipua ja avoimet pellot metsittyä pikkuhiljaa. Peltoalueita otettiin myös rakennusmaaksi. Pääosa alueen rakennuskannasta on 1900-luvulta. 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla rakennuksia on noussut alueelle rauhalliseen tahtiin ja 1960-luvulta lähtien enenevässä määrin.

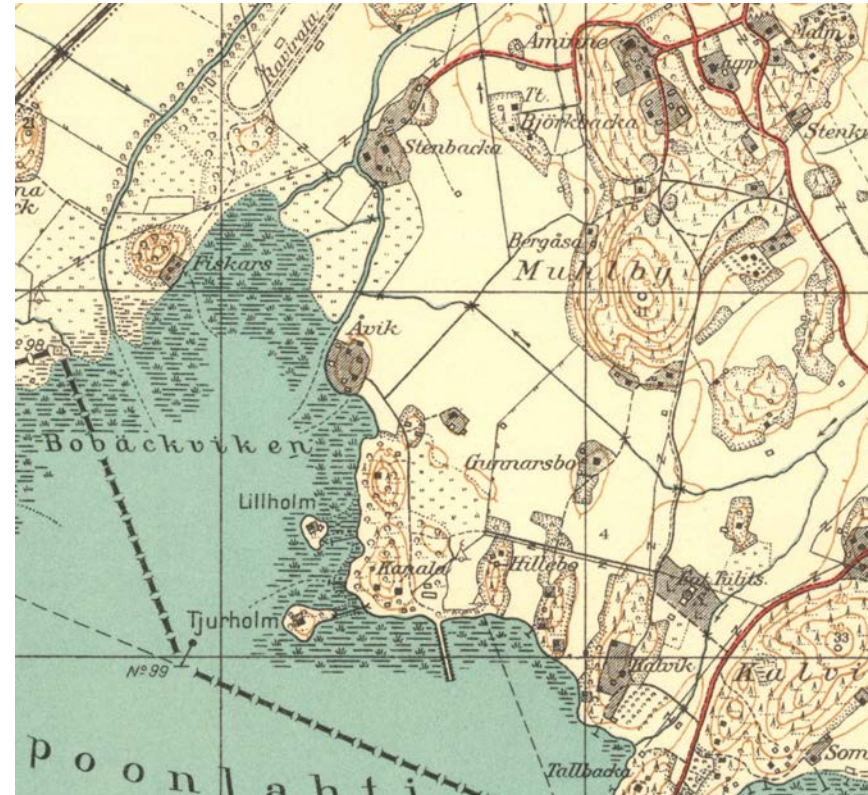
1960-luvulta maaltamuuton ja kaupungistumisen myötä alkanut rakentamisen lisääntyminen alueella ja sen myötä tapahtunut peltojen pinta-alan pieneneminen on seuraava merkittävä aikakausi Mustalahden historiassa. Rakentaminen on pienimittakaavaista ja sijoittuu suurelta osin sisämaan puolelle. Selänteiden rinteet ja maiseman siluetti merelle päin ovat suurelta osin säilyneet puustoisena piha-alueiden kasvillisuuden ansiosta. Uudempaa rakentamista on sijoittunut myös entisille peltoalueille savikoille, kun taas perinteinen rakentaminen sijoittuu pääosin selänteiden rinteille ja lakialueille kallio- ja moreenimaille. Vanhempi rakennuskanta on myös muodostanut enemmän rakennuskokonaisuuksia ja pihapiirejä avoimien alueiden reunoille, kun taas nuorempi rakennuskanta sijoittuu tiivistä, pääosin entisille peltoalueille etenkin Mustalahdentien pohjoispuolelle.

Kuvat. Vasemmalla ilmakuva vuodelta 1944 ja oikealla vuodelta 2018. Rantavyöhykkeiden korkeimmat selänteet ovat vuosisatojen ajan säilyneet puustoisina. Eniten maisema on muuttunut Mustalahdentien pohjois- ja itäpuolella, jossa viljelykäytöstä poistuneita peltoja on otettu osittain rakennusmaaksi ja ne ovat myös kasvamassa umpeen ja metsittymässä. Myös Mustalahdentien eteläpuolella avoimet alueet ovat umpeenkasvamassa. (Ilmakuva 1944: Puolustusvoimien tiedusteluosaston topografikunta; Ilmakuva 2018: MML, avoimet aineistot, hakupäivä 9.7.2019)

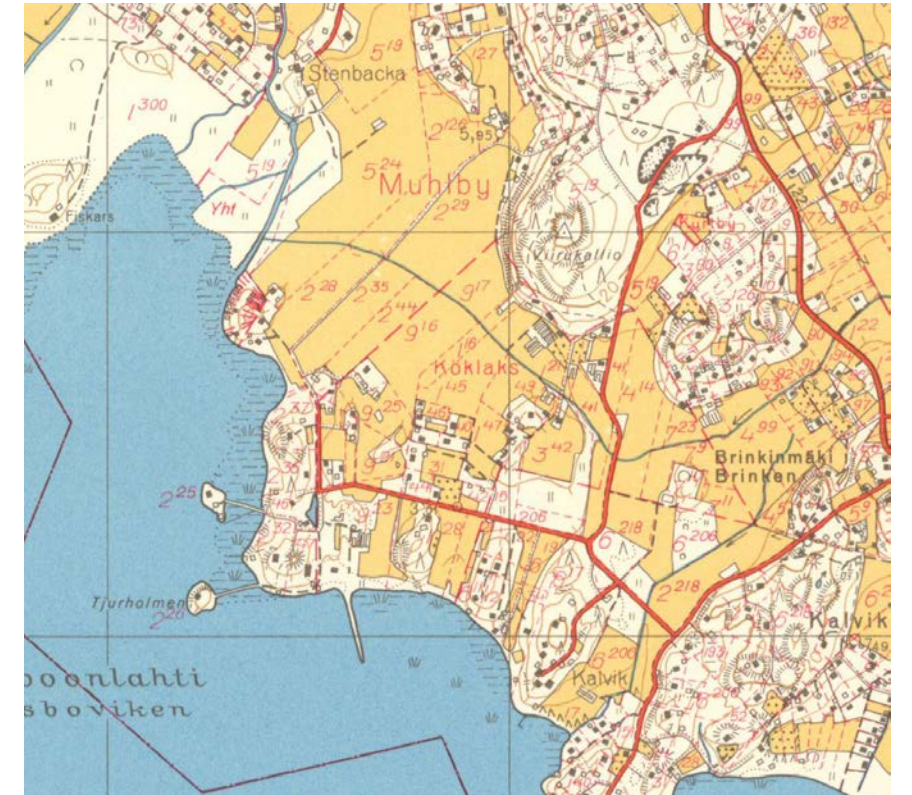
3.5 KARTTATARKASTELU MAISEMAN MUUTOKSISTA

Kuvasarja. Peruskartat alueelta vuosilta 1945, 1961, 1975, 1981, 1991. Kartoilla nähtävissä niitty- ja peltoalojen supistuminen ja rakentamisen lisääntyminen alueella. (Maanmittauslaitos, vanhojen karttojen arkisto)

PERUSKARTTA 1945

Alueen vanhin rakentaminen sijoittuu selänteiden ylärinteille ja lakialueille. Espoonlahden ranta-alueella on näkyvillä muutama nykyinen ja useita purettuja rakennuksia. Lisäksi kartalla näkyvät tiilitehtaan työnjohdon asuinrakennus ja muita tehtaaseen liittyneitä rakenteita. Kulku Tjurholmenille on tapahtunut kapeaa siltaa/rakennetta pitkin. Örenille ei ole näkyvissä maatietä. Merkittäviä tilakeskuksia on sijainnut Stenbackan, Björkbackan ja Kalvikin alueilla. Nykyinen Mustalahdentien linjaus näkyy kartalla, joskin sen pohjoinen osa on esitetty polkumaisena. Mustalahdentien ympäristö on ollut pääosin avointa peltoa ja niittyä.

PERUSKARTTA 1961

Mustalahdentie on rakentunut vastaamaan lähes nykyistä linjaustaan, joskin pohjoiseen johtava osuus näkyy kartassa polkumaisena. Sen ympäristö on pääosin avointa maisematilaa. Tien pohjois- ja itäpuolen rakentaminen on lisääntynyt ja yhteisrantojen alueen rantavajat on merkitty kartalla. Sekä Tjurholmeniin että Örenille on kulku maatietä pitkin. Tiilitehtaan alueella näkyy mm. siellä toiminneet kasvihuoneet.

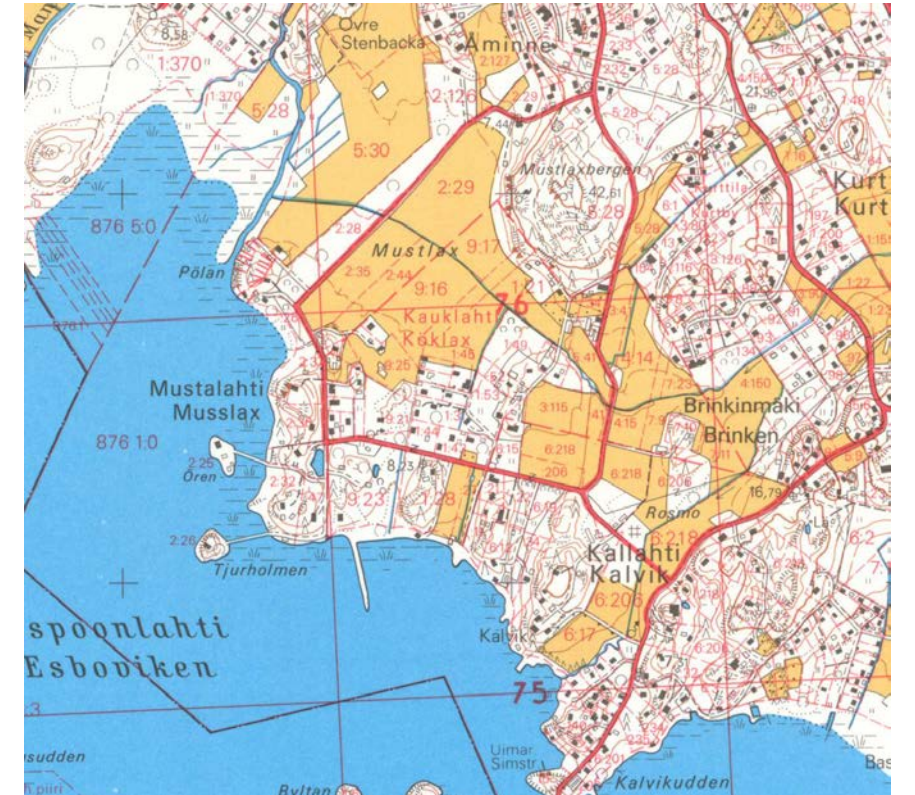
PERUSKARTTA 1975

Mustalahdentien linjaus on osoitettu peruskartassa kokonaisuudessaan tiemerkinnällä. Tien pohjois- ja itäpuolen rakentaminen on lisääntynyt. Maisematila on rakennettuja alueita ja rantavyöhykettä lukuun ottamatta pääosin avointa.

PERUSKARTTA 1981

Mustalahdentien ympäristön maisema on muuttunut lisääntyneen rakentamisen myötä. Alueen pohjoisosan peltoalueiden pinta-ala alkaa pienentyä metsittymisen myötä. Myös Mustalahdentien eteläpuolen maisematila on muuttunut suljetummaksi avointen niittyjen poistuttua.

PERUSKARTTA 1991

Peltojen ja niittyjen pinta-ala on vähentynyt entisestään ja Mustalahden luoteispuolen kaistale kasvaa nyt lehtimetsää. Mustalahdentien pohjoispuolen asuinalue jatkaa rakentumistaan.

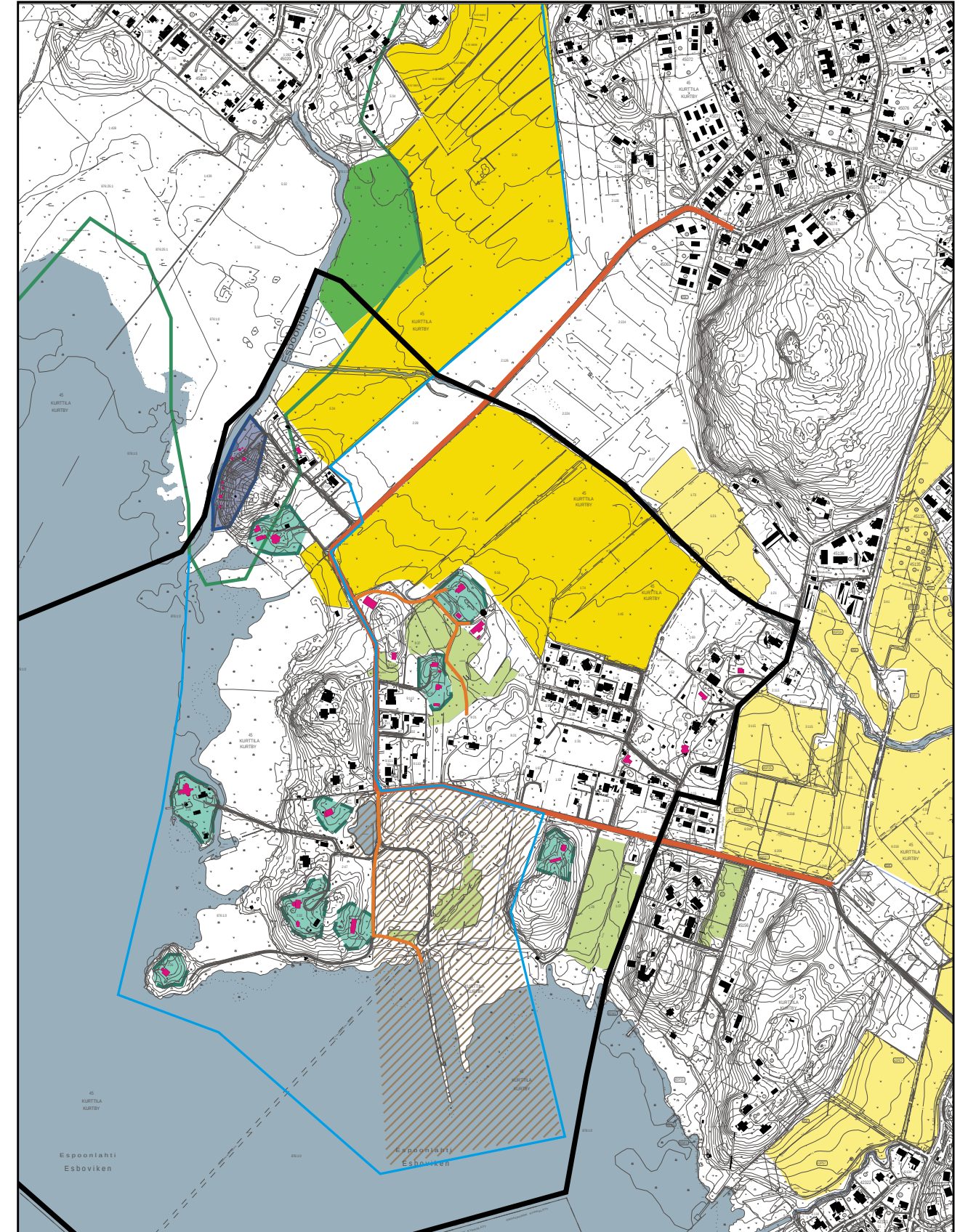
4. MAISEMAN JA RAKENNUSTEN KESKEISET PIIRTEET JA ARVOT

Alueen maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön arvot on koottu yhteen viereiselle Kulttuuriympäristön arvot -kartalle, joka löytyy myös raportin liitteenä.

Alueella sijaitsee Espoonjokilaakson maakunnallisesti arvokas maisema-alue ja paikallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö Kurttilan yhteisrannat. Lisäksi alueella sijainnut tiilitehdas (Åminne) on historiallisen ajan muinaisjäännös. Vanhat rakennukset pihapiireineen muodostavat alueelle tyypillistä historiallista kerroksellisuutta. Avoimet, 1700-luvulta saakka viljelyksessä olleet pelto- ja niittyalueet rikastuttavat paikallista maisematilaa, joskin ne ovat viljelytoiminnan loppumisen myötä voimakkaasti umpeen kasvamassa. Avoin yhtenäinen maisematila katkeaa myös Lambrobäckenin pohjois- ja Mustalahdentien luoteispuolen metsittämisen johdosta.

Selänteiden ja rantojen avokalliot ovat ympäröiviä alueita herkempiä muutoksille. Rinteiden ja lakialueiden puustolla on tärkeä merkitys maiseman kannalta erityisesti ranta-alueilla, jotka näkyvät pitkälle kaukomaisemassa. Myös avointen peltujen ja niittyjen sekä rakennettujen alueiden reunavyöhyke on kulttuurimaiseman arvojen säilymisen kannalta merkittävä.

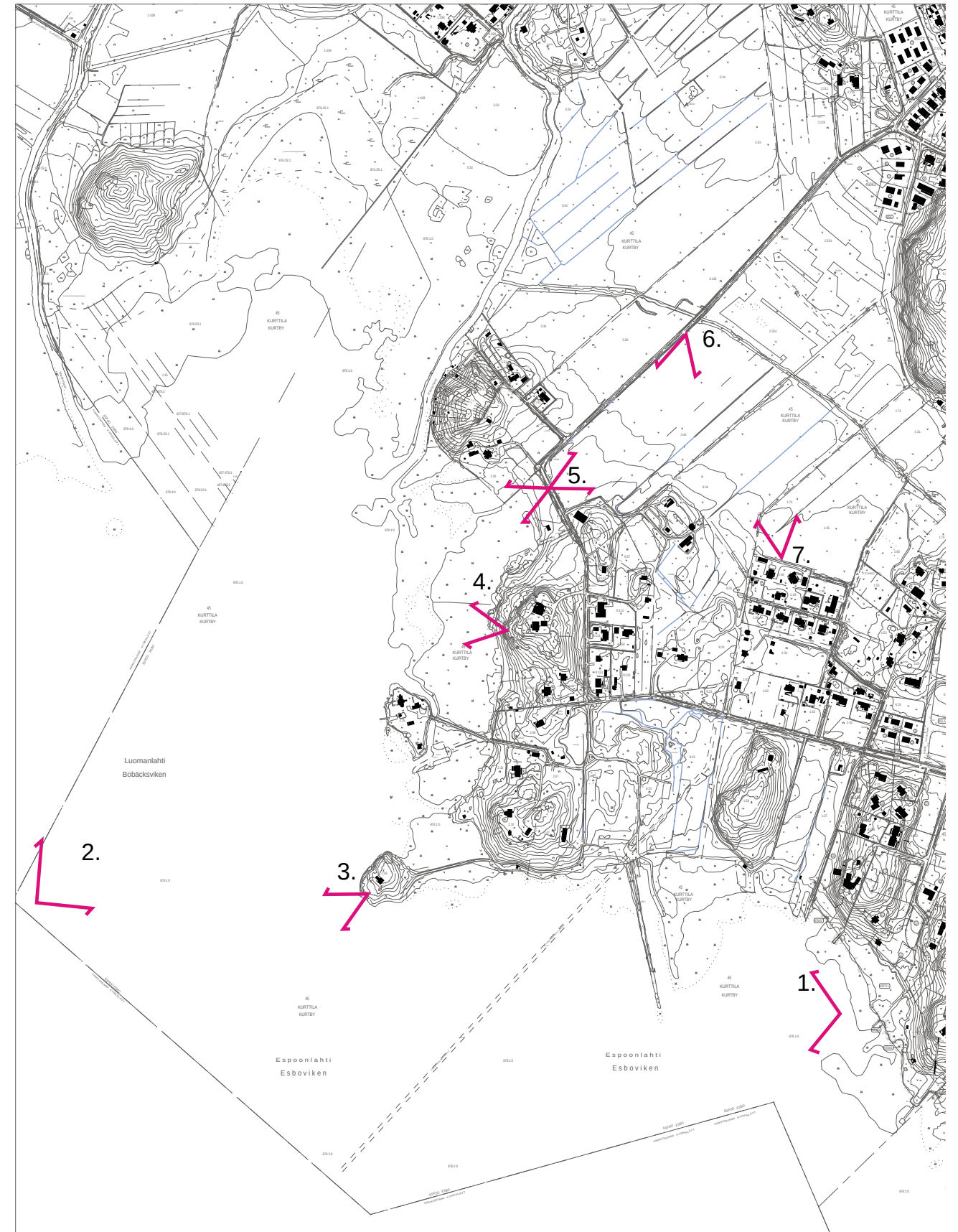
Mustalahdentien linjaus näkyy vanhoilla kartoilla lähes nykypäivän kaltaisena 1900-luvun alusta lähtien. Tieympäristön maisema on muuttunut ajan saatossa. Avointen viljelyalueiden katoaminen ja pusikoituminen on köyhdyttänyt tieympäristön maisematilallista kokemusta. Maastossa on näkyvillä myös vanhoja reittejä ja polkuja, jotka muistuttavat alueen historiasta ja toimivat asuinrakennusten pihateinä. Näiden reittien historiallinen luonne tulisi ottaa huomioon aluetta kehitettäessä.

Kartta. Kulttuuriympäristön arvot.

4.1 KULTTUURIMAISEMAN KANNALTA MERKITTÄVÄT NÄKYMÄT

Kulttuurimaiseman kannalta merkittävimmät näkymät alueella syntyvät paikkoihin, joista voidaan tarkastella alueen muodostamaan maiseman siluettia meren puolelta. Tällaisia paikkoja ovat Makasiinintien uimaranta (näkymä nro. 1) ja Majvikin kurssikeskus (näkymä nro. 2). Muita merkittäviä näkymiä ovat alueelta avautuvat näkymät Espoonlahdelle (näkymät 3 ja 4) sekä alueen sisäiset näkymät avoimeen maisematilaan (näkymät 5, 6 ja 7).

Kuva. Kulttuurimaiseman kannalta merkittävät näkymät.

Näkymä 1: Näkymässä Kallvikista Mustalahden rantaan ja tiilitehtaan alueelle erottuu tiilitehtaan entinen pitkä lastauslaituri ja Mustalahden etelärannan puustoinen siluetti, jotka ovat alueen kulttuurimaiseman kannalta merkittäviä elementtejä.

Kuva. Mustalahden puustoinen siluetti ja tiilitehtaan pitkä lastauslaituri Kallvikista kuvattuna.

Näkymä 2: Majvikin kurssikeskukselta Mustalahden rantaan. Mustalahden puustoinen ranta-alue näkyy kaukomaisemassa pitkälle. Majvikin kurssikeskukselta on nähtävissä Tjurholmen ja koko Mustalahden länsipuolinen ranta-alue. Maiseman siluetti näyttyy eheänä ja puustoisena. Siellä täällä rakennukset pilkottavat puuston lehvästön välistä.

Kuvat. Näkymiä Majvikista Mustalahten rantavyöhykkeelle.

Näkymä 3: Tjurholmenilta Espoonlahdelle. Tjurholmenin saari sijaitsee maisemallisesti erityisen merkittävällä paikalla Mustalahden niemen kärjessä. Rantakalliolta avautuu vaikuttava maisema Espoonlahdelle ja Kirkkonummen suuntaan.

Kuva. Näkymä Tjurholmenilta Espoonlahden avoimeen merimaisemaan.

Näkymä 4: Selvitysalueen korkeimmalta kohdalta rantakalliolta avautuu upea näkymä Espoonlahdelle ja Kirkkonummen suuntaan. Rantavyöhykkeellä kasvaa komeita vanhoja mäntyjä ja kuusia.

Kuva. Näkymä Mustalahden rantakallioilta Kirkkonummen suuntaan.

Näkymä 5: Mustalahdentieltä Espoonlahdelle ja avoimeen viljelymaisemaan. Maisemallisessa solmukohdassa sijaitsevasta Mustalahdentien mutkasta avautuvat näkymät niin Espoonjoen suisto-

alueelle kuin avoimeen viljelymaisemaan. Erityisesti ranta-alueen maisemanhoitoon tulisi kiinnittää huomiota, jotta näkymä pysyisi avoimena tulevaisuudessakin.

Kuva. Näkymä Mustalahdentieltä Espoonlahdelle.

Kuva. Näkymä Mustalahdentieltä avoimeen viljelymaisemaan. Pellon reunavyöhykkeellä näkyy vanhan maatilakokonaisuuden rakennuskantaa.

Näkymä 6: Näkymä Mustalahdentieltä avoimeen viljelymaisemaan ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaille pihapiireille. Näkymässä on arvokasta vanhan rakennuskannan erottuminen osana kulttuurimaisemaa. Pihapiirin puusto muodostaa pellon ja pihan rajalle vehreän reunavyöhykkeen.

Kuva. Näkymä Mustalahdentieltä etelään. Vanha 1800-luvulta peräisin oleva maatilan päärakennus erottuu maiseman siluetissa pihapiirin puuston lehvästön suojasta.

Näkymä 7: Näkymä Mustalahden pientaloalueelta Lambrobäckenille. Näkymä on kulttuurimaiseman kannalta merkittävä, sillä pientaloalueen pohjoispuolen pelto on alueen laajin yhtenäinen avoin maisematila. Se on merkittävä osa koko uuden pientaloalueelta avautuvaa maisemaa.

Kuva. Näkymä pientaloalueen reunalta peltomaisemaan ja Lambrobäckenille. Peltoalue on lähialueen laajin 1700-luvulta saakka yhtenäisenä säilynyt peltoalue ja merkittävä osa alueen asukkaiden päivittäistä lähimaisemaa.

4.2 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ

Rakennetun ympäristön inventoinnissa on käyty läpi alueen vanhempi rakennuskanta, joka on rakennettu 1950-luvulla tai sitä aiemmin. Viereisellä inventointikartalla on esitetty kaikki inventoidut kohteet. Kohteet on numeroitu osa-alueiden numerointia seuraten. Osa-aluekartta on esitetty seuraavassa kappaleessa.

Rakennuksia on tutkittu vanhojen karttojen, ilmakuvien, arki-stomateriaalin ja Espoon kiinteistörekisterin tietojen perusteella sekä nykytilaa maastossa arvioiden. Rakennuksista on kerrottu rakennuksen valmistumisvuosi (jos tiedossa) tai rakennuksen valmistumisaika on arvioitu eri lähteistä yhdistetyn tiedon perusteella. Lisäksi rakennuksista on kuvattu nykytilan lisäksi tärkeimmät tiedossa olevat muutokset ja arvioitu niiden säilyneisyyttä, kerroksellisuutta, edustavuutta ja harvinaisuutta/tyypillisyyttä alueella. Kohteen luonnehdinta ja arvot (kulttuurihistoriallinen - rakennustaiteellinen - maisemallinen) on kuvattu kunkin kappaleen lopussa kursiivilla.

Arvokartalle on nostettu kohteet, joilla on erityisiä kulttuurihistoriallisia, rakennustaiteellisia tai maisemallisia arvoja. Tämän lisäksi arvokartalle on myös merkitty muutamia vaatimattomiampia kohteita, jotka kuitenkin osaltaan tuovat alueelle historiallista kerroksellisuutta, etenkin Mustanlahdentien pohjoispuolella, missä suurin osa rakennuskannasta on muuten uudempaa.

Osalle inventoiduista kohteista voidaan pohtia suojelumerkintää kaavoituksen yhteydessä. Nämä kohteet on nostettu esiin kappaleessa 5. Yhteenveto ja suositukset osa-alueiden analyysin ja jatkosuositusten yhteydessä.

Kartta. Inventoidut rakennetun ympäristön kohteet.

1.1 ja 1.2 - OURITIE 4

Ouritie 4

Päärakennus (1.1) on valmistunut vuonna 1936 lähelle rantaa mäenrinteen päälle, josta aukeavat näkymät Espoonlahden suuntaan.

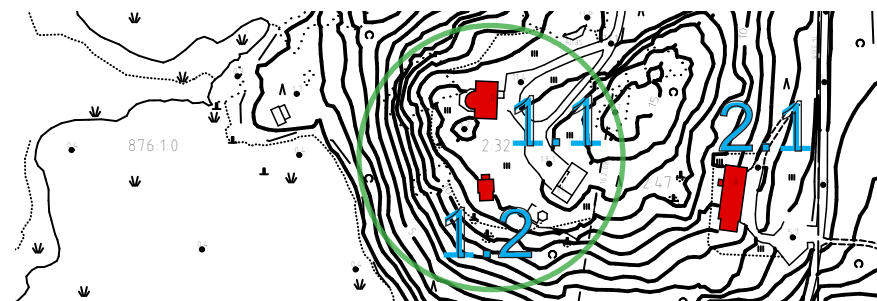
Rakennuksella on korkea näyttävä kivijalka, jossa sijaitsee kellari-kerros. Vaaleanruskeissa julkisivuissa on hienojakoinen rappaus. Katemateriaali on alunperin ollut tiili, joka on vaihdettu punaiseksi profiilipelliksi vuonna 1985. Rakennuksen länsijulkisivulla on puolipyöreä koristeellinen valkoinen rotunda, jonka päällä sijaitsee terassi. Rotundassa on nähtävissä kertaustyylien piirteitä kiertyvine portaineen ja balusterikaiteineen. Rakennus sijaitsee maisemallisesti arvokkaalla paikalla, mikä on huomioitu rakennuksen arkkitehtuurissa. Näyttävä rotunda ja terassi on suunnattu merelle päin. Rakennus on mielenkiintoinen yhdistelmä pelkistetympää 1930-luvun arkkitehtuuria ja monimuotoisempia kertaustyyleistä vaikuttavia ammentavia rakennusosia.

Espoon kaupunginmuseon viestistä Espoon kaupunkisuunnittelukeskukselle vuonna 1993 käy ilmi, että kaupunginmuseo on tuolloin nostanut rakennuksen esiin mahdollisena suojelukohteena.

Pihapiirissä sijaitsee myös kaksi piharakennusta. Toisen (1.2) valmistumisvuodeksi on Espoon kiinteistörekisterissä merkitty 1900. Rakennuksessa on tumma pystylauditus, valkoiset kulmalaudat ja katemateriaalina tiilikate. Toinen piharakennus on valmistunut vuonna 1987. Lisäksi pihapiirin ulkopuolelle samalle tontille on rakennettu toinen omakotitalo 1990-luvun alussa.

Päärakennus (1.1) on arkkitehtonisesti monimuotoinen rakennus, jolla on rakennustaiteellisia ja maisemallisia arvoja. Se edustaa alueelle tyypillisiä rantavyöhykkeelle sijoittuvia huvilarakennuksia. Rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäiset piirteensä. Myös vanhalla piharakennuksella (1.2) on ikänsä puolesta rakennushistoriallisia arvoja.

Pihapiiri sekä päärakennus (1.1) ja piharakennus (1.2) nostettu arvokartalle.

Kuva. Päärakennus 1.1

Kuva. Päärakennus 1.1

Kuva. Päärakennus 1.1

Kuva. Päärakennus 1.1

Kuva. Piharakennus 1.2

1.3 RANTAVALLINTIE 1

Rantavallintie 1

Rakennus on Espoon kiinteistörekisterin mukaan rakennettu vuonna 1928. Rakennus ei kuitenkaan näy vielä vuoden 1939 Maanmittauslaitoksen kartassa, mutta se näkyy vuoden 1944 ilmakuvassa. Todennäköisesti rakennuksen puuttuminen vuoden 1939 kartalta on virhe, sillä sitä ei ole merkitty myöskään vuoden 1945 Maanmittauslaitoksen karttaan.

Rakennuksessa on osittain betonisokkeli ja osittain suurista luonnonkivistä pinottu sokkeli. Rakennuksen julkisivut ovat vaaleansiniseksi maalattua peiterimalaudoitusta. Katemateriaali on vinoneliökuvioinen punaoranssi minerit-levy.

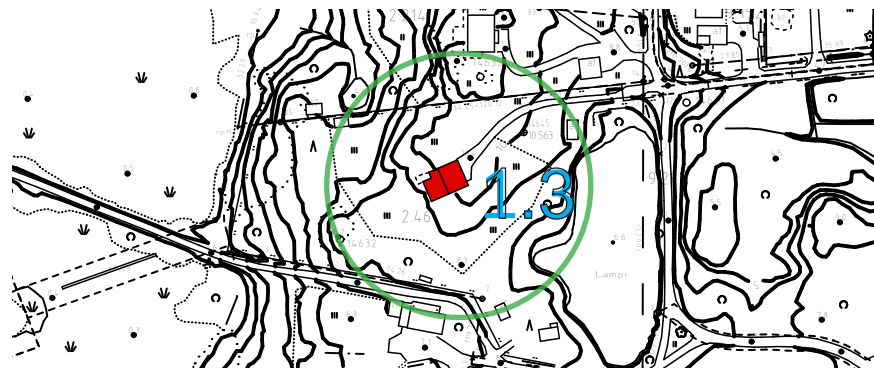
Rakennus sijaitsee mäenrinteessä lähellä rantaa. Rannanpuoleisella kuistilla on koko julkisivun mittainen ikkunanauha. Rakennusta ympäröi huolellisesti hoidettu puutarha.

Rakennuksen koillisjulkisivun sivusiipeä on laajennettu vuonna 1995. Myös rannanpuoleinen siipi vaikuttaa myöhemmältä laajennukselta.

Rakennuksen sivusiivissä on huomattavasti loivempi kattokulma kuin rakennuksen keskiosassa, mikä luo rakennukselle epätavillisen kattomuodon. Tämä kattomuoto on ollut näkyvissä jo ennen uudempia laajennuksia.

Arkkitehtonisesti mielenkiintoinen rakennus, jolla on rakennustaiteellisia arvoja. Se edustaa alueelle tyypillisiä rantavyöhykkeelle sijoitettuja huvilarakennuksia. Rakennuksessa on historiallista kerroksellisuutta. Rakennus on säilyttänyt alkuperäisiä piirteitään ja uudet laajennukset on sovitettu rakennuksen tyyliin.

Rakennus ja ympäristö nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 1.3

Kuva. Rakennus 1.3

Kuva. Rakennus 1.3

Kuva. Rakennus 1.3

Kuva. Rakennus 1.3

1.4 MUSTANLAHDENTIE 16

Mustanlahdentie 16

Rakennus on Espoon kiinteistörekisterin mukaan rakennettu vuonna 1948. Alueen asukkaalta saadun tiedon mukaan kyseessä olisi sotakorvauksena rakennettu prototyypitalo, jota ei hyväksytty Neuvostoliiton puolella, mutta tietoa ei pystytty varmistamaan.

Rakennuksessa on huopakatto ja sen julkisivut ovat valkoiseksi maalattua peiterimalaudoitusta. Sokkeli on vaaleanharmaaksi maalattua betonia. Ikkunankarmit ja puitteet ovat tummanvihreäksi maalatut. Karmit ovat osassa taloa huomattavan kapeat.

Rakennus sijaitsee mäen päällä rinteessä, josta puutarha laskeutuu länteen kohti Espoonlahtea.

Rakennuksen pihapiiriin on rakennettu vuonna 2003 omakotitalo.

1940-luvun rakennus, joka on säilyttänyt alkuperäiset piirteensä hyvin. Ei kuitenkaan erityisiä rakennustaiteellisia tai maisemallisia arvoja. Jos kyseessä on sotakorvauksena rakennettu prototyypitalo, saattaa rakennuksella olla kulttuurihistoriallisia arvoja.

Ei nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 1.4

Kuva. Rakennus 1.4

Kuva. Rakennus 1.4

Kuva. Rakennus 1.4

Kuva. Rakennus 1.4

2.1 RANTAVALLINTIE 3

Rantavallintie 3

Rakennuksen tarkka rakentamisajankohta ei ole tiedossa. Rakennus liittyy kuitenkin vuonna 1886 perustetun Åminnen tiilitehtaan historiaan ja on asukkaalta saadun tiedon mukaan rakennettu pian tehtaan valmistumisen jälkeen. Rakennus näkyy vuoden 1917 Stensvikin tiluskartassa.

Rakennus on alunperin ollut tehtaan työnjohtajien ja heidän perheidensä asuinrakennus. Myöhemmin rakennus on ollut asukkaalta saadun tiedon mukaan Marraskuun ryhmään kuuluneen taidemaalari Antti Wannisen omistuksessa, jonka pojalta nykyinen omistaja on rakennuksen ostanut.

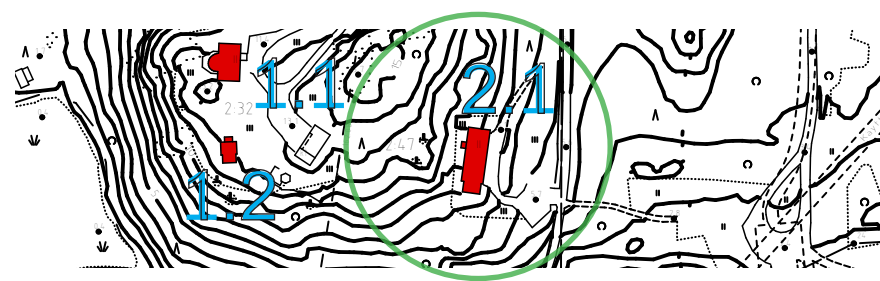
Rakennus on kaksikerroksinen hirsi- ja rankarakenteinen rakennus, jossa on tiilirevetointi. Rakennuksessa on saumattu peltinen aumakatto, joka on maalattu punaiseksi. Kellarikerroksessa on harmaa rappauspinta ja varsinainen asuinkerros on rappaukseltaan valkoinen. Rakennuksen eteläpäädyssä on rankarakenteinen, peiterimalaudoitettu osa.

Rakennuksen julkisivuissa ja aukotuksissa on tapahtunut pieniä muutoksia. Myös alkuperäinen katemateriaali päre on vaihdettu peltikatteeseen. Rakennus on kunnostettu alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen.

Espoon kaupunginmuseon viestistä Espoon kaupunkisuunnittelukeskukselle vuonna 1993 käy ilmi, että kaupunginmuseo on tuolloin nostanut rakennuksen esiin mahdollisena suojelukohteena.

Kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti erityisen arvokas rakennus, ja ainoa tiilitehtaaseen liittynyt rakennus, joka on säilynyt alueella. Rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäiset piirteensä ja on arvokas ja harvinainen osa Åminnen tiilitehtaan ja Mustalahden paikallishistoriaa.

Rakennus ja ympäristö nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 2.1

Kuva. Rakennus 2.1

Kuva. Rakennus 2.1

Kuva Kari Karme. Työnjohtajien asuinrakennus 1930-luvulla.

Kuva. Rakennus 2.1

3.1 RANTAVALLINTIE 5

Tjurholmen

Huvilarakennus on alunperin siirretty Mustalahteen Terijoelta. Rakennus pystytettiin Tjurholmeniin 1920-luvulla.

Rakennus on hirsirunkoinen huvila, jossa on alakerrassa vaalea peiterimalaudoitus ja yläkerrassa vaakasuuntainen laudoitus. Sokkeli on osassa rakennusta betonista, osassa luonnonkivistä. Katemateriaalina on punaiseksi maalattu pelti.

Rakennuksen alkuperäiseen arkkitehtuuriin kuului torni, katetut parvekkeet, koristeleikkaukset ja värilasit. Torniin johti pieni portaikko, josta aukesivat näkymät Espoonlahdelle kaikkiin ilman-suuntiin.

Rakennuksen nykyisessä ilmeessä on nähtävissä 1950-luvulla tehdyt muutostyöt aikakauden funktionalistiseen tyyliin. Torni, katetut parvekkeet rakennuksen molemmilta puolilta ja koko kaakkoinen pääty verantoineen ja ylähuoneineen on purettu. Rakennusmateriaalien tuomista varten saarelle tehtiin tie, jolloin tarvikkeet voitiin tuoda autolla työmaalle. Samassa yhteydessä rakennukseen muurattiin neljä uutta takkaa.

Rakennukseen tehtiin lisää muutoksia uusien omistajien myötä 1980-luvulla lähinnä sisätiloihin. Rakennukseen asennettiin sähkölämmitys ja sähköt. Putkistot ja ulkovalaistus uusittiin. Yläkertaan toteutettiin märkätilat ja keittiötilat uusittiin. Ikkunalasit vaihdettiin lämpölaseihin.

Rakennuspaikalta on kauniit näkymät Espoonlahdelle ja rakennus erottuu selvästi mereltä päin katsottuna.

Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemallisesti arvokas Terijoki-huvila, joka muodostaa osan rannan siluettia mereltä katsottuna. Terijoelta Tjurholmeniin siirretyllä rakennuksella on pitkä historia, ja itse rakennuksessa näkyy historiallisia kerroksia eri aikakausilta.

Rakennus ja pihapiiri nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 3.1

Kuva Kaj Pesonius. Rakennus kuvattuna mereltä.

Kuva Kaj Pesoniuksen arkisto. Rakennus alkuperäisessä asussaan vuonna 1928.

Kuva. Rakennus 3.1

Kuva. Näkymä Espoonlahdelle.

4.1 ja 4.2 - OURITIE 6

Ören

Rakennus (4.1) on rakennettu 1990-luvun alussa samalla paikalla aikaisemmin sijainneen rakennuksen mukaisesti. Edellisestä rakennuksesta löytyi kuolemankello-tuhohyönteislaji, minkä seurauksena vanha rakennus jouduttiin purkamaan täysin ja rakentamaan uudelleen. Espoon kaupunginmuseolta ei löytynyt valokuvia alkuperäisestä päärakennuksesta. Espoon rakennusvalvonnan arkistosta löytyi vuonna 1983 haettu rakennuslupa rakennuksen laajentamiselle, jossa näkyvät alkuperäisen rakennuksen julkisivut.

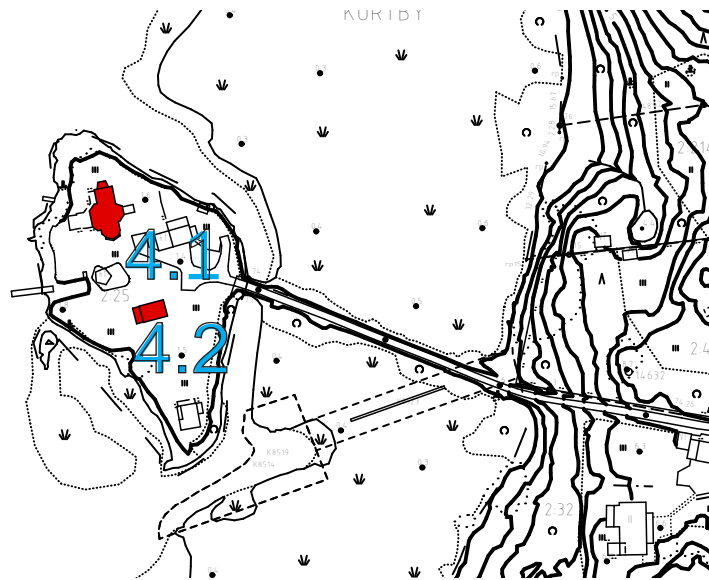
Nykyinen rakennus on puurakenteinen ja sen julkisivut ovat vaaleaa vaakasuuntaista laudoitusta. Rakennuksen sokkeli on betonia ja katemateriaalina ruskea profiilipeltikate.

Rakennusta ympäröi hyvin hoidettu puutarha ja pihapiiristä aukeavat kauniit näkymät Espoonlahdelle. Rakennus erottuu hyvin myös mereltä päin.

Pihapiiriin kuuluu myös pieni piharakennus vuodelta 1958 (4.2), jossa on julkisivuissa vaalea laudoitus ja katemateriaalina tiilikate. Lisäksi pihapiiriin kuuluvat saunarakennus vuodelta 1984 sekä talousrakennus vuodelta 2001.

Päärakennus (4.1) on uudempi rakennus, jolla on kuitenkin historiallinen ulottuvuus. Rakennus erottuu hyvin Espoonlahden suunnasta ja sillä on tämän myötä maisemallisia arvoja sen muistuttaessa edellisen päärakennuksen paikasta.

Päärakennus (4.1) ja pihapiiri nostettu arvokartalle.

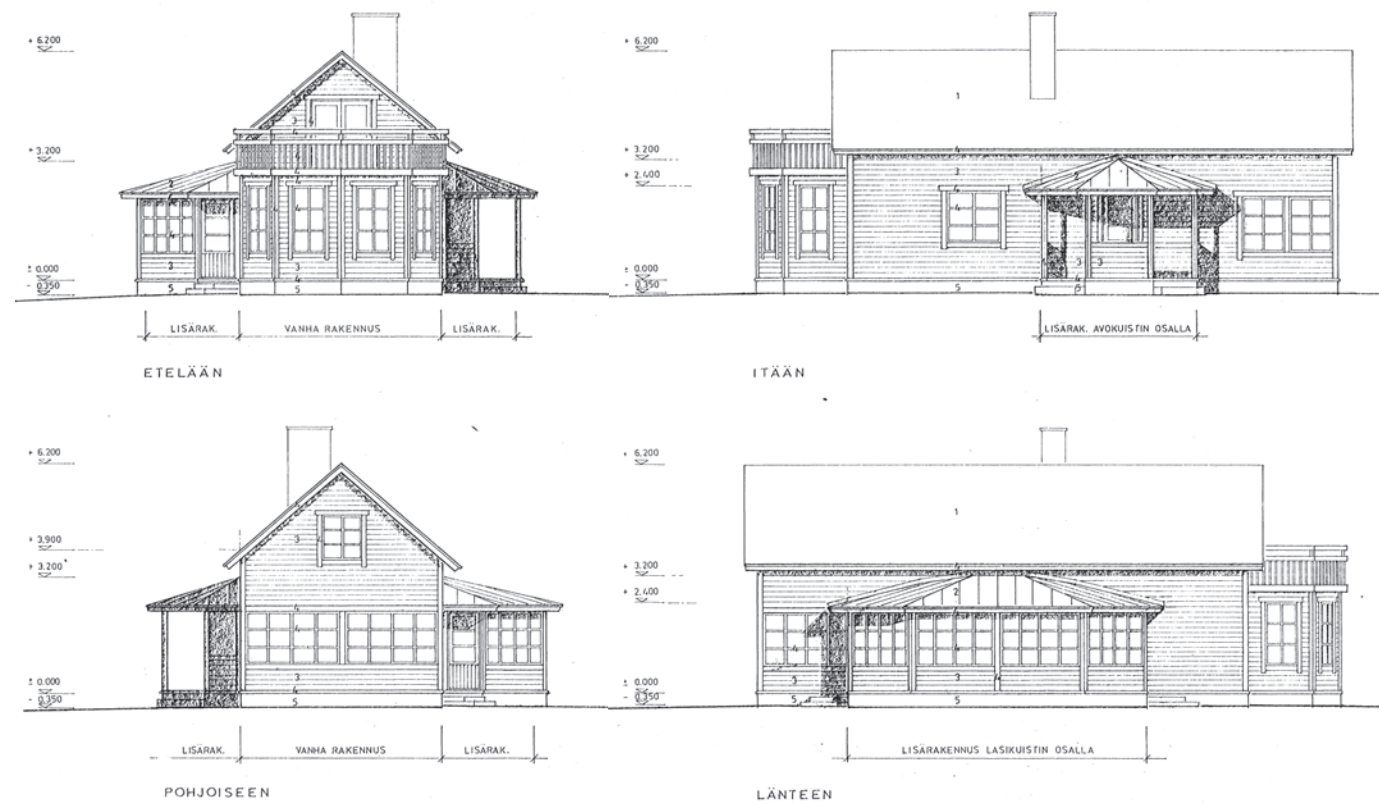
Kuva. Rakennus 4.1

Kuva. Rakennus 4.1

Kuva. Piharakennus 4.2

Kuva. Vanhan rakennuksen julkisivupiirustukset vuodelta 1983. Espoon rakennusvalvonnan arkisto.

Kuva. Näkymä meren suuntaan.

6.1, 6.2 ja 6.3 - MUSTANLAHDENTIE 20

Mustanlahdentie 20

Rakennukset ovat kuuluneet vanhan Ävikin tilan pihapiiriin, joka näkyy vuoden 1939 Maanmittauslaitoksen kartalla. Päärakennuksen (6.1) valmistumisvuodeksi on Espoon kiinteistörekisterissä merkitty 1940. Rakennus vaikuttaisi esiintyvän kuitenkin jo vuoden 1917 Stensvikin tiluskartalla ja on asukkaalta saadun tiedon mukaan rakennettu mahdollisesti jo 1800-luvun puolella.

Rakennus on hirsirakenteinen kaksikerroksinen asuinrakennus. Julkisivut ovat vaaleansinistä peiterimalaudoitusta. Rakennuksen kivijalka on lohkomattomista luonnonkivistä muurattu ja vaikuttaa vanhalta. Mansardikaton materiaali on saumattu peltikate. Valkoisissa ikkunankarmeissa on pienet yläkolmiot ja levennykset yläosassa. Ikkunat ja ikkunankarmit on uusittu.

Rakennukseen on lisätty kulmikas matala veranta vuonna 2007, joka on sovitettu rakennuksen alkuperäiseen tyyliin. Verannassa on vaakalaudoitus ja betonisokkeli. Samassa yhteydessä on rakennusta on laajennettu myös koillisjulkisivun puolella ja luoteisjulkisivun eteen on rakennettu terassi.

Pihapiirissä on myös mansardikattoinen maatalousrakennus (6.3), jonka alaosassa on valkoiseksi maalattu kohokuvioinen harkkopinta ja yläosan päädyt ovat punamullalla maalattua laudoitusta. Maatalousrakennuksen valmistumisvuodeksi on Espoon kiinteistörekisterissä merkitty 1900. Pihapiirissä on myös pieni laudoitettu piharakennus (6.2), jonka valmistumisvuodeksi on Espoon kiinteistörekisterissä merkitty 1900. Pihapiirissä on myös uudempi piharakennus, joka on valmistunut 2015.

Rakennukset sijaitsevat aivan rannan tuntumassa ja näkyvät hyvin Espoonlahden suunnasta.

*Asuinrakennus (6.1) ja maatalousrakennus (6.3) ovat kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaita. Yhdessä piharakennuksen (6.2) kanssa ne muodostavat kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaan pihapiirin, joka muodostaa osan rannan siluettia. Rakennukset edustavat alueen vanhinta rakennuskantaa ja tilan pihapiiri näkyy jo vanhoilla kartoilla. Rakennukset ovat säilyttäneet hyvin alkuperäisiä piirteitään. Uudet asuinrakennukseen tehdyt laajennukset on sovitettu rakennuksen tyyliin, mutta ne ovat muuttaneet rakennuksen massoitte-
lua.*

Pihapiiri sekä päärakennus (6.1), piharakennus (6.2) ja maatalousrakennus (6.3) nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 6.1

Kuva. Rakennus 6.1. Kulmikas veranta ja oikealla näkyvällä sisääntuloeteinen ja -katos ovat myöhempiä laajennuksia.

Kuva. Rakennus 6.1. Kivijalka.

Kuva. Piharakennus 6.2

Kuva. Maatalousrakennus 6.3

6.4 MUULONRANTA 5

Muulonranta 5

Rakennus on pieni piharakennus uudisrakennuksen pihapiirissä. Espoon kiinteistörekisterissä rakennuksen valmistumisvuodeksi on merkitty 1900, mutta rakennus on todennäköisesti jo 1800-luvun puolelta. Rakennus on kunnostettu vuonna 2009 myönnetyn rakennusluvan mukaisesti. Kunnostuksen yhteydessä rakennuksesta on poistettu myöhempiä rakennuskerroksia sekä palautettu arviolta rakennuksen 1800- ja 1900-luvun vaihteen asu.

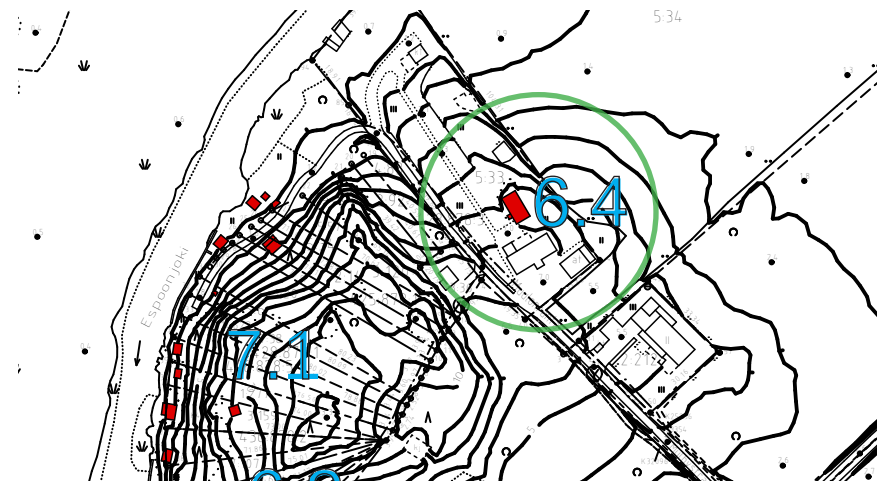
Hirsisessä rakennuksessa on punamullalla maalattu pystyverhous ja luonnonkivistä tehty sokkeli. Kuusiruutuisten ikkunoiden puuosat ovat valkoiseksi maalattuja. Ulko-ovi on keltainen. Katemateriaalina on punainen tiilikate.

Piharakennuksen alkuperäinen käyttötarkoitus on oletettavasti ollut kalastajan asuinrakennus. (Espoon kaupunginmuseon lausunto 2006) Rakennus sijaitsee lähellä Espoonjoen uomaa ja Kurttilan yhteisrantoja.

Pihapiiriin on vuonna 2010 rakennettu uudisrakennus, joka on sovitettu varsin onnistuneesti vanhan rakennuksen tyyliin.

Rakennus on kulttuurihistoriallisesti erityisen merkittävä yhtenä alueen vanhimmista rakennuksista. Alkuperäisen käyttötarkoituksensa (kalastajan asuinrakennus) myötä se liittyy myös alueen historiallisesti keskeiseen elinkeinoon, eikä vastaavia pienimuotoisia rakennuksia ole säilynyt alueella. Rakennukseen on kunnostuksen yhteydessä pyritty palauttamaan sen alkuperäinen asu.

Rakennus nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 6.4

Kuva. Rakennus 6.4. Taustalla uudisrakennus.

Kuva. Rakennus 6.4

Kuva Espoon kaupunginmuseum. Rakennus ennen restaurointia.

Kuva. Näkymä pihapiiristä Espoonjoelle.

7.1 YHTEISRANTA

Yhteisranta

Alue on kulttuurihistoriallisesti merkittävä yhteisranta, joka on ollut toiminnassa viimeistään jo 1700-luvulta lähtien.

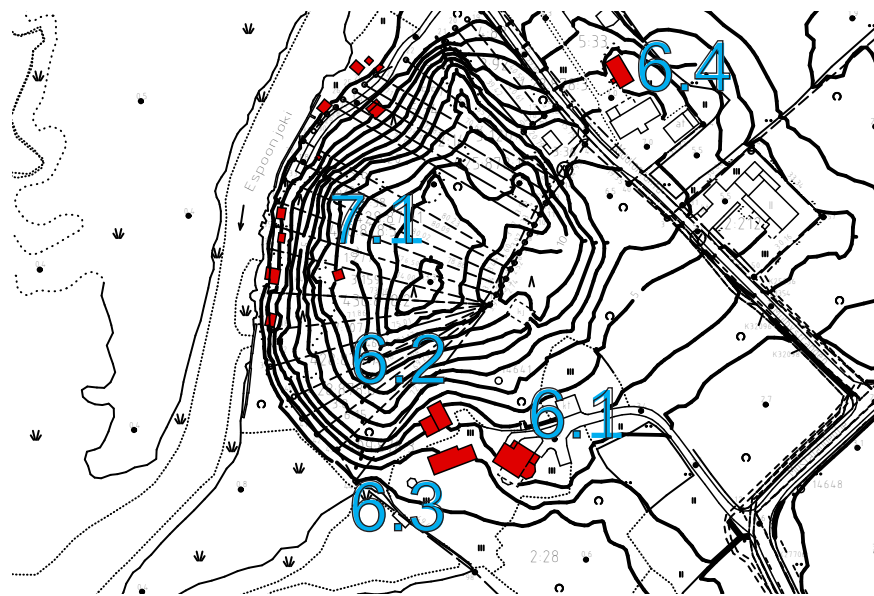
Alunperin kullekin kylälle tai talolle oli osoitettu rannassa omat sektorit, jotka oli erotettu toisistaan kivipaasein. Nykyisin alueella on erilaisia rantavajoja eri aikakausilta. Useimmat vajoista ovat uudehkoja, mutta osa on kuitenkin tehty vanhoista materiaaleista. (Härö 1991, s. 48)

Rantavajat sijaitsevat maisemallisesti keskeisellä paikalla aivan Espoonjoen rannassa.

Espoon eteläosien yleiskaavatyötä varten tehdyssä kulttuurihistoriallisessa inventoinnissa (Espoon kaupunki, Arkkitehtitoimisto Leh-to Pelkonen Valkama Oy, 2005) yhteisranta arvotettiin luokkaan 1 historiallisten ja ympäröivien arvojen myötä.

Paikallisesti merkittävä kulttuuriympäristö sekä kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti erittäin merkittävä alue. Alueen käyttötarkoitus on pysynyt samana jo 1700-luvulta lähtien. Yhteisranta on perinteinen maankäyttömuoto, joka on säilynyt hyvin harvoissa paikoissa. Rantavajat edustavat pitkään paikalla ollutta rakennustyyppiä sekä viittaavat alueen pitkään historiaan ja käyttöön yhteisranta- ja kalastuspaikkana.

Alue nostettu arvokartalle.

Kuva. Yhteisrannan rantavajoja.

Kuva. Yhteisrannan rantavajoja.

Kuva. Yhteisrannan rantavajoja.

Kuva. Yhteisrannan rantavajoja.

Kuva. Yhteisrannan rantavajoja.

8.1, 8.2, 8.3 ja 8.4 - MUSTANLAHDENKUJA 1

Gröndahlin tila

Päärakennuksen (8.1) valmistumisvuodeksi on Espoon kiinteistörekisterissä merkitty 1935. Se näkyy kuitenkin jo vuoden 1917 Stensvikin tiluskartalla. Myös vuodelta 1872 olevassa senaatinkartassa on pieni tumma neliö rakennuspaikan mäellä sekä viereisellä niityllä. Neliö ei ole aivan nykyisen rakennuksen paikalla, mikä herättää kysymyksen tarkoittaako kyseinen merkintä kyseistä vai jo poistunutta rakennusta.

Rakennus on alunperin Gröndahlin tilan päärakennus, joka nykyään toimii vapaa-ajanasuntona. Hirsirakenteisessa rakennuksessa on luonnonkivistä tehty sokkeli. Rakennuksen pitkällä julkisivulla on kolme T-karmista ikkunaa ja päädyissä kaksi. Päätykolmioissa on kuusiruutuiset ikkunat ullakolle. Julkisivulaudoitus on maalattu punamullalla ja ikkunapielet ja nurkkalaudat ovat valkoiset. Kate-materiaalina on vaalea metallinen poimulevykate.

Rakennuksen kuisti on rakennettu jälkikäteen. Myös poimulevykate on uudempi rakennusmateriaali.

Pihapiirissä on myös saunarakennus (8.2), jonka rakennusvuodeksi on Espoon kiinteistörekisterissä merkitty 1900. Rakennus ei kuitenkaan näy vielä vuoden 1917 Stensvikin tiluskartalla. Pihapiirissä on myös suurehko mansardikattoinen maatalousrakennus (8.3), jonka vieressä on pienempi piharakennus (8.4). Molempien valmistumisvuodeksi on Espoon kiinteistörekisterissä merkitty 1935.

Rakennukset sijaitsevat näkyvällä paikalla pellon reunassa ja muodostavat osan avoimen alueen reunavyöhykkeen siluettia. Peltoalue on ollut avoin jo rakennusten valmistumisesta lähtien.

Päärakennus (8.1) on kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas. Se on yksi alueen vanhimmista rakennuksista. Päärakennus on säilyttänyt erittäin hyvin alkuperäiset piirteensä. Yhdessä pihapiirin muiden rakennusten kanssa päärakennus muodostaa kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaan vanhan maatilakokonaisuuden, joka muistuttaa alueella sijainneesta maatalouselinkeinosta. Pihapiirin sijainti pellon vieressä edustaa alueelle perinteisesti tyypillistä maisemaa, josta ei ole säilynyt muita esimerkkejä.

Pihapiiri rakennuksineen nostettu arvokartalle.

Kuva. Päärakennus 8.1

Kuva. Päärakennus 8.1

Kuva. Päärakennus 8.1

Kuva. Saunarakennus 8.2

Kuva. Maatalousrakennus 8.3 ja piharakennus 8.4

8.5 MUSTANLAHDENTIE 25

Mustanlahdentie 25

Rakennus on suurehko lato. Rakennuksen valmistumisvuodeksi on Espoon kiinteistörekisterissä merkitty 1900. Rakennus ei kuitenkaan näy vielä vuoden 1917 Stensivikin tiluskartassa, mutta se esiintyy jo vuoden 1939 Maanmittauslaitoksen kartalla.

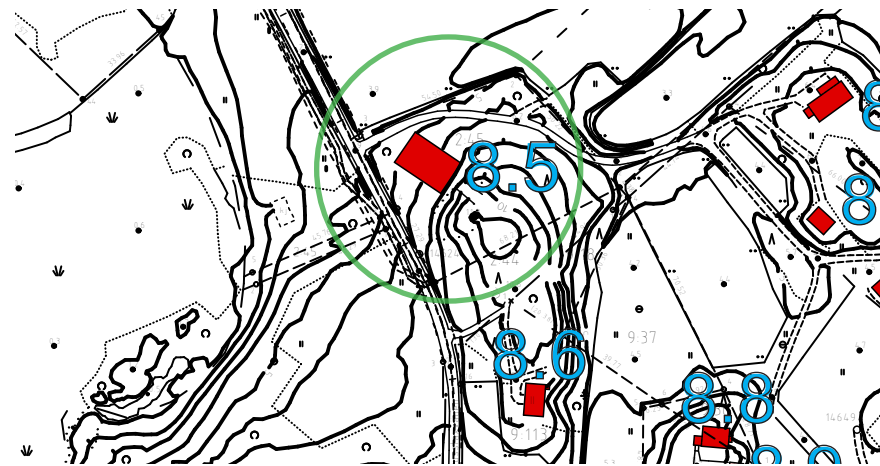
Puurakenteisessa rakennuksessa on pystylaudoitus. Rakennus on maalattu punamullalla, joka on kuitenkin haalistunut ja rakennuksen ilme on pääosin harmaantuneen puun sävyinen. Rakennuksen perustukset ovat irtokiviä.

Vanhojen karttojen perusteella rakennus vaikuttaa kuuluneen samaan pihapiiriin hieman pohjoisemmassa sijaitsevan hevostallin (kohde 8.6) ja muiden rakennusten kanssa. Tilaan kuulunut päärakennus on purettu vuonna 2014. Myös muut tilaan kuuluneet rakennukset on purettu, eikä tilakokonaisuus ole enää havaittavissa.

Rakennuspaikka on mäenrinteellä ja mäen päältä on kivinen ajosilta rakennukseen. Lato sijaitsee näkyvällä paikalla Mustanlahdentien ja Mustanlahdenkujan risteyksessä.

Alueen vanhaa rakennuskantaa edustava maatalousrakennus, joka sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla. Rakennus on kuulunut vanhaan tilakokonaisuuteen, jonka rakennuskannasta suurin osa on kuitenkin purettu, eikä vanha pihapiiri ole enää havaittavissa maastossa.

Rakennus nostettu arvokartalle, sillä se liittyy vanhaan pihapiiriin, mutta ladolla yksittäisenä rakennuksena ei ole erityisiä arvoja.

Kuva. Rakennus 8.5

Kuva. Rakennus 8.5

Kuva. Rakennus 8.5. Rakennus seisoo kivenlohkareilla.

Kuva. Rakennus 8.5 ja kivinen ajosilta.

Kuva. Rakennus 8.5

8.6 MUSTANLAHDENTIE 23

Mustanlahdentie 23

Rakennus on ajoitettu Espoon karttapalvelussa vuodelle 1948, mutta se vaikuttaisi näkyvän jo vuoden 1944 ilmakuvassa.

Rakennus on asukkaalta saadun tiedon mukaan aiemmin toiminut hevostallina. Rakennus ei ole käytössä tällä hetkellä.

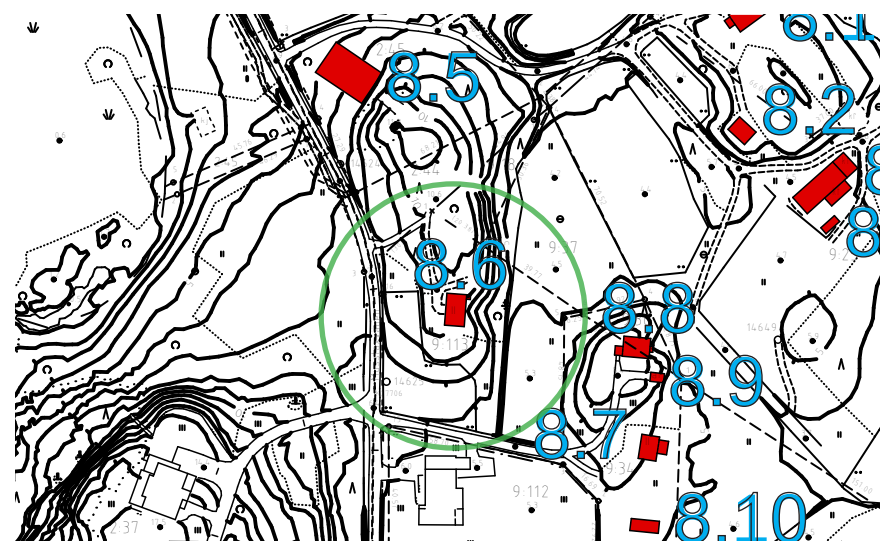
Pääasiallisena rakennusmateriaalina on poltettu punatiili. Päätykolmiot ovat puurakenteiset ja punamullalla maalatut. Sokkeli on betonista ja hyvin matala. Katemateriaalina on punaiseksi maalattu pelti.

Vanhojen karttojen perusteella rakennus vaikuttaa kuuluneen samaan pihapiiriin hieman pohjoisemmassa sijaitsevan ladon (kohde 8.5) ja muiden rakennusten kanssa. Tilaan kuulunut päärakennus on purettu vuonna 2014. Myös muut tilaan kuuluneet rakennukset on purettu, eikä tilakokonaisuus ole enää havaittavissa.

Espoon kaupunginmuseo on päärakennuksen purkamisen yhteydessä kommentoinut, että se vastustaa entisen hevostallin purkamista. (Lausuntopyyntö 2014)

Alueen vanhaa rakennuskantaa edustava maatalousrakennus, jolla on rakennustaiteellisia arvoja. Rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäiset piirteensä ja on ainoa tiilirakenteinen maatalousrakennus alueella. Rakennus on kuulunut vanhaan tilakokonaisuuteen, jonka rakennuskannasta suurin osa on kuitenkin purettu, eikä vanha pihapiiri ole enää havaittavissa maastossa.

Rakennus nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 8.6

Kuva. Rakennus 8.6

Kuva. Rakennus 8.6

Kuva. Rakennus 8.6

Kuva. Rakennus 8.6

8.7, 8.8, 8.9 ja 8.10 - MUSTANLAHDENTIE 21

Mustanlahdentie 21

Pihapiiriin kuuluu neljä rakennusta. Puurakenteinen kaksikerroksinen asuinrakennus (8.7) ja sen takana sijaitseva matala saunarakennus (8.10) ovat valmistuneet Espoon karttapalvelun tiedon mukaan vuonna 1920. Mäen päällä oleva asuinrakennus (8.8) on ajoitettu vuodelle 1955. Autotallin (8.9) rakennusvuodesta ei ole tietoa.

Pihapiirin rakennukset eivät kuitenkaan vaikuttaisi näkyvän vuoden 1944 ilmakuvassa eivätkä vuoden 1945 Maanmittauslaitoksen kartassa, vaan kaikki rakennukset näkyvät vasta vuoden 1956 ilmakuvassa. Myös asuinrakennusten ulkonäkö viittaa 1950-lukuun. Saunarakennus saattaa olla vanhempikin, jolloin se olisi siirretty paikalle muualta.

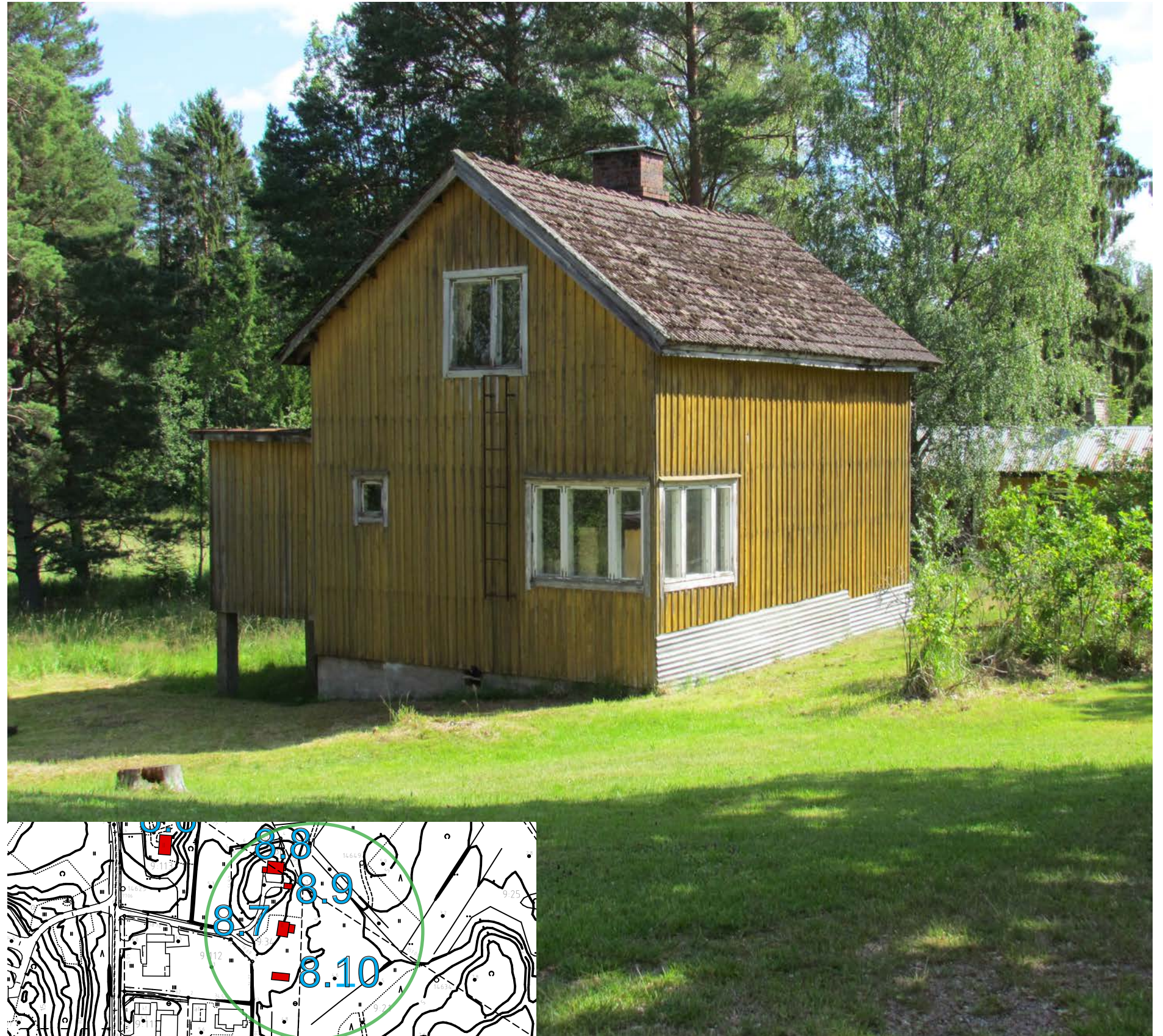
Keskimmäisessä asuinrakennuksessa (8.7) on julkisivuissa keltaiseksi maalattu laudoitus, betonisokkeli ja tiilikate. Ikkunanpuitteet ja -karmit ovat valkoiset. Osassa ikkunoita on kapeammat tuuletusikkunat. Julkisivua on korjattu aaltopeltilevyillä.

Mäen päällä olevassa asuinrakennuksessa (8.8) on julkisivuissa keltaiseksi maalattu laudoitus, betonisokkeli ja punainen peltikate. Ikkunanpuitteet ja -karmit ovat valkoiset. Osassa ikkunoita on kapeammat tuuletusikkunat. Rakennusta on laajennettu itään päin vuonna 1955. Rakennus on siis valmistunut jo 1950-luvun alussa.

Saunarakennuksessa (8.10) on myös julkisivuissa keltainen laudoitus, betonisokkeli sekä peltikate. Autotallissa (8.9) on harmaa laudoitus, betonisokkeli ja peltikate.

Rakennukset muodostavat arkkitehtonisesti yhtenäisen 1950-luvun pihapiirin, jolla on kulttuurihistoriallisia ja rakennustaiteellisia arvoja. Kaikki pihapiirin rakennukset ovat mahdollisesti saunarakennusta lukuun ottamatta valmistuneet lyhyen ajan sisällä. Ne edustavat 1950-luvun arkkitehtuuria, mutta niissä on maaston muotojen myötä tehty epätyypillisiäkin rinneratkaisuja. Rakennukset ovat säilyttäneet hyvin alkuperäiset piirteensä.

Pihapiiri rakennuksineen nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 8.7. Julkisivua on paikkailtu aaltopeltilevyillä.

Kuva. Rakennus 8.7. Tontin korkeusvaihtelut näkyvät rakennusten arkkitehtuurissa.

Kuva. Rakennus 8.8, autotalli 8.9 ja rakennus 8.7.

Kuva. Rakennus 8.8. Vuonna 1955 rakennusta jatkettiin tämän julkisivun suuntaan ja rakennukseen tehtiin osittainen kellarikerros.

Kuva. Saunarakennus 8.10. Saunarakennus saattaa olla muualta 1950-luvulla siirretty ja muita pihapiirin rakennuksia vanhempi, mahdollisesti 1920-luvulta kiinteistörekisterin tietojen mukaan.

9.1 MUSTANLAHDENTIE 13

Mustanlahdentie 20

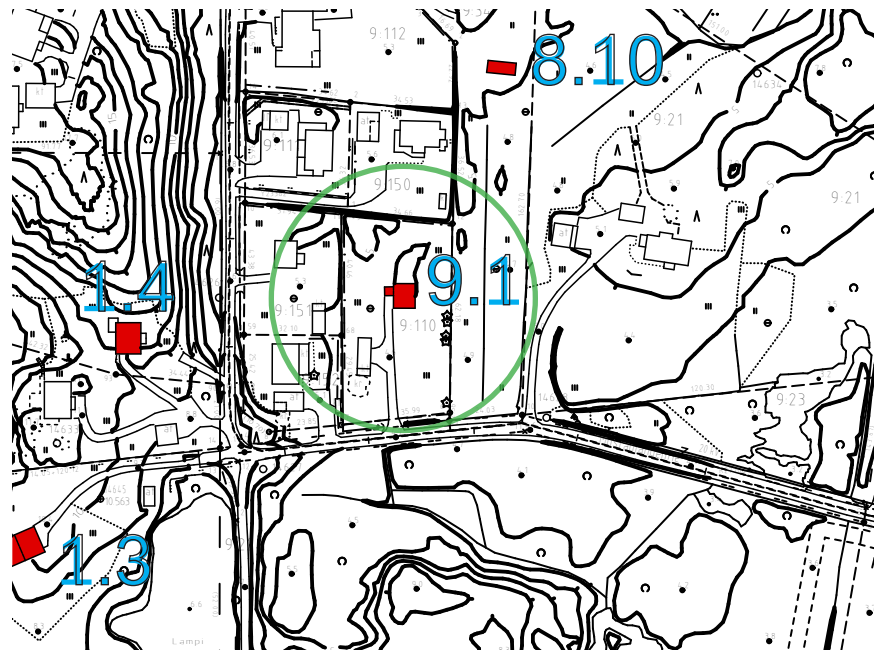
Rakennus on vuonna 1954 valmistunut rintamamiestalo.

Rakennuksen julkisivut on myöhemmin vuorattu keltaisilla rakennuslevyillä, todennäköisesti 1960- tai 1970-luvuilla. Ikkunapuitteet ovat valkoiset. Sokkeli on punaruskeaksi maalattua betonia. Kate on vihreäksi maalattua saumattua peltiä.

Rakennus sijaitsee Mustanlahdentien varrella tontin toisessa päässä. Viereiselle tontille on vuonna 1955 rakennettu toinen vastaava talo, joka on kuitenkin hiljattain purettu.

Tyypillinen 1950-luvun rintamamiestalo, johon on myöhemmin tehty rakennuksen tyyliin sopimattomia muutostöitä. Ei erityisiä kulttuurihistoriallisia, rakennustaiteellisia tai maisemallisia arvoja.

Ei nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 9.1

Kuva. Rakennus 9.1

Kuva. Rakennus 9.1

Kuva. Rakennus 9.1

Kuva. Rakennus 9.1

10.1 MUSTANLAHDENTIE 9

Mustanlahdentie 9

Asuinrakennus on rakennettu vuonna 1953.

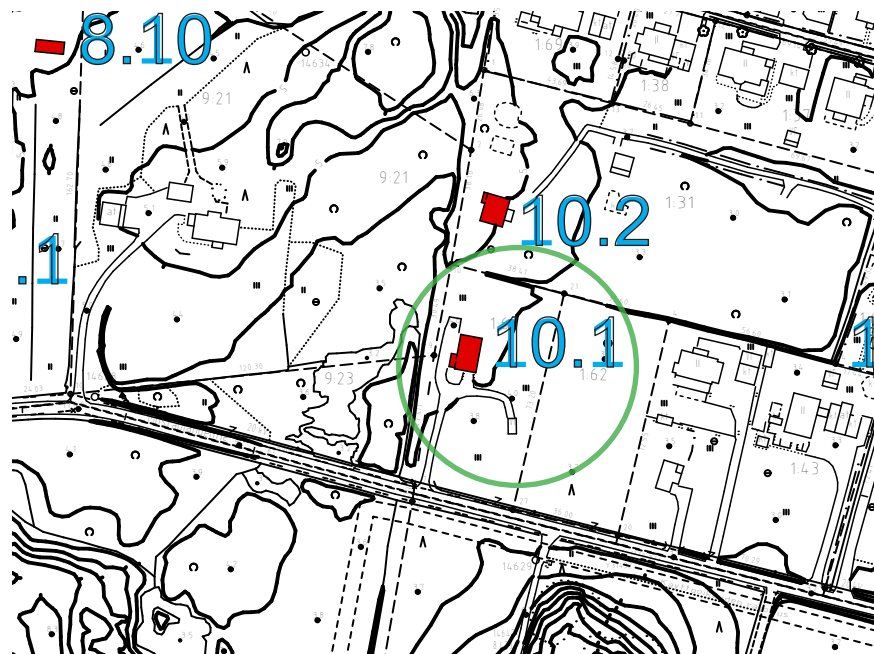
Puurakenteisessa rakennuksessa on julkisivuissa vaaleankeltainen vaakalaudoitus. Ikkunapuitteet ja -karmit sekä nurkkalaudat ovat valkoiset. Sokkeli on ruskeaksi maalattua betonia, jossa muottilaudoituksen kuviot ovat havaittavissa. Katemateriaalina on punainen profiilipeltikate. Kellarikerroksessa on autotalli.

Rakennuksen katemateriaali on vaihdettu ja myös ikkunajako on osittain muuttunut alkuperäisestä.

Rakennus sijaitsee Mustanlahdentien varrella tontin toisessa päässä. Rakennus on ryhdikäs ja sitä ympäröi hyvin hoidettu puutarha.

Tyypillinen 1950-luvun rakennus, joka on säilyttänyt varsin hyvin alkuperäiset piirteensä. Ei kuitenkaan erityisiä rakennustaiteellisia, kulttuurihistoriallisia tai maisemallisia arvoja.

Ei nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 10.1

Kuva. Rakennus 10.1

Kuva. Rakennus 10.1

Kuva. Rakennus 10.1

Kuva. Rakennus 10.1

10.2 TULVATIE 6

Tulvatie 6

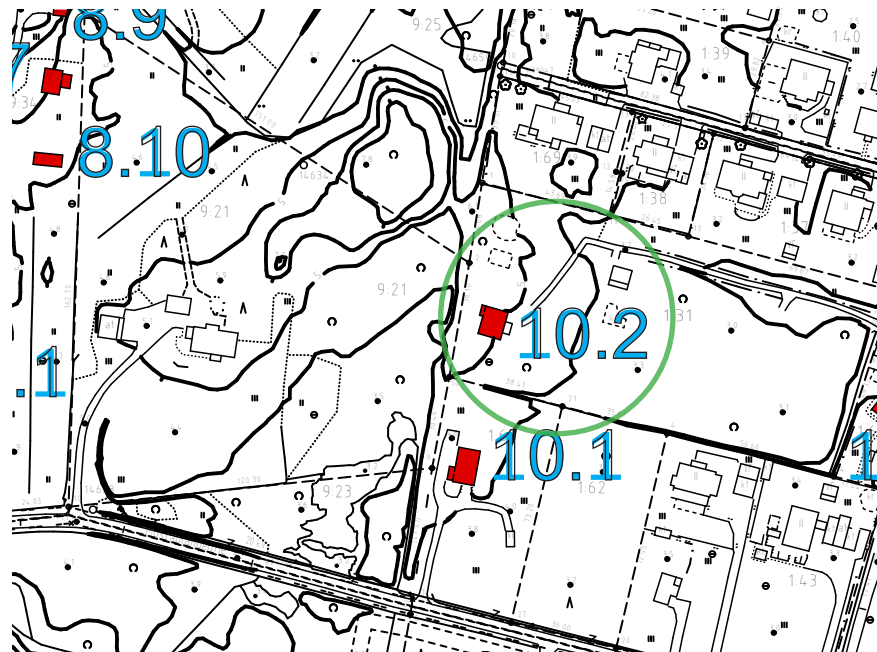
Asuinrakennus on rakennettu vuonna 1959.

Rakennuksen julkisivuissa on vaalea rappaus. Ikkunankarmit ovat ruskeaksi maalatut ja puitteet valkoiset. Sokkeli on betonista.

Rakennus on autioitunut ja se ei ole käytössä.

Tyypillinen 1950-luvun rakennus, joka on säilyttänyt alkuperäiset piirteensä hyvin. Ei kuitenkaan erityisiä rakennustaiteellisia, kulttuurihistoriallisia tai maisemallisia arvoja.

Ei nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 10.2

Kuva. Rakennus 10.2

12.1 TULVATIE 3

Tulvatie 3

Rakennuksen ensimmäinen rakennusvaihe on Espoon kiinteistörekisterin tietojen mukaan vuodelta 1930. Rakennus ei kuitenkaan näy vielä vuoden 1939 kartalla, mutta se näkyy vuoden 1944 ilmakuvassa.

Rakennus on puurakenteinen ja sen julkisivuissa on vaaleanruskea pystylauditus. Sokkeli on betonista ja katemateriaalina on ruskea tiilikate. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on T-karmiin pohjautuvat ikkunat, joiden puitteet ja karmit ovat valkoiset. Ikkunoissa on pienemmät ruudut yläosassa.

Rakennusta on vuonna 1986 laajennettu pohjoisen puolella. Tällöin on myös lisätty kulmikas kattolyhty eteläjulkisivulle ja katemateriaali on uusittu. Alkuperäinen katemateriaali vaikuttaa vanhojen ilmakuvien ja kattokulman perusteella olleen myös tiilikate.

Alunperin varsin tyypillinen 1930-luvun rakennus, jonka ulkonäköä 1980-luvulla tehty laajennukset ovat kuitenkin muuttaneet merkittävästi. Rakennus tuo joka tapauksessa Mustanlahdentien pohjoispuoliselle alueelle historiallista kerroksellisuutta.

Rakennus nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 12.1. Kattolyhty on myöhempi lisäys.

Kuva. Rakennus 12.1

Kuva. Rakennus 12.1. Vasemmalla näkyvä laajennus on myös myöhempi lisäys.

Kuva. Rakennus 12.1

Kuva. Rakennus 12.1

12.2 ja 12.3 - KURTINNIITYNKUJA 9

Kurtinniitynkuja 9

Rakennus on asukkaalta saadun tiedon mukaan alkuperäiseltä käyttötarkoitukseltaan navetta. Rakennuksessa on samalta asukkaalta saadun tiedon mukaan käytetty kierrätettyjä hirsii lähialueella olleesta riihestä. Rakennus on muutettu asuinkäyttöön vuonna 1953 ja sama vuosiluku näkyy rakennuksen rakentamisvuotena kiinteistörekisterissä. Rakennus ei näy vielä vuoden 1944 ilmakuvassa, joten se lienee rakennettu 1940-luvun lopulla tai 1950-luvun alussa.

Rakennus on hirsirunkoinen ja se on verhottu vaalealla hieman vihreään taittavalla vaakalaudoituksella. Sokkeli on ruskeaksi maalattua betonia. Katemateriaali on ruskeaksi maalattu profilipeltikate.

Saunana toimiva piharakennus samassa pihapiirissä on vuodelta 1963 (12.3).

Tyypillinen 1950-luvun rakennus, jolla on kuitenkin mielenkiintoinen historia sen eri käyttötarkoitusten ja kerrosten myötä. Rakennus on säilyttänyt hyvin 1950-luvun asunsa. Rakennus tuo Mustanlahdentien pohjoispuoliselle alueelle historiallista kerroksellisuutta.

Rakennus nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 12.2

Kuva. Rakennus 12.2

Kuva. Rakennus 12.2

Kuva. Rakennus 12.2

Kuva. Rakennus 12.3

12.4 KURTINNIITYNKUJA 7

Kurtinniitynkuja 7

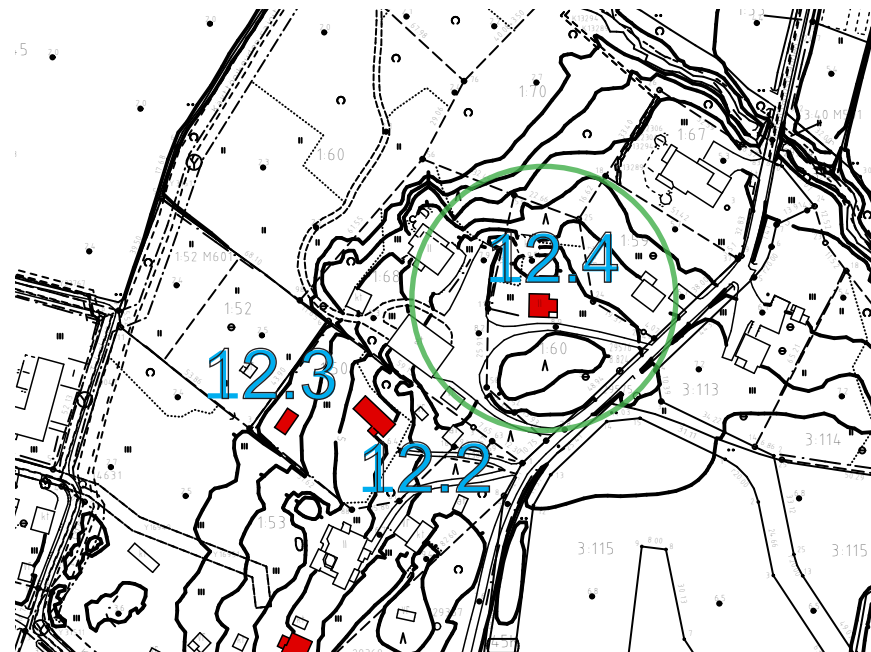
Rakennuksen valmistumisvuodeksi on Espoon karttapalvelussa merkitty vuosi 1930. Rakennus esiintyy myös vuoden 1939 Maanmittauslaitoksen kartalla. Kattomuodon ja ikkunoiden perusteella rakennus voi olla mahdollisesti vanhempikin.

Rakennus seisoo lohkotuista kivistä rakennetun sokkelin päällä. Rakennuksen julkisivut ovat valkoiseksi maalattua vaakalaudoitusta. Rakennuksella on monijakoiset näyttävät T-karmiin pohjautuvat ikkunat. Pieniruutuisissa ikkunoissa voi nähdä jugendin vaikutusta. Ikkunapielet ja nurkkalaudoitukset ovat ruskeat. Mansardikaton katemateriaalina on ruskea saumattu peltikate. Rakennuksen idänpuoleinen siipi on todennäköisesti myöhempi lisäys tai sen ikkunat on uusittu myöhemmin.

Rakennus on mahdollisesti kuulunut mäenrinteellä sijainneeseen Gunnarsboon tilaan.

Rakennustaiteellisesti arvokas rakennus, joka on säilyttänyt suhteellisen hyvin alkuperäisen arkkitehtuurinsa piirteet lukuun ottamatta myöhempää idänpuoleista siipeä. Rakennus edustaa rantayöhykkeen ulkopuolella sijaitsevaa vanhempaa rakennuskantaa. Mahdollisesti liittynyt Gunnarsboon tilakokonaisuuteen.

Rakennus nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 12.4

Kuva. Rakennus 12.4

Kuva. Rakennus 12.4. Vasemmalla näkyvä siipi on todennäköisesti myöhempi lisäys.

Kuva. Rakennus 12.4

Kuva. Rakennus 12.4

13.1 TULVATIE 4

Tulvatie 4

Rakennus on valmistunut Espoon kiinteistörekisterin mukaan vuonna 1942. Se ei kuitenkaan näy vielä vuoden 1944 ilmakuvassa, vaan vasta vuoden 1956 ilmakuvassa.

Rakennus on puurakenteinen ja siinä on vihreäksi maalattu pysty-tylaudoitus julkisivuissa. Ikkunan pielet ja nurkkalaudat ovat valkoiset. Ikkunoiden puitteet ovat tummat. Betoninen sokkeli on matala. Katteena on tumma aaltopeltikate.

Rakennusta on laajennettu vuonna 1981 ja uusi laajennus on sovitettu vanhan rakennuksen tyyliin.

Rakennuksen sijaitsee Tulvatien varressa puutarhan keskellä.

Todennäköisesti ainoa 1940-luvun asuinrakennus alueella. Rakennus on tyypillinen 1940-luvun arkkitehtuurin edustaja, joka on säilyttänyt suhteellisen hyvin alkuperäisen arkkitehtuurinsa piirteitä. Uudet laajennukset on sovitettu rakennuksen tyyliin. Tuo Mustalahdentien pohjoispuoliselle alueelle historiallista kerroksellisuutta.

Rakennus nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 13.1. Tämä rakennuksen pääty on rakennuksen vanhin osa.

Kuva. Rakennus 13.1

Kuva. Rakennus 13.1

Kuva. Rakennus 13.1

Kuva. Rakennus 13.1. Oikealla näkyvä osa on myöhempi lisäys, joka on sovitettu rakennuksen tyyliin.

15.1 ja 15.2 - MUSTANLAHDENTIE 12

Mustanlahdentie 12

Päärakennus (15.1) on Espoon karttapalvelussa ajoitettu valmistuneeksi vuonna 1920. Luonnonkivistä tehty ja matala kivijalka voi kuitenkin viitata vanhempaankin rakennuskantaan. Rakennus ei kuitenkaan näy vielä vuoden 1917 Stensivikin tiluskartassa tai vanhemmissa kartoissa.

Rakennus on puurakenteinen. Kivijalka on luonnonkivistä ja todella matala. Rakennuksessa on punainen laudoitus ja punaiseksi maalattu aaltopeltikate, jonka maalikerros on suurimmalta osin hilseillyt pois. Rakennuksen ikkunat ja ovet ovat erilaisia keskenään ja vaikuttavat olevan eri aikakausilta.

Pihapiirissä on puinen piharakennus (15.2), jonka valmistumisvuodeksi on Espoon kiinteistörekisterissä merkitty 1900. Myös piharakennuksessa on punaiseksi maalattu laudoitus julkisivuissa ja peltikate. Tämäkään rakennus ei kuitenkaan näy vielä vuoden 1917 Stensivikin tiluskartassa tai aikaisemmissa kartoissa.

Rakennukset on rakennettu Mustanlahdentien varteen mäen päälle. Vanhaan pihapiiriin on aikaisemmin kuulunut kolmaskin rakennus, joka on purettu 1960- ja 1970-luvun vaihteessa.

Kulttuurihistoriallisesti arvokas vanha pihapiiri, jonka rakennukset edustavat alueen vanhempaa rakennuskantaa.

Pihapiiri rakennuksineen nostettu arvokartalle.

Kuva. Rakennus 15.1

Kuva. Rakennus 15.1

Kuva. Rakennus 15.1

Kuva. Rakennus 15.1

Kuva. Rakennus 15.2

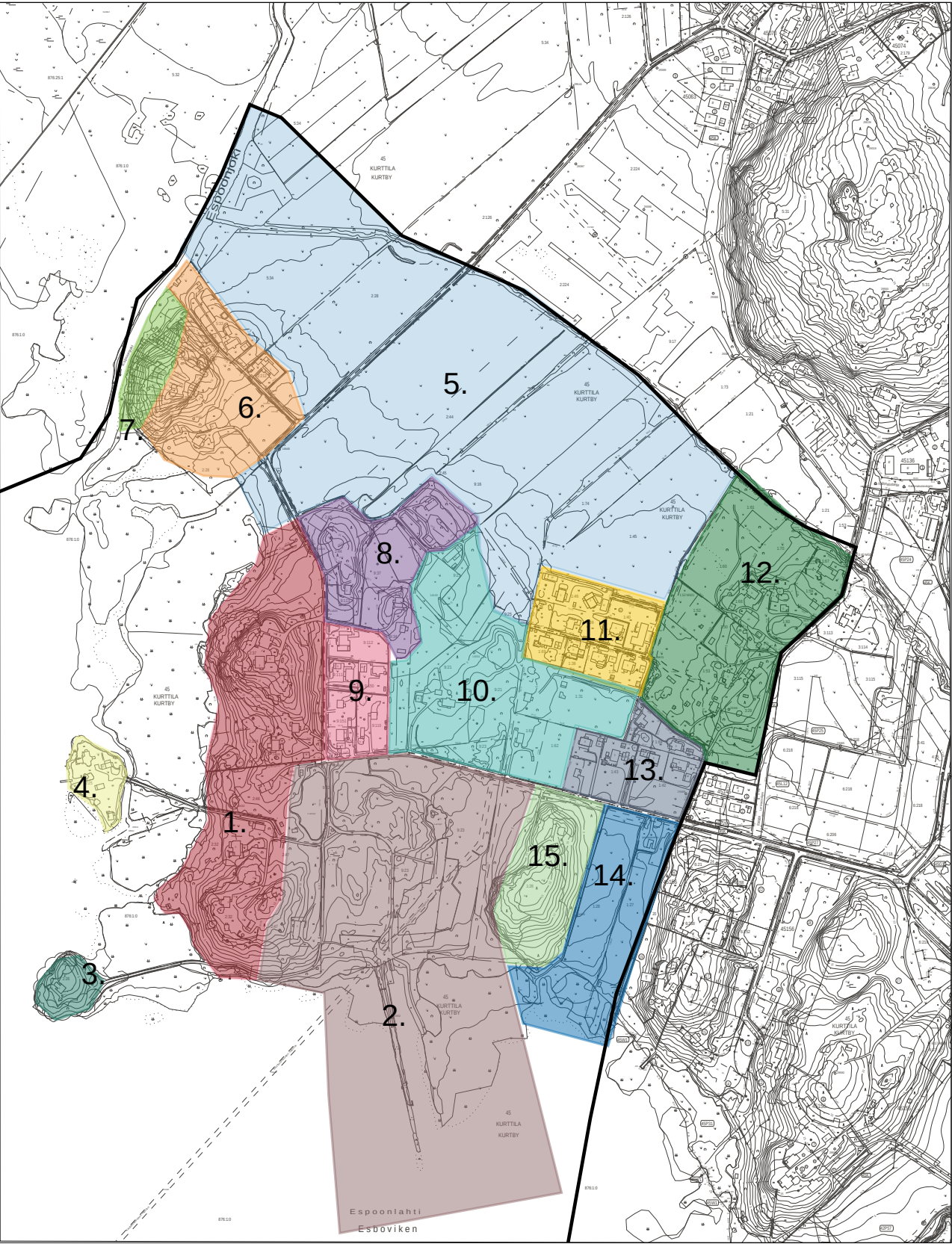
5. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

5.1 INVENTOINNIN TULOKSET JA YHTEENVETO

Selvitysalueen kulttuuriympäristön arvot ja ominaispiirteet muodostuvat upeasta luonnonmaisemasta ja näkymistä, historiallisista rakennuksista ja pihapiireistä sekä elinkeinoelämän historiasta kertovista osa-alueista. Selvitysalueen rakennuskanta on historiallisesti kerroksellista ja heijastelee alueen eri vaiheita. Alueen rakennuskanta on yleisesti mittakaavaltaan pientä, puutalovaltaista sekä useita eri aikakausia ja tyyliuuntia edustavaa. Vanhemmat (1950-luvulla tai sitä ennen rakennetut) rakennukset sijoittuvat pääosin selänteiden rinteille ja lakialueille, kun taas uudempi rakentaminen on sijoittunut myös entisille peltoalueille.

Kalastus on ollut alueella historiallinen elinkeino, mikä näkyy Espoonjokilaakson suistossa sijaitsevien Kurttilan yhteisrantojen rantavajoissa edelleen. Rantavajat ja niitä ympäröivä luonnonmaisema ovat paikallisesti erittäin arvokas kulttuuriympäristökohde ja osa laajempaa aluehistoriaa. Yhteisrantojen lähellä sijaitsee edelleen yksi kulttuurihistoriallisesti arvokas entinen kalastajan asuinrakennus. Espoonlahden rantavyöhykkeelle sekä Tjurholmenin ja Örenin saarilla sijaitsee kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokasta huvilarakentamista, jossa merellisyys on vahvasti läsnä. Rakennusten pihapiireistä aukeaa hienoja näkymiä merelle ja ne erottuvat myös Espoonlahden suunnalta osana rannan siluettia. Äminnen tiilitehtaan ajoista on jäänyt maastoon erinäisiä rakenteita ja merkkejä, mutta tiilitehtaan rakennuksista ainoana on säilynyt kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas tehtaanjohtajien asuinrakennus.

Maatalous ja viljelyelinkeino ovat olleet alueen maisemaa perinteisesti leimaavia elementtejä. Avoimien alueiden reunavyöhykkeille on muodostunut useampien rakennusten (päärakennusten ja niihin liittyvien maatalousrakennusten) muodostamia pihapiirejä. Etenkin vuoden 1939 Maanmittauslaitoksen kartalla erottuu selvästi useampia rakennuskokonaisuuksia peltomaisemien välissä. Jotkut näistä pihapiireistä erottuvat edelleen alueella selkeästi, osassa pihapiirejä vain osa rakennuksista on säilynyt ja ne ovat jääneet uudemman rakennuskannan sisälle sen levittäytyessä entisille peltoalueille. Yhtenäisinä säilyneet vanhempien pihapiirien ja rakennusten muodostamat kokonaisuudet ovat kulttuuriympäristön arvojen kannalta merkittäviä ja ne tulisi ottaa huomioon aluetta kehitettäessä.

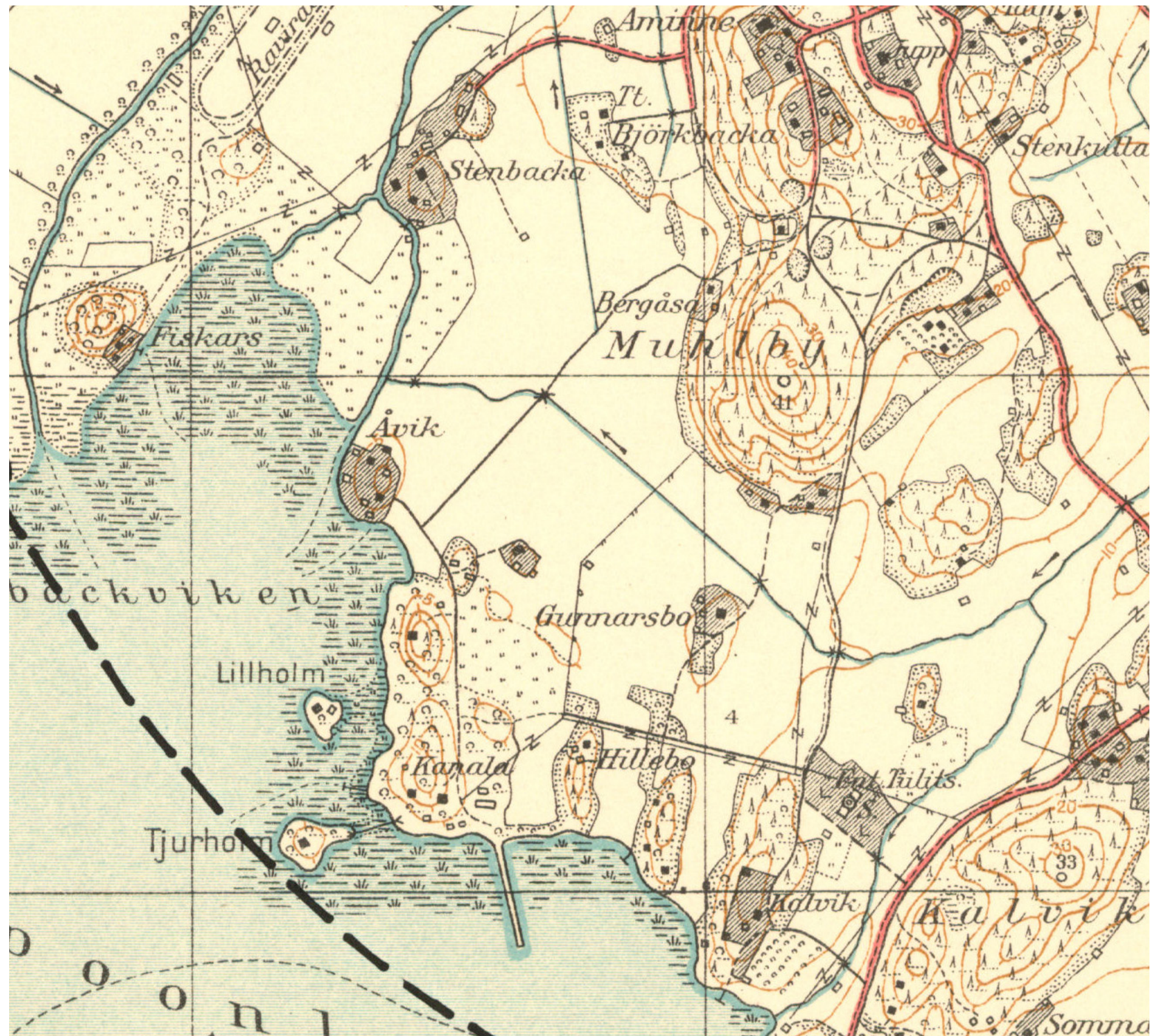

Kartta. Osa-alueet.

Alueen maisemalliset arvot perustuvat väljän rakentamistavan, rikkaan luonnonympäristön ja alueelta avautuvien näkymien mahdollistamaan luontokokemukseen. Selvitysalueen pohjoisosassa on jäljellä vielä laajempi, 1700-luvulta saakka viljelyksessä ollut peltokokonaisuus, vaikka yleisesti ottaen alueen avoimet maisematilat ovat umpeutumassa viljelytoiminnan loppumisen seurauksena. Jäljellä olevat pienipiirteiset avoimet niityt ja pellot rikastuttavat paikallista maisemaa ja luovat maisematilojen vaihtelua, minkä takia niitä suositellaankin pidettävän yllä maisemanhoitotoimenpiteillä. Myös Mustalahdentien maisemanhoitoon suositellaan kiinnitettävän huomiota, sillä tielinjaus on historiallinen sen ollessa lähes nykyisenkaltainen aina 1900-luvun alkupuolelta saakka.

Vaikka perinteinen rakentaminen sijoittuukin kallioisten rantakumpareiden rinne- ja lakialueille, on maiseman siluetti säilynyt eheänä meren suuntaan piha-alueiden kookkaan puuston ja puistomaisuuden ansiosta. Äminnen tiilitehtaan jäljellä olevat rakenteet kertovat alueen historiasta ja tuovat alueelle erityisarvoja, kuten myös yhteisrantojen osa-alueen rantavajat ja upea luonnonympäristö. Näitä alueen ominaispiirteitä kannattaakin korostaa ja ottaa osaksi kehittyvän alueen rakennetta ja viheralueverkostoa. Koska tiilitehdastoiminta on merkittävä osa Espoonjokilaakson historiaa, selvityksen tulosten perusteella ehdotetaan, että Espoonjokilaakson maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajausta laajennettaisiin kattamaan Äminnen tiilitehtaan alue ja sitä täsmennettäisiin myös selvitysalueen pohjoisosassa sisältämään myös Espoonjoen ranta-alueen varren laidun- ja peltoalueet.

Alueen kehittämistä ja täydennysrakentamista ajatellen eniten muutoksia sietävät alueet sijaitsevat Mustalahdentien pohjoispuolelle jo rakennetun asuinalueen yhteydessä. Nykyistä, uuden asuinalueen ja pellon välistä reunavyöhykettä suositellaan kehitettävän alueelle sopivalla, luonnonmukaisella kasvillisuudella. Myös osalla Espoonlahden ranta-aluetta pienimittakaavainen lisärakentaminen on mahdollista, kunhan se suunnitellaan harkiten historiallinen rakennuskanta, puistomaiset pihapiirit sekä maiseman ominaispiirteet ja arvot huomioiden. Seuraavassa kappaleessa on analysoitu ja annettu jatkosuosituksia selvitysalueen osa-alueiden kehittämiselle.

Kuva. Vuoden 1939 peruskartta. Kartalla erottuu vanhoja pihapiirejä, joista osa on yhä nähtävissä, kuten Åvikin, Gröndahlin sekä Mustalahdentien eteläpuolella sijaitsevat kokonaisuudet. Kurttilan yhteisrantojen vastarannalla näkyy Fiskarsin kalastajakylä. (Maanmittauslaitos, vanhojen karttojen arkisto).

5.2 OSA-ALUEET JA JATKOSUOSITUKSET

Tässä yhteenvedossa on annettu kehittämissuosituksia miljöön eri osa-alueiden vaalimisesta ja kehittämisestä. Suosituksia ja osa-alueita on havainnollistettu sivulla 92 ja raportin liitteenä olevalla Osa-aluekartalla.

1.ESPOONLAHDEN RANTAVYÖHYKE

Analyyysi ja arvotus

Mustalahden läntinen rantavyöhyke on maisemallisesti ja kulttuuri-historiaalisesti arvokas selvitysalueen osa.

Osa-alueen rakennuskanta muodostuu yksittäisistä asuinrakennuksista, jotka sijaitsevat mäenrinteillä puuston lomassa. Alueen rakennukset sijaitsevat keskeisellä ja maisemallisesti arvokkaalla paikalla. Merelle avautuvat näkymät ovat tyypillinen piirre kaikissa alueen rakennuksissa. Osa rakennuksista näyttäytyy puuston seasta pilkottaen merenlahdelta tarkasteltuna, muodostaen näin osan maiseman siluettia ja maisemaa. Osa rakennuksista ei taas erotu selvästi meren suunnalta tarkasteltuna.

Alueella sijaitsee vanhoja huviloita 1900-luvun alusta ja myös uudempaa rakennuskantaa. Vanhimmat alueen rakennuksista ovat 1920-luvulta ja uusimmat 2000-luvun alussa valmistuneita. Rakennukset eivät muodosta yhtenäistä, saman aikakauden kokonaisuutta vaan ne ovat edustavia esimerkejä eri aikakausien rakentamisesta. Alueen rakennukset muodostavat Rantavallintien ja Mustalahdentien varrelle kulttuurihistoriaalisesti ja rakennustaiteellisesti arvokaiden rakennusten sarjan, jossa on eri-ikäisiä historiallisia kerrostumia. Vanhempaa rakennuskantaa edustavista rakennuksista suurin osa on säilyttänyt hyvin alkuperäisen arkkitehtuurinsa piirteet. Vanhoihin rakennuksiin myöhemmin tehdyt muutokset tai laajennukset on sovitettu alkuperäiseen arkkitehtuuriin.

Osa-alueen maisemalle ovat tyypillisiä pienipiirteisesti kumpuilevat kallioselänteet, joille perinteinen rakentaminen ja pihapiirit sijoittuvat. Selänteiden rinteet ja lakialueet ovat pääosin puustoisia ja siellä täällä on kalliopaljastumia. Piha-alueet ovat vehreitä, puoliavoimia ja puistoisia.

Alueen arvokkaimpia ominaispiirteitä ovat väljän rakentamisen

mahdollistama luontokokemus, vanhan rakennuskannan luoma historiallinen kerroksellisuus, maiseman puustoinen siluetti Espoonlahden suuntaan sekä rantavyöhykkeeltä avautuvat näkymät merelliseen maisemaan.

Jatkosuositukset

Luonnon ja kulttuuriympäristön arvot tulee ottaa huomioon aluetta kehitettäessä. Maiseman siluetti tulisi säilyttää ehyenä Espoonlahden suuntaan pitämällä selänteiden rinteet ja lakialueet puustoisina. Jos alueelle suunnitellaan lisärakentamista, tulisi se suunnitella tarpeeksi väljästi ja sovittaa huolella maastoon. Rakentamisen tulisi olla arkkitehtonisesti korkeatasoista. Täydennysrakentamisessa tulisi ottaa huomioon alueella oleva vanha, arvokas rakennuskanta sekä näkymät merelle ja mereltä päin.

Alueen vanhoille huvilarakennuksille 1920- ja 1930-luvulta voidaan harkita suojelumerkintää kaavassa.

Tiivistelmä suosituksista

- Alue kestää harkittua, pienimittakaavaista lisärakentamista. Lisärakentaminen tulee sijoittaa mittakaavaltaan olemassa olevaan rakennuskantaan ja sen tulee olla tarpeeksi väljää.
- Meren läheisyyden ja näkymien huomioiminen täydennysrakentamisessa.
- Rannan siluetin säilyminen Espoonlahden suunnalta katsottuna.
- Vanhojen huvilarakennusten (kohteet 1.1 ja 1.3) kohdalla voidaan harkita suojelumerkintää kaavassa.

2. ÄMINNEN TIILITEHTAAN ALUE

Analyysi ja arvotus

Rantavallintien itäpuolelle sijaitseva vanha tiilitehtaan alue, joka luetaan historiallisen ajan muinaisjäännökseksi. Alueen historiasta muistuttavia ominaispiirteitä ovat maastossa näkyvät purettujen rakennusten ja tehtaan toimintaan liittyvien rakenteiden jäänteet, kuten kivijalat ja tiilijäte sekä Rantavallintien alkuperäisenä säilynyt linjaus. Alueella on myös kaksi lamparettia, jotka ovat olleet osa tehtaan toimintaa. Ne kertovat alueen historiasta ja tuovat monimuotoisuutta alueen elinympäristölle ja virkistyskäytölle. Tehtaaseen kuului myös pitkä lastauslaituri, joka toimii tällä hetkellä venelaiturina.

Tiilitehtaan alue on pääosin rakentamatonta. Tiilitehdas on purettu, mutta alueella sijaitsee vielä tehtaanjohtajien asunto (kohde 2.1) Rantavallintien länsipuolella, muinaisjäännösalueen ulkopuolella. Rakennus on mahdollisesti jo 1800-luvun puolelta. Tehtaanjohtajien asunto on kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas rakennus, ja ainoa tiilitehtaaseen liittynyt rakennus, joka on säilynyt alueella. Se on säilyttänyt hyvin alkuperäiset piirteensä ja on arvokas osa Äminnen tiilitehtaan ja Mustalahden paikallishistoriaa. Lisäksi alueella on nähtävissä tehtaan puretusta rakennuskanasta muistuttavia rakenteita, kuten kivijalkoja maastossa.

Alueella on aiemmin sijainnut niittyjä, jotka ovat tällä hetkellä umpeen kasvamassa. Ranta-alueella toimii tällä hetkellä venesatama.

Jatkosuositukset

Kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas tehtaanjohtajien asuinrakennus on restauroitu viime vuosien aikana ja tulevassa kaavassa sille tulisi harkita suojelumerkintää.

Tiilitehtaan alue on historiallinen muinaisjäännos, mikä tulee huomioida kaavoituksessa ja alueen tulevaisuutta mietittäessä. Kiinteä muinaisjäännos on muinaismuistolain nojalla suojeltu, eikä siihen saa kajota. Kiinteän muinaisjäännoksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on lain mukaan kielletty.

Maastossa näkyvät historiallisen tehtaan toiminnasta muistuttavat rakenteet: lammet, pitkä laiturirakenne ja Rantavallintien linjaus tulisi huomioida, säilyttää ja ylläpitää alueen toimintoja kehitettäessä.

Muinaisjäännösalueen maisemanhoitoon tulisi kiinnittää huomiota ja paikallista maisematilojen vaihtelua tuovia vanhoja niittyjä suositellaan pidettäväksi avoimina säännöllisillä maisemanhoitotoimenpiteillä.

Tiivistelmä suosituksista

- Tehtaanjohtajien asuinrakennukselle (kohde 2.1) tulisi harkita suojelumerkintää kaavassa.
- Tiilitehtaan alue on historiallinen muinaisjäännos, mikä tulee huomioida kaavoituksessa.
- Tehtaan toimintaan kuuluneet rakenteet: lammet, lastauslaituri ja Rantavallintien linjaus ovat paikallisesti arvokkaita kulttuuriympäristökohteita, jotka tulisi huomioida, ylläpitää ja säilyttää aluetta kehitettäessä.
- Alueen maisemahoitoon suositellaan kiinnitettävän huomiota. Paikallista maisematilaa rikastuttavat niityt tulisi pitää avoimena.

3. TJURHOLMEN

Analyysi ja arvotus

Tjurholmen on Mustalahden kärjessä sijaitseva kallioinen saari, jolla sijaitsee 1920-luvulla Mustalahteen Terijoelta siirretty hirsirakenteinen huvila (kohde 3.1). Vanha rakennus yhdessä vehreän ja puoliavoimen pihapiirin kanssa muodostaa kokonaisuuden, jolla on rakennustaiteellisia, kulttuurihistoriallisia ja maisemallisia arvoja. Rakennuksen sijainti kallion korkeimmalla kohdalla tuo sille mereltä katsottuna keskeisen roolin maisemassa.

Ranta-alueilta avautuu vaikuttavia näkymiä Espoonlahden maisemaan. Ranta-alueella tiilitehtaan puolella on jokunen kookas ja vanha jalopuu sekä jonkin verran lahoppuuta. Saaren luoteisosa on avokalliorantaa. Saaren siluetti näkyy kaukomaisemaan eheänä ja puustoisena huvilan pilkottaessa lehvästön välistä paikoitellen.

Tjurholmenin saari on erityinen osa paikallista kulttuurihistoriaa ja maisemaa. Saaren sijainti näkyvällä paikalla Mustalahden kärjessä tekee siitä laajemmassa maisemassa merkittävän ja muutosherkän.

Jatkosuositukset

Vanha rakennus ja sen pihapiiri muodostavat paikallisesti arvokkaan kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden. Alue on muutoksille herkkä eikä lisärakentamista suositella saaren pienen koon, kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen muodostaman ympäristön sekä maisemallisten arvojen vuoksi. Huvilarakennus on kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemallisesti arvokas ja tulevassa kaavassa sille tulisi harkita suojelumerkintää.

Maiseman kannalta merkittävimpiä alueen ominaispiirteiden säilymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat rantavyöhykkeen puuston ja piha-alueen puoliavoimen ja puistomaisen luonteen säilyttäminen. Alueen puuston kunto olisi hyvä kartoittaa ja alueella voidaan tarvittaessa suorittaa maisemanhoitotoimenpiteitä, kuten pusikkojen raivaamista ja puiden leikkaamista.

Tiivistelmä suosituksista

- Tjurholmenin asuinrakennukselle (kohde 3.1) tulisi harkita suojelumerkintää kaavassa.
- Alue on erityisen sijaintinsa ja historiansa takia muutoksille herkkä, joten lisärakentamista ei suositella.
- Vehreä pihapiiri ja rantapuusto ovat alueen luonteen säilymisen kannalta merkittäviä.

4. ÖREN

Analyysi ja arvotus

Osa-alue on saari, jolle on rakennettu tie. Saarella sijaitsee 1990-luvulla rakennettu asuinrakennus (kohde 4.1) eri-ikäisine piharakennuksineen. Nykyinen asuinrakennus on kopio aiemmin saarella sijainneesta rakennuksesta, joka jouduttiin purkamaan rakennuksesta löytyneen tuhohyönteislajin takia. Pihapiirissä on jalopuita ja puutarha on hyvin hoidettu. Rannalta avautuu upeita näkymiä Espoonlahdelle.

Jatkosuositukset

Saari on näkyvän sijaintinsa vuoksi merkittävä elementti kauko- maisemassa, joten saarelle mahdollisesti sijoittuva rakentaminen tulee sovittaa huolella pihapiiriin ja maisemaan.

Tiivistelmä suosituksista

- Pihapiirin puusto ja vehreys ovat maiseman kannalta merkittäviä ominaispiirteitä, jotka tulee huomioida.

5. MUSSLAX ÄNGEN, LAMBROBÄCKENIIN RAJAUTUVA PELTOALUE

Analyysi ja arvotus

Mustanlahdentiehen ja Lambrobäckenin rajautuva peltoalue, joka on osa aina 1700-luvulta peräisin olevaa laajempaa viljelyaluekokonaisuutta. Mustanlahdentien luoteispuolinen pellon osa on metsitetty ja kasvaa tällä hetkellä koivikkoa. Alue sijaitsee maisemarakenteellisessa laaksonpohjassa, alle 3 metriä merenpinnan yläpuolella ja on maaperältään savea. Alueelle tehdyn luontoselvityksen perusteella Lambrobäckenin varsi on osa merkittävää ekologista yhteyttä. Pellon eteläosa rajautuu uudisrakentamisalueeseen. Avoimena säilynyt peltoalue on kulttuurimaiseman kannalta merkittävä. Alueella ei sijaitse rakennuksia.

Jatkosuositukset

Alueen maaperä, maisemarakenteelliset ja -tilalliset ominaisuudet sekä alueen historia huomioiden avoin peltoalue suositellaan jätettävän rakentamisen ulkopuolelle. Lambrobäckenin varsi luo ekologisen käytävän useille eliöille ja eläimille, joten sen säilyminen tulee turvata. Pellon ja sen eteläpuolella sijaitsevan uuden pientaloalueen reunavyöhykettä suositellaan kehitettävän alueelle sopivalla kasvillisuudella, puu- ja pensasistutuksin. Reunavyöhykkeen tulisi olla vapaasti kasvava suojavyöhyke, ei pensasaita. Lajeja voivat olla esimerkiksi vaahtera, koivu, pajuista esimerkiksi raita, tammi, jalava ja pihlajat. Joukkoon voidaan istuttaa vähäisessä määrin havupuustoa talvikautta silmällä pitäen. Pensaslajeista sopivia ovat esim. pähkinäpensas ja tuomi. Tontin puolelle voidaan edellisten lisäksi istuttaa esimerkiksi syreeniä ja omenapuita.

Lambrobäckenin ympäristön ekologisen käytävän yhteyteen tulee jättää tarpeeksi laaja suojavyöhyke.

Tiivistelmä suosituksista

- Avoin peltoalue suositellaan jätettäväksi rakentamisen ulkopuolelle
- Lambrobäckenin varren ekologinen käytävä tulee huomioida tarpeeksi laajana yhtenäisenä kokonaisuutena aluetta kehitettäessä.
- Pellon ja uuden pientaloalueen reunavyöhykettä voidaan kehittää luonnonmuotoja mukailevilla, alueelle sopivilla puu- ja pensasistutuksilla.

6. MUULONRANTA

Analyysi ja arvotus

Osa-alue sijaitsee Kurttilan yhteisrantojen ympärillä. Alueella sijaitsee alueen vanhinta rakennuskantaa edustavia, kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia, jotka muistuttavat alueen historiasta ja perinteisistä elinkeinoista.

Alueen eteläosassa sijaitsee pihapiiri, jonka päärakennus (kohde 6.1) ja kaksi piharakennusta (kohteet 6.2 ja 6.3) ovat mahdollisesti jo 1800-luvun puolelta. Päärakennus yhdessä piharakennusten kanssa muodostaa kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemallisesti arvokkaan vanhan pihapiirin.

Hieman pohjoisemmassa sijaitsee 1800-luvun puolelta oleva entinen kalastajan asuinrakennus (kohde 6.4), joka on 2000-luvulla pyritty restauroimaan alkuperäiseen asuunsa. Osa-alueelle on rakennettu myös uudiskohteita, jotka on sovitettu ympäristöön onnistuneesti. Erityisesti kalastajan asuinrakennuksen restaurointi ja liittäminen uudisrakennukseen omaa arkkitehtonisia ansioita uuden ja vanhan sovittamisesta yhteen.

Jatkosuositukset

Kalastajan asuinrakennukselle tulisi harkita suojelumerkintää tulevassa kaavassa. Myös eteläisemmän pihapiirin päärakennukselle voidaan harkita suojelumerkintää. Pihateiden väliin jääneelle metsittyneelle niitylle voidaan harkita hienovaraista uudisrakentamista vanhan rakennuskannan mittakaava ja materiaalit huomioiden.

Tiivistelmä suosituksista

- Kalastajan asuinrakennukselle (kohde 6.4) ja eteläisen pihapiirin päärakennukselle (kohde 6.1) tulisi harkita suojelumerkintää kaavassa.
- Pihateiden väliin mahdollista toteuttaa uudisrakentamista, joka tulee mittakaavaltaan ja materiaalivalinnoiltaan sovittaa olemassa olevaan rakennuskantaan.

7. YHTEISRANNAT

Analyysi ja arvotus

Osa-alue sijaitsee kallioselänteiden rantavyöhykkeellä Espoonjoen kilakson suistossa. Osa-alueen käyttötarkoitus yhteisranta on peräisin jo 1700-luvulta ja alueella säilynyt perinteinen maankäyttömuoto.

Alue on kulttuuriympäristön ja maiseman kannalta arvokas kokonaisuus, jonka ominaispiirteitä ovat pienimittakaavaiset rantat, jotka erottuvat rantavyöhykkeen kaukomaisemassa. Rantapuuston muodostama eheä reunavyöhyke on maiseman kannalta merkittävä. Alueella on vanhoja jalopuita ja havupuita, jotka tuovat sille erityistä maisemallista arvoa. Ranta-alueen puuston kunto tulisi kartoittaa ja niiden elinvoimaisuus tulisi turvata tarvittavilla maisemanhoitotoimenpiteillä.

Jatkosuositukset

Alue ei kestä lisärakentamista kulttuurihistoriallisten arvojen takia. Alueen tyypillinen ympäristö suositellaan säilytettäväksi ja alueelle tulisi tulevassa kaavassa harkita suojelumerkintää. Perinteisen käyttötarkoituksen säilyttämiseksi uusien pienien rantavajojen rakentaminen alueelle on mahdollista sovittaen ne huolellisesti ympäristöön.

Tiivistelmä suosituksista

- Lisärakentaminen vain uusien rantavajojen muodossa olemassa olevien tyyliin ja mittakaavaan sopivalla tavalla.
- Selänteiden rinne- ja lakialueet tulee säilyttää puustoisena ja yhtenäisenä.
- Alueelle tyypillinen ympäristö suositellaan säilytettäväksi ja alueelle voidaan tulevassa kaavassa miettiä suojelumerkintää.

8. MUSTALAHDENTIEN ITÄPUOLELLA SIJAITSEVA, PELTOON RAJAUTUVA KOLMEN PIHAPIIRIN MUODOSTAMA KOKONAISUUS, JOLLA KULTTUURIHISTORIAALLISIA ARVOJA

Analyysi ja arvotus

Osa-alue rakennuskanta koostuu kolmesta vanhaa rakennuskantaa sisältävästä pihapiiristä. Arvokkain pihapiireistä on Gröndahlin vanha tila. Jo mahdollisesti 1800-luvulta peräisin oleva tilan pää-rakennus (kohde 8.1) toimii tällä hetkellä vapaa-ajan asuntona. Rakennus pihapiireineen sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla pellon reunalla ja muodostaa rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Pihapiiri on vehreä ja siellä kasvaa jalopuita ja kookkaita havupuita. Reunavyöhyke pellon suuntaan on eheä ja rakennus pilkottaa lehvästön välistä pellolle avautuvaan viljelymaisemaan.

Toinen säilynyt pihapiiri muodostuu 1950-luvun maatilan rakennuksista, jotka muodostavat arkkitehtonisesti yhtenäisen, saman aikakauden pihapiirin (kohteet 8.7, 8.8, 8.9 ja 8.10).

Kolmannesta pihapiiristä on jäljellä vain suuri puinen lato (kohde 8.5) ja punatiilinen entinen hevostalli (kohde 8.6). Päärakennus ja pihapiirin muut rakennukset on purettu, eivätkä olemassa olevat rakennukset muodosta enää selkeää kokonaisuutta maisemassa.

Pihapiirien välissä on vanhaa niittyä, joka on pikkuhiljaa umpeen kasvamassa.

Jatkosuositukset

Gröndahlin tilan päärakennukselle tulisi harkita suojelumerkintää tulevassa kaavassa.

Alue kestää harkittua lisärakentamista, joka tulee sovittaa ympäristöön ja pihapiireihin huolellisesti. Kulttuurihistoriallisesti arvokaiden pihapiirien ominaispiirteet, puistomaisuus ja puoliavoimuus tulee säilyttää. Pihapiirien tulisi myös jatkossakin erottua omina kokonaisuuksinaan maisemassa.

Pellon ja rakennettujen alueiden reunavyöhyke tulisi säilyttää puustoisena ja luonnon muotoja mukailevana. Jos alueelle suunnitellaan lisärakentamista, tulisi avoimen maisematilan ja pihojen rajaan kehittää uutta reunavyöhykettä alueelle sopivalla kasvillisuudella (ks. osa-alue 5). Vanhoja peltoteitä voidaan hyödyntää ja kehittää

esimerkiksi alueen sisäisinä reitteinä.

Tiivistelmä suosituksista

- Gröndahlin tilan päärakennukselle (kohde 8.1) tulisi harkita suojelumerkintää kaavassa.
- Alueella voi sovittaa harkiten pienimittakaavaista maisemaan sovitettua lisärakentamista, jonka tulisi joko jatkaa pihapiirien muodostamia kokonaisuuksia tai erottua niistä selkeästi erillisenä rakentamisena.
- Vanhojen pihapiirien ja uuden rakentamisen reunavyöhykkeeseen tulee kehittää erityistä huomiota.

9. MUSTANLAHDENTIEN MUTKASSA SIJAITSEVA PI- ENTALOALUE

Analyysi ja arvotus

Osa-alue edustaa selvitysalueen tiiviimmin rakennettua asuin-
aluetta, jonka rakennukset ovat eri vuosikymmeniltä. Alueella ei sijaitse
erityisiä arvoja omaavia rakennuksia.

Jatkosuositukset

Alue kestää täydentävää lisärakentamista purettujen ja mahdolli-
sesti purkukuntoisten rakennuksien tilalle. Lisärakentaminen tulisi
joka tapauksessa sovittaa mittakaavaltaan ympäröivään rakennus-
kantaan.

10. MUSTANLAHDENTIEN POHJOISPUOLELLA SIJAITSEVA ENTINEN PELTOALUE

Analyysi ja arvotus

Osa-alueen rakennuskanta muodostuu yksittäisistä asuinrakennuksista eri vuosikymmeniltä. Osa-alueen erottaa ympäröivistä osa-alueista (9, 11, 13) harvempi rakentamisen tiheys. Osa-alueella on vain kolme asuinrakennusta, joista yksi on autiotalo. Alueella ei sijaitse erityisiä arvoja omaavia rakennuksia.

Jatkosuositukset

Alue kestää hyvin lisärakentamista. Lisärakentaminen tulisi joka tapauksessa sovittaa mittakaavaltaan ympäröivään rakennuskantaan.

11. TULVAKUJA, PELTOON RAJAUTUVA UUSI PIEN-TALOALUE

Analyysi ja arvotus

Osa-alue edustaa tiivistä uudisrakentamista. Se poikkeaa muusta alueen rakenteesta tiiviin luonteensa vuoksi. Alueella ei nykyi-sellään ole juurikaan tilaa lisärakentamiselle. Alueella ei sijaitse erityisiä arvoja omaavia rakennuksia.

Jatkosuositukset

Pellon ja pientaloalueen reunavyöhykettä voidaan kehittää luon-nonmuotoja mukailevilla, alueelle sopivilla puu- ja pensasistuksil-la.

12. KURTINNIITYNKUJAN ASUINALUE

Analyysi ja arvotus

Osa-alue sijaitsee selvitysalueen itäreunalla Kurtinniitynkujan varrella. Länsireunaltaan se rajautuu Musslaxängenin peltoon. Pellon ja asuinalueen rajavyöhyke on metsittymässä.

Alueen rakennuskanta koostuu yksittäisistä asuinrakennuksista ja niiden pihapiireistä eri vuosikymmeniltä. Alueella on aiemmin sijainnut Gunnarsbon tilan pihapiiri, joka ei kuitenkaan enää erotu maisemassa. Yksi alueen 1930-luvulla valmistuneista rakennuksista (kohde 12.4) on mahdollisesti kuulunut tilaan.

Suurin osa alueen vanhoista rakennuksista on kuitenkin purettu ja alueelle on rakennettu uutta rakennuskantaa. Gunnarsboon tilaan mahdollisesti kuluneen asuinrakennuksen lisäksi arvokartalle on nostettu muutama muu vanhempi rakennus (kohteet 12.1 ja 12.2.) alueelta, jotka tuovat lähinnä uudemmasta rakennuskannasta koostuvalle alueelle historiallista kerroksellisuutta. Nämä rakennukset eivät kuitenkaan ole rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti yhtä keskeisiä kuin alueen muut rakennukset.

Jatkosuositukset

Alue kestää harkittua lisärakentamista. Lisärakentaminen tulisi joka tapauksessa sovittaa mittakaavaltaan ympäröivään rakennuskantaan. Vanhat mäenrinteellä säilyneet rakennukset tulisi säilyttää, sillä ne muistuttavat alueella aiemmin sijainneesta pihapiiristä.

Pellon reunan ja asuinalueen reunavyöhykettä tulisi kehittää luonnonmuotoja mukailevaksi alueelle sopivilla puu- ja pensasistutuksilla (ks. osa-alue 5)

13. TULVATIEHEN JA MUSTALAHDENTIEHEN RAJAU- TUVA PIENTALOALUE

Analyysi ja arvotus

Osa-alueen rakennuskanta koostuu yksittäisistä asuinrakennuksista pihapiireineen. Osa-alue erottuu ympäristöstään tiiviimpänä. Rakennukset ovat pääosin uudisrakennuksia, mutta yksi rakennuksista on 1940-luvulta (kohde 13.1).

Alueen rakennukset sijaitsevat tyypillisesti tontin takalaidassa piha-alueen avautuessa Mustanlahdentien puolelle ja puutarhat muodostavat toisiaan seuraavan sarjan tien varteen. Tieympäristön maisema on paikoitellen suljettua ja pensaskasvillisuutta on paljon tonttien ja piha-alueiden välissä.

Jatkosuositukset

Osa-alue on jo tällä hetkellä suhteellisen täyteen rakennettua. Uutta rakentamista on kuitenkin mahdollista sijoittaa Mustanlahdentien varteen.

14. AVOIN NIITTY JA RANTA-ALUE MUSTANLAHDEN- TIEN ETELÄPUOLELLA

Analyysi ja arvotus

Osa-alue on avoin vanha niittyalue, joka johtaa merenrantaan. Alueella ei sijaitse rakennuksia. Ranta sijaitsee kuitenkin niin etäällä Mustanlahdentiestä, ettei varsinaista merinäkömää saavuteta tieltä asti.

Niitty on paikallista maisemaa rikastuttava elementti ja se suositellaan säilytettävän rakentamisen ulkopuolella. Se ei kuitenkaan ole kulttuurimaiseman kannalta yhtä arvokas kuin selvitysalueen pohjoisosan laajempi yhtenäinen avoin viljelyalue.

Jatkosuositukset

Niitty rikastuttaa paikallista maisemaa ja se suositellaan jätettävän rakentamisen ulkopuolelle. Niityn avoimena säilyttäminen niitolla tai laidunkäytössä on suositeltavaa.

15. TIILITEHTAAN ITÄPUOLEINEN KALLIOINEN
SELÄNNE JA PIHAPIIRI

Analyysi ja arvotus

Alue muodostuu tiiliruukin itäpuolelle jäävästä kallioselänteestä, jonka pohjoisosassa sijaitsee vanha pihapiiri, johon kuuluu vanha puurakennus (kohde 15.1) ja siihen liittyvä piharakennus (kohde 15.2). Pihapiirin rakennukset ovat kiinteistörekisterin mukaan 1900- ja 1920-luvulta.

Rakennukset muodostavat yhden selvitysalueen vanhoista piha-
piireistä, ja niillä on kulttuurihistoriallista arvoa. Pihapiirissä on vanhoja puutarhakasveja ja se on säilyttänyt puistomaisen luon-
teensa, joskin se on hoidon puutteessa heinittymässä ja rehevöity-
mässä.

Kallioselänne kohoaa noin 16 metriä merenpinnan yläpuolelle. Selänteen rinne- ja lakialue kasvaa metsää. Valtapuuna on kuusi, jonka joukossa on mäntyjä ja järeitä koivuja. Metsän reunavyöhyke Espoonlahdelle sekä selänteen itäpuolella sijaitsevan niityn suun-
taan on säilynyt eheänä.

Jatkosuositukset

Osa-alue kestää täydennysrakentamisen, joka ottaa huomioon alueen rantanäkymän maisemassa. Selänteen rinne- ja lakialue meren puolelle tulisi säilyttää puustoisina ja rakentamisen ulkopuo-
lella. Pihapiirin vanha puusto ja puistomaisuus tulisi säilyttää ja sen maisemanhoitoon kiinnittää huomiota aluetta kehitettäessä.

Tiivistelmä suosituksista

- Soveltuu täydennysrakentamiselle. Lisärakentaminen tulisi joka tapauksessa sovittaa mittakaavaltaan ympäröivään rakennuskantaan ja sen sijoittelussa tulisi huomioida nykyisten rakennusten suhde ja niiden muodostama pihapiiri.
- Maiseman kannalta merkittävä laki- ja rinnealueen puusto sekä vanhan pihapiirin puistomaisuus tulisi säilyttää

6. LÄHTEET

Historialliset kartat aikajärjestyksessä:

Kyläkartta vuodelta 1759. Geometrisk Charta öfver Fannsbys, Kjök lax, Kurtbyss och Mulbyss ägor, Belägne uti Nylands Län, Raseborgs Östra Härad, och Esbo Sökn, Affattade å 1758, 1759 och 1763 af Joh. Bonej och J. J. Zitting. Fjerde Delen. Kansallisarkisto.

Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776-1805. SKS 2012.

Kyläkartta vuodelta 1827. Espoon kaupunginmuseo.

Topografikartta 1872. VII 28 Uudenmaan lääninä. 123,824 km². [Espoo] Topografikartta 1:21 000. Kansallisarkisto, digitaaliarkisto. (Topografikarttojen kokoelma / Venäläiset topografikartat 1:21 000). Kaksi eri versiota. Kyseessä ovat ns. Senaatin kartat (venäjän sotilasviranomaisten valmistavat alkuperäiskartat).

Tiluskartta vuodelta 1882. Köklax Mulby Kurtby och Fannsbys. Karta öfver samfäld mark med protokoll och delningsinstrument. Espoon kaupunginmuseo.

Stensvikin tiluskartta 1917. Åminne VI, VII. Espoon kaupunginmuseo.

Peruskartat vuosilta 1939, 1945, 1961, 1975, 1981, 1991. Maanmittauslaitos. [http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/ Viitattu 06/2019](http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/Viitattu_06/2019).

Peruskartta vuodelta 2019. Maanmittauslaitos, avoimet aineistot. <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>. Viitattu 06/2019.

Pohjakartat ja ilmakuvat

Kantakartta 2019, Espoon kaupunki.

Ilmakuva 2019, Maanmittauslaitoksen avoimet aineistot. Hakupäivä 6.6.2019.

Viistoilmakuva 2008, Espoon karttapalvelu: https://kartat.espoo.fi/images/08790_092.jpg, hakupäivä 5.9.2019.

Ilmakuva 1944, Puolustusvoimien tiedusteluosaston topografikunta.

Painetut lähteet ja kirjallisuus:

Härö, Erkki ja Lehto, Tiina 2001. Espoon rakennuskulttuuri- ja

kulttuurimaisema. EKM.

Juvonen-Eskola Annamari 2003. Kaukalahden tiiliteollisuus – tiilimurskana pellossa. Helsingin yliopisto (pro gradu).

Museovirasto, Uudenmaan liitto 1993. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt.

Rakennettu Uusimaa – inventointiluonnos. Uudenmaan liitto, toim. Lauri Putkonen (2005). Julkaisematon.

Selvitykset ja lausunnot:

Espoon kaupunki; Arkkitehtitoimisto Lehto Pelkonen Valkama Oy, 2005. Espoon eteläosien yleiskaavatyössä tarvittavat kulttuurihistorialliset inventoinnit.

Espoon kaupunki, kaupunkisuunnittelukeskus, 2017. Espoon Pohjois- ja keskiosien yleiskaava-alueen kulttuuriympäristöt. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 10/2017.

Espoon kaupunki, Lampinen, J.; Annala, K., 2014. Espoon perinneympäristöt 2014. Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 3/2014.

Espoon kaupunginmuseo 1993. Kallvikin ja Åminnen tiilitehtaiden paikat sekä Magasinsudden. Kommentti kaupunkisuunnitteluvirastolle. 29.1.1993.

Espoon kaupunginmuseo 2014. Lausuntopyyntö purkulupahakemus Mustanlahdentie 23-27. Sähköposti rakennusvalvontavirastolle. 1.7.2014.

Uudenmaan liitto, 2012. Missä maat on mainioimmat, Uudenmaan kulttuuriympäristöt. Uudenmaan liiton julkaisuja E 114 – 2012.

Verkkosivuja:

Espoon kaupungin Internet-sivut. Mustalahti, 522700. https://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaavoitus/Asemakaava/Asemakaavoituskohteet/Kauklahti/Mustalahti_522700

Museovirasto, Kulttuuriympäristön palveluikkuna. Muinaisjään-
nösrekisteri: Åminnen tiilitehdas. https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1000034678,
hakupäivä 2.8.2019.

Maanmittauslaitos 2019, avoimien aineistojen tietopalvelu. <https://>

kartta.paikkatietoikkuna.fi/?lang=fi. Viitattu 2.7.2019.

Maankamara, Geologian tutkimuskeskus, Maanmittauslaitos, avoimet aineistot. <https://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>. Viitattu 4.7.2019.

Suulliset lähteet:

Karme, Kari 21.8.2019. Tietoja alueen rakennuksista Tryggve Gestrinille.

Lisäksi alueen asukailta saatu tietoa maastokäyntien yhteydessä.

Maastokäynnit:

16.5.2019 (Kaisa Baiardi), 10.7.2019, 12.9.2019 (Matias Mäenpää)

Valokuvat (ellei muuten mainittu):

Kaisa Baiardi ja Matias Mäenpää, Tengbom Arkkitehdit Oy

Tarkastetut arkistot

Espoon kaupunginmuseon arkisto

Espoon rakennusvalvonnan arkisto

Helsingin kaupunginarkisto

Helsingin rakennusvalvonnan arkisto

7. LIITTEET

Liite 1, kartta: Maiseman perusrakenne 1:5000 (A3)

Liite 2, kartta: Maisemakuva 1:4000 (A3)

Liite 3, kartta: Kulttuuriympäristön arvot 1:5000 (A3)

Liite 4, kartta: Osa-alueet 1:4000 (A3)

ESPOON MUSTALAHDEN KULTTUURIYMPÄRISTÖSELVITYS 2019

